

RĂIASCĂ PARTIDUL COMUNIST ROMÂN, ÎN FRUNTE CU SECRETARUL SĂU GENERAL, TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU

Proletari din toată țările, uniți-vă!

nr. 4, aprilie 1986

(anul XCII, nr. 1196)

CONVORBIRI LITERARE

REVISTA LITERARĂ FONDATĂ DE SOCIETATEA «JUNIMEA» DIN IAȘI LA 1 MARTIE 1867
EDITATĂ DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTA ROMÂNIA

biruitorul mai

Poate nici o lună din calendarul acestui an nu este mai bogată în rememorarea unor evenimente de importanță majoră din istoria poporului nostru, evenimente pe care întreaga noastră națiune le întâmpină cu florile recunoștinței față de lupta și sacrificiul înaintașilor. Astăzi în țara noastră, liberă și stăpână pe destinele ei, aceste momente evocatoare sînt împlinite, totodată, cu satisfacția realizărilor obținute în uzine și pe ogoare, în laboratoare și pe șantiere, în mersul nostru neabătut pe calea fericirii și bunăstării generațiilor de azi și de mâine. Sărbătorim ziua întâi a acestei luni, ziua muncii, cu sentimentul datoriei împlinite față de patrie, dar și cu hotărîrea de a ridica pe trepte tot mai înalte de civilizație și progres România socialistă.

În îndelungata și zbuciumată noastră istorie, ziua de Armîndeni, cum o numeau străbunii, nu semnifică doar renașterea naturii, ci și speranța fiecărui locuitor al acestor plaiuri de a trăi și munci în libertate și pace, de a face pămîntul să rodească tot mai bogat. Iată de ce întîiul de mai a devenit în mod firesc sărbătoarea tuturor celor care cu brațele și cu mintea au luptat pentru un viitor mai bun pentru ei, pentru fiii, nepoții și strănepoții lor. Înscrișă cu litere de neșters în memoria fiecăruia dintre noi, întîiul de mai simbolizează în acest sfîrșit de secol nu numai lupta popoarelor de pretutindeni pentru eliberarea de aspirare și exploatare, dar și voința tuturor locuitorilor planetei noastre de a trăi în liniște și securitate. Pentru clasa muncitoare din țara noastră ziua de 1 Mai s-a transformat de-a lungul anilor într-un prilej de a-și manifesta hotărîrea de neștrămutat de a crea pe pămîntul strămoșesc o societate în care să domnească libertatea, egalitatea și frăția.

Și iată că tot într-o zi de mai, în 1877, ne-a fost dat să ne proclamăm Independența noastră de stat cucerită cu jertfă și sînge la Plevna și Grivița, la Racova și Smîrdan. Se punea atunci piatra de hotar a devenirii noastre de mai tîrziu, anii cînd pe scena vieții sociale din România se impunea tot mai viguros noua clasă: clasa muncitoare purtătoare a celor mai înaintate aspirații și idealuri ale întregului nostru popor. Iar ca o fericită coincidență, tot într-o zi de 9 mai, poporul nostru a sărbătorit împreună cu întreaga lume, acum patru zeci și unu de ani, victoria împotriva celui mai înverșunat dușman al umanității: fascismul. Neperitoare va rămîne în memoria urmașilor contribuția pe care țara noastră, în urmă insurecției naționale antifasciste și antiimperialiste de la 25 August 1944, a adus-o la înfrîngerea trupelor germano-horlyste, la eliberarea Transilvaniei de nord, luptînd cot la cot cu armata sovietică pentru dezrobirea popoarelor ungar și cehoslovac. Dar pînă în acele zile de mai, clasa noastră muncitoare, țărănimea, intelectualitatea au trebuit să străbată un drum lung, plin de jertfe și sacrificii, să înfrunte teroarea și aspirarea claselor dominante, să-și organizeze rîndurile în lupta pentru împlinirea celor mai sacre idealuri: eliberarea de exploatare și aspirare, făurirea unei Români libere și independente, în care să triumfe socialismul și comunismul. Momentul de răscruce care a deschis luptei maselor populare din întreaga țară o nouă perspectivă a fost făurirea la 8 mai 1921 a Partidului Comunist Român, partid care și-a asumat misiunea istorică de a conduce poporul nostru în lupta sa pentru libertate și dreptate socială.

Înfruntînd teroarea, partidul nostru, continuator al celor mai înaintate tradiții de luptă moștenite, a luptat cu consecvență pentru o democrație reală, pentru drepturile și libertățile maselor largi populare. În anii care au urmat desăvirșirii unității statale a României, clasa muncitoare, întregul nostru popor au găsit în partidul comunist singura forță politică în stare să dea o perspectivă clară acțiunilor maselor muncitoare, pentru cucerirea drepturilor și libertăților democratice, să mobilizeze masele în lupta împotriva fascismului și reacțiunii. În acei ani în care guvernarea claselor exploatare aruncau povara grea a sărăciei și mizeriei pe umerii celor exploatați și asupriți, partidul nostru comunist a desfășurat o intensă muncă de propagandă, de atragere a celor mulți la lupta împotriva forțelor reacționare, a înfeudării României față de monopolurile străine. În această perioadă atît de frămîntată, din rîndurile tinerilor militanți comuniști s-a afirmat, prin spiritul organizatoric și clarviziunea gîndirii sale, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Militînd activ pentru unirea pe o platformă comună a tuturor forțelor antifasciste, tînarul comunist a desfășurat în acei ani o intensă muncă organizatorică și politică în cadrul regiunii P.C.R. și U.T.C. Ploiești. Arestat, supus chinurilor și torturii, tînarul de numai optsprezece ani s-a prezentat la procesul de la Brașov intentat unui mare număr de comuniști și antifasciști, în fruntea acuzațiilor cu demnitatea și mîndria luptătorului conștient, că și-a făcut cu cinste și abnegație datoria față de partid și popor.

În lungul șir al luptelor purtate de P.C.R., momentul de acum cincizeci de ani se înscrie cu litere de foc în istoria bătăliilor purtate împotriva fascizării țării, pentru libertăți democratice, pentru dreptate socială, impunînd, totodată, pe arena politică o personalitate de excepție ridicată din rîndurile militanților de frunte ai partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Istoria a confirmat pe deplin că nici teroarea fascistă, nici jugul asupririi și exploatații nu au putut opri din mersul său victorios un partid care de mai bine de două decenii are în fruntea sa asemenea eroi, cum este Președintele Republicii noastre. Așa cum afirma la recenta plenară a C.C. al P.C.R. secretarul general al partidului, „Acum cînd se împlinesc 65 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român și aproape 100 de ani de existență a primului partid muncitoresc din România, putem afirma cu îndreptățită mîndrie că avem un partid puternic, unit, urmat cu încredere de întregul popor, că partidul nostru nu are și nu va avea nicio dată tel mai înalt, suprem, decît interesele poporului, ale bunăstării și fericirii sale, ale independenței și suveranității României, decît cauza socialismului și comunismului“.

George Scutaru :

„OMAGIU“

noi, partidul

Cu unghiile scormonind în rănile torturii
Scriam cu sînge pe ziduri: P.C.R.
Zidurile le-am întors apoi cu fața spre lume
Într-un gest al suveranității soarelui.

Lunecam pe cărări de nisip, foșnitoare,
Prin marea clepsidră a timpului —
Noi am fost grăunțele de cuarț și bazalt
Scrișnind pe toate osiile veacului.

Ne-au risipit prin lagăre de concentrare,
Noi am fost nisipul făcînd
Roțile nopților să se învîrtească tot mai încet
Pînă s-au oprit între umerii după amiezilor.

Apoi, a fost nevoie să fim ciocane și seceri
Și să primim pe obraji toate ploile lumii:
Ploi de cenușă, ploi de aur, ploi de speranțe.
Neodihna sîntem pentru fericirea pămîntului,

Undelemn arzînd în candela nestinsă a țării,
Semănătorii griului de gînd pe ogoarele minții,
De-aceia vă spunem: iată, încă o dată venim
Să tăiem prin cremenea zilelor drumul
Către secolul ce va să vină!

Corneliu STURZU

specificul național și forța morală a idealului comunist (II)

Nobla menire a literaturii noastre contemporane, aceea de a transpune în inimaginabil mai expresive chipul omului nou, constructor eroic al unei societăți, a dezvoltării sale spirituale în continuă efervescență revoluționară, dinamizate de ideile cele mai îndrăznețe și mai înălțătoare, nu-i o problemă de opțiune, ci o sarcină impusă de realitatea epocii, o cerință majoră. Omul însuși, constructorul dar și contemporanul unor realități sociale supuse necontenitelor prefaceri specifice, este în permanență confruntat cu o multitudine de situații pe care trebuie să le depășească, să le înlocuiască prin factori și elemente ale stabilității. Problematika ar părea simplă. Mesajul și concretizarea lui estetică, echivalarea acestuia în stăruie sensibilă și o cheștiune de conștiință artistică și în același timp politică. Un tânăr autor, scriitor autentic, nu numai „compune” șocant și întâmplător, ci studiază filozofia aprofundează sociologia culturii, se înarmează cu argumentele psihologiei, istoriei, socialismului științific, evoluției literaturii naționale și universale, teoriei literare, specificului creativ al marilor autori și citește nu numai considerațiile critice pe marginea propriilor scrieri. Se integrează vieții sociale, și receptează sugestiile și o interpretează adecvat. Creativitatea, inclusiv cea artistică, este generată nu numai de potențialul nativ de investigare, cunoaștere și interpretare, ci și de însușirea unui sistem de cunoștințe și deprinderi intelectuale. Din punctul de vedere al eficienței oricărei activități umane, are loc o continuă formare și restructurare a personalității creatorului însuși, ca rezultat fericit al asimilării active de noi cunoștințe, actul gândirii profunde și originale a noilor unghiuri de vedere, echilibrarea și armonizarea dinamică a personalității mediului, perspectivei. Generația matură de mine va fi cu adevărat purtătoarea făcliei culturii românești peste ani, decenii și veacuri, numai păstrându-i specificul, originalitatea, constituindu-se într-o măturie veridică a unei epoci și a unei țări ce face astăzi eforturi considerabile pentru a-și dezvolta neîncetat forța economică și spirituală drept garanție a dăinuirii sale într-o omenire a păcii și progresului continuu. Înflorirea generală a patriei, de la sfera economiei la cea a poeziei, este idealul suprem al scriitorului român contemporan animat de perspectivele generoase ale idealului comunist: „Noi, prin vreme ce ne-ncearcă / altă armă n-am avut / decât dragostea de țară / ce strămoșii ne-o lăsară”, spune poetul, luminând într-o expresie simplă și vesnică un adevăr fundamental al istoriei noastre naționale, un adevăr ce a dat întotdeauna românilor tăria să se ridice deasupra necurmatelor vicisitudini. Poporul român este unul din popoarele lumii ce și-a înarmat brațul numai atunci când a trebuit să-și apere vatra străbună, pentru ea îngînându-și doinele și legându-și speranțele întru libertate și dreptate, pentru ea, glorificându-și martirii, va trăi cu fruntea sus și în comunistă eră.

Dobindind justificări noi, izvorite din noul statut social-economic al omului în societatea noastră de azi, patriotismul revoluționar so-

cialist, simțămîntul adînc al iubirii de țară, singurul sentiment ce nu are sfîrșit, cum șoptea gura sfîntă a lui Bălcescu, reprezintă acum un îndemn major la muncă și responsabilitate, la perspicacitate, calm și gândire elevată. Dragostea pentru patrie reprezintă acum imboldul interior al implicării active în opera construcției cu orice sacrificii a unui stat puternic, respectat și demn, iubitor de pace și justiție social-politică, înseamnă înțelegerea superioară a condiției fiecăruia de partaș activ la înfăptuirea necesarelor și mărețelor programe stabilite de partid. Patriotismul socialist revoluționar reprezintă un nesecat izvor de încredere în faptele proprii, dorința neostenită de a depăși orice greutate pe drumul încă neștrăbătut. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel ce-și iubește și-și respectă patria mamă, ființa sacră ce ne-au lăsat-o pentru todeauna strămoșii, este un luptător ce nu se dă la o parte în fața greutăților, care nu se teme și nu se plînge de acestea, ci pune umărul pentru înlăturarea lor, caută rezolvări optime problemelor ce se ivesc, profund convins că toate pot fi soluționate corespunzător prin investiție pasionată de gândire și voință superioară, prin inițiativă creatoare, prin modestie și eforturi eficiente în orice domeniu de activitate.

Luînd permanent în considerare asemenea trăsături ce definesc în esență patriotismul socialist revoluționar, partidul nostru acordă o atenție primordială activității politico-educative menite să contribuie la transformarea lor în componente definitorii ale profilului moral al omului nou, în simțămînt și convingeri apte să înriurească activitatea de zi cu zi a fiecăruia și a tuturor. În intrinseca activitate politico-educativă de formare a omului nou, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XIII-lea, trebuie să punem pe prim plan dezvoltarea patriotismului revoluționar socialist, a dragostei față de patrie, a răspunderii și atașamentului față de popor, față de cuceririle sale revoluționare, a hotărîrii de a lupta și munci pentru făurirea socialismului și comunismului, pentru ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a poporului, pentru apărarea cuceririlor revoluționare, a independenței și suveranității României.

Aceste aprecieri generează sentimente de respect pentru istoria zbuciumată a unui popor greu încercat, dar niciodată îngenuncheat în robie străină, sentimente de mîndrie pentru apartenența la un popor apreciat și respectat de umanitatea întreagă, hotărîrea fermă de a prelua torța înaintașilor și a o purta cu cinste prin anii ce vin, asigurînd necontenita înaltare a patriei în cinste, măreție, demnitate și libertate. Măsura supremă a patriotismului revoluționar socialist o dau faptele, munca fiecăruia, participarea efectivă la viața socială, implicarea adîncă la efortul general de a transpune în practică linia strategică a partidului, pentru îmbogățirea patrimoniului material și spiritual, prețuirea literaturii, limbii, tradițiilor și creațiilor de valoare ale poporului, cheazăse a noi realizări de prestigiu.

Îmbinarea intereselor individuale cu cele obștești este o necesitate superioară deoarece, așa cum frumos spunea marele Nicolae Iorga, creatorii nu sînt niste sisahuri retrasi iremediabil de lume, ci ei aparțin indestructibil societății și spre societate sînt călăuzite, mai presus de orice, gîndurile și visurile acestora ce s-au deprins a străbate căile de ispită ale cunoașterii și sensibilității umane. Umanismul și patriotismul contemporan îmbogățesc, prin actul de cultură și înfrumusețare, în același timp, viața spirituală a tuturor, viața însăși tot mai conștientă în mersul ei fără oprire.

Juliu MOLDOVEANU

viața noastră

Dezbatere ideologică

În sala senatului Universității „Al. I. Cuza” a avut loc dezbaterile ideologice trimestriale ale membrilor filialelor ieșene ale uniunilor de creație, pe tema: „Dezvoltarea economico-socială a județului Iași, în anul 1956. Implicarea creatorilor în viața spirituală a Iașului”. Dezbaterile a fost condusă de tovarășul Leonard Constantin, prim secretar al Comitetului județean de partid Iași, președintele Comitetului executiv al Consiliului popular al județului Iași.

În intervențiile lor, participanții, mulțumind pentru condițiile propice oferite creației spirituale, s-au angajat să-și pună în valoare întreaga energie și talentul lor în scopul ogîndirii mai cuprinzătoare și profunde a realităților Iașului contemporan, al formării omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară și patriotică.

Centenarul Topîrceanu

Oaspeți de seamă, invitați de onoare ai manifestărilor prilejuite de Centenarul nașterii lui Topîrceanu au dat întreaga măsură cuvenită unui eveniment spiritual de interes național și internațional. Centenarul Topîrceanu prevăzută în programul de aniversări U.N.E.S.C.O. S-au aflat la Iași, pentru a contribui la manifestările organizate Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii scriitorilor, Constantin Chiriță, vicepreședintele Uniunii scriitorilor, Ioan Alexandru și alți scriitori de prestigiu din alte localități. În cadrul unui program de acțiuni, ce s-au desfășurat timp de trei zile, au mai evocat personalitatea lui

Topîrceanu: Mircea Radu Iacoban, secretarul Asociației scriitorilor din Iași, Cornelii Sturzu, redactor șef al revistei „Convorbiri literare”, Andi Andries, directorul editurii „Junimea”, Constantin Ciopraga, Nicolae Tașomir, Gavril Istrate, Aurel Leon, Liviu Savel Sadoveanu, Ioanid Romanescu, Daniel Dimitriu, Al. Dobrescu, G. Pruteanu, Horia Zillieru.

În cinstea gloriosului jubileu, aniversarea a 65 de ani de la făurirea P.C.R., la întrunirile ce au marcat încheierea „Lunii cărții la sate” au rostit alocuțiuni și au citit din creațiile lor Andi Andries (Cucuteni), Virgil Cuștaru și Vasile Constantinescu (Tg. Frumos), Grigore Ilisei, Emilian Marcu (Hîrlău). Aurel Leon a vorbit la vernisajele expozițiilor de grafică și pictură semnate de Aurel Dascălu și Constantin Radinschi. Comisia de femei de la Institutul Politehnic „Gh. Asachi” a organizat la Clubul „Femina” de la Casa Universitarilor o seară de muzică și poezie la realizarea căreia au participat și Grigore Ilisei, Vasile Constantinescu, Paul Balahur, Vioreca Ana Cozan. La manifestarea intitulată „Mărțișor de cuget românesc” au participat Cezar Ivănescu, Lucian Vasiliu, Gloria Lăcătușu. La sediul Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, în cadrul unei ședințe a cnaclului „Ion Creangă” criticul Ioan Holban a prezentat volumul de debut „Marii anonimi” de Bianca Marcovici. În perioada 18—24 martie s-au desfășurat și în județul Iași, în organizarea

Grafică de Liviu SUMER: „Aniversare”

„Iași — oraș al marilor destine”

Existența Iașilor a suit de mult în înaltul legendei. Atîtea și atîtea alese fapte de viață românească s-au petrecut înăuntrul corolei de nufăr a colinelor sale. Această așezare românească, mereu greu încercată de-a lungul istoriei, a imprimăvărât de fiecare dată, înflorind cu o vigoare nouă, proaspătă. Istoria se revarsă pur și simplu în durată Iașilor, oraș devenit cetate de seacă în timpul celei de a doua domnii a lui Vodă Lăpușeanu, 1564—1568. Multe și inspirate sintagme despre acest oraș s-au ivit din dorința de a surprinde aerul inconfundabil al cetății, de a reliefa rolul covârșitor al Iașilor în viața poporului nostru. Cetatea moldavă este locul unde au germinat mari idei, mari idealuri și de unde a pulsă și pulsează, tumultuos și liric totodată, simțirea românească. S-a spus și s-a scris despre Iași că este un oraș al marilor iubiri, al marilor zidiri. O nouă carte despre Iași, ieșită nu demult din tiparniță, albumul tipărit de Editura Meridiane, realizat de Gheorghe T. Zaharia, Ion Arhip, Aurel Karoçchi, Liviu Rusu, Dumitru Văcariu, adaugă acestor sintagme cu putere de pecete pe aceea de „Iași — oraș al marilor destine”. Este o trimitere mai puțin metaforică, mai directă, ce pune în lumină însă intenția programatică a autorilor de a evidenția această dimensiune fundamentală, definitorie pentru întreaga existență a Iașilor. În creuzetul istoriei sale au ars metale rare și din arderea lor au rezultat multe din marile destine românești. Nu este moment al istoriei românești care să nu aibă atingere cu istoria Iașilor, multe din treptele ascensiunii noastre

ca neam, ca națiune, au început de aici a fi urcate.

Cuvîntul înainte al albumului, semnat de Dr. Leonard Constantin, subliniază pătrunzător că Iași, oraș unic, a fost, este și va rămîne mereu „suflet în sufletul neamului”. „Este destul să te gîndești că aici călcăm pe urmele lui Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Alexandru Ioan Cuza și Kogălniceanu, că trecem pragurile caselor lui Eminescu, Creangă, Sadoveanu, că mereu îi regăsim pe Asachi, Philipide, Poni, Cernătescu, Procopiu, Racoviță, Hulubei... Trecînd, de pildă, pe Sărarie intrăm nu doar pe o stradă pitorească, ci pe la socialștii „Contemporanului”, acei vizionari deschizători de drumuri, pe la sedii de întruniri din ilegalitate, retrăind lupta unui trecut inflăcărât, trecut pe care trebuie să-l simțim cît mai aproape pentru a ști unde mergem. Iașiul are acea mare virtute de a ne ajuta ca în mărețul său prezent să vedem și prestigiosul său trecut. Cetatea moldavă s-a aflat, prin strădania oamenilor săi minunați, a întregii sale suflări, mereu în miezul fierbinte al istoriei noastre, al bătațiilor pentru afirmarea ființei noastre naționale, devenind o vatră a istoriei românești”.

Vatră a istoriei românești, oraș al marilor destine. Paginile de prezentare, succinte, dar clovente, ca și numeroasele fotografii, multe dintre ele de o indiscutabilă valoare artistică, fotografiile grupate în opt secțiuni, rînduite cronologic, acoperind deci etape distincte din istoria orașului, se constituie într-o frescă a Iașilor de ieri, de azi, dintotdeauna. O frescă din care se disting cu claritate marile destine ce însuflețesc timpuri revoluate și prezentul. De la mîiastra cultură Cucuteni la Evul aprins al contemporaneității acesta este aerul de timp pe care caută să-l acopere autorii acestei noi cărți despre Iași. Secțiunile acestea sînt grăitoare prin înseși titlurile lor: „Între legendă și vestigii milenare”, „Rămîneți în umbra sfîntă, Basarabi și voi Mușatini”, „Străveche cetate de istorie și cultură românească”, „Văd poezi ce-au scris o limbă ca un fagure de miere”, „Hai să dăm mină cu mină”, „Tot mai citește mîiastra-ți carte”, „Simbol al rezistenței și renașterii” „Trăim în miezul unui ev aprins”. Aceste titluri înfățișează momentele de relief ale existenței Iașilor, momente în care mari destine și-au pus sigiliul de neșter peste vestele istoriei românești. Pentru a le caracteriza, autorii, dintr-o remarcabilă discreție, au apelat la tezaurul de gîndire, la acele fraze memorabile, cu scăpărare de efigie pe care cărturarii români și străini le-au rostit despre Iași. Se alcătuiește astfel o imagine amplă și vie a Iașilor dintotdeauna, oraș pe care îl regăsim prin ceea ce are esențial în existența sa glorioasă. Demersul celor care au avut inițiativa tipării albumului „Iași, oraș al marilor destine”, editat în limba română și în limbile franceză, spaniolă și o a doua versiune în engleză, germană, rusă, se dovedește binevenit. Albumul reprezintă un reper necesar în cunoașterea Iașilor, datorie sacră a fiecăruia dintre noi românii, cum sublinia patetic Nicolae Iorga în cuvînte ce și-au păstrat și astăzi neșteribila actualitate. „Sînt români care nu au fost niciodată la Iași, deși n-ar trebui să fie niciunul, căci cine n-a fost aici nu poate să nu străbăta cu înțelegere foile celor mai frumoase cronici, nu se poate pătrunde după cuviință de spiritul trecutului nostru care trăiește în acest loc mai viu și mai bogat decît oriunde aiurea... În conștiința lui națională ar fi o lipsă, dacă el n-ar fi văzut orașul care a fost și-și zice încă azi, cu mîndrie, Capitala Moldovei”.

Grigore ILISEI

cu poporul, pentru popor

„Sub flamurile biruinței” (Din expoziția „Omagiu” a studenților secției de artă plastică a Conservatorului ieșean)

De-a lungul mileniilor, ca o expresie firească a nivelului atins de dezvoltarea economico-socială a civilizației românești în diferitele etape istorice, a înflorit pe pământul nostru o artă viguroasă izvorâtă din înseși idealurile, aspirațiile și năzuințele maselor largi populare.

Așa cum sublinia secretarul general al partidului, „un rol primordial în supraviețuirea și dezvoltarea neîntreruptă a poporului nostru pe multiple planuri au avut conservarea și îmbogățirea limbii, precum și creația artistică populară care a cizelat virtuțile poporului, tradițiile înaintate și obiceiurile sale, i-au lărgit permanent orizontul de cultură”. Tocmai pe această forță creatoare s-au putut dezvolta în veacurile trecute o literatură și o artă care au exprimat și exprimat dragostea pentru frumos, spiritul umanist, năzuința de a da o expresie cât mai înaltă valorilor morale ale omului.

Ceea ce dealtfel caracterizează creația spirituală românească din fiecare etapă istorică este profundul ei patriotism, legătura sa indestructibilă cu lupta și năzuințele celor mai înaintate forțe sociale și politice ale vremii, promovarea cu consecvență a idealurilor de dreptate națională și socială.

Meritul istoric de a duce mai departe opera înaintașilor a revenit Partidului Comunist Român de la a cărei făurire se împlinesc 65 de ani. În complexa activitate desfășurată în rindurile clasei muncitoare, ale țărănimii și intelectualității, partidul nostru a numărat printre militanții săi de frunte și scriitori, artiști plastici, oameni de știință de mare autoritate. Ideile generoase promovate de partid își găseau astfel expresia într-o formă sau alta în creația acestora. Opera lor, îmbogățind patrimoniul de valori al culturii noastre, sădeau în conștiința maselor spiritul revoluționar, voința de a lupta pentru o lume mai dreaptă și mai bună, nădejdea în viitorul unei patrii libere și ferice. Articolele scrise de aceștia în publicațiile vremii conduse și îndrumate de către partid, militau pentru drepturi politice, împotriva fascizării țării, contribuiau la creșterea rezistenței maselor de oameni ai muncii de la orașe și sate în apărarea intereselor vitale ale națiunii noastre.

Actul insurrecțional de la 23 August 1944 înfăptuit și condus de către partid, transformările revoluționare ce au avut loc în patria noastră în anii care au urmat Eliberării patriei, au găsit covârșitoarea majoritate a scriitorilor și artiștilor noștri alături de forțele înaintate ale societății pentru edificarea noii orânduiri, orînduirea socialistă. În

procesul complex de transformări revoluționare ce au avut loc sub conducerea partidului în industrie, agricultură, în viața socială, se puneau totodată bazele unei culturi noi în care arta și literatura erau chemate să contribuie la conștientizarea maselor largi populare, la mobilizarea acestora în lupta pentru făurirea unei societăți noi, mai drepte și mai bune. Nu întâmplător în acei ani de confruntări cu forțele reacționare cei mai reprezentativi intelectuali din țara noastră — oameni de știință, scriitori, artiști plastici, muzicieni — și-au consacrat forțele și talentul edificării noii culturi.

„Transformările revoluționare din perioada postbelică — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — au confruntat conștiința scriitorilor noștri cu mari și răscolitoare probleme legate de însuși destinul poporului nostru, au pus în fața creației literare sarcini cu totul noi. Este meritul marii majorități a scriitorilor din țara noastră că au înțeles aceste probleme, că au știut să răspundă prin operele lor comandamentelor fundamentale ale societății. Cei mai valoroși scriitori, poeți, critici, dramaturgi, s-au aflat alături de popor, au sprijinit din toate puterile grandioasa lui operă socială, au militat fără șovăire sub steagul partidului”.

Depășind greutatea inerentă creării unei opere de o asemenea amploare, marii noștri scriitori printre care, la loc de cinste se numără Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, Tudor Vianu, Geo Bogza, Zaharia Stancu, Otilia Cazimir, G. Lesnea și mulți alți poeți, prozatori, critici și istorici literari și-au pus talentul și puterea de creație în slujba promovării unei literaturi care să însuflească masele, să lumineze calea spre îndeplinirea marilor aspirații ale poporului nostru de bunăstare și progres. Prin scrierile lor pătrunse de patos revoluționar oamenii ai condeiului ca Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Radu Bourreanu, Laurențiu Fulga, Maria Banus, A. E. Bakosky, Marin Preda, Eugen Barbu, Constantin Chiariță, Horia Lovinescu, Aurel Baranga, Dan Deșliu, Ion Brad, Ion Istrati, Dumitru Ignea, Mihai Dragomir, la care se adaugă generația pe care astăzi istoricii literari o numesc „generația Nicolae Labis”, s-au alăturat cu înțelegere și entuziasm asupra realităților acelei epoci. Chiar dacă o parte din scrierile apărute atunci nu au rezistat probei de foc a timpului, găsim și astăzi în ele sinceritatea creatorului, năzuința lui de a înțelege o realitate dinamică, în continuă transformare, strădania omului de artă de a contribui la mobilizarea maselor pentru îndeplinirea însuflețitoarelor obiective trasate de partid, de a fi folositor ridicării nivelului de cultură și civilizație a întregului popor.

Un moment hotărâtor în destinele culturii românești ca dealtfel în viața întregii noastre națiuni l-a reprezentat cel de al IX-lea Congres al P.C.R. În anii care au trecut de la istoricul eveniment țara noastră a cunoscut transformări fundamentale în toate sectoarele vieții economico-sociale. În această vastă operă de construcție a întregii societăți pe care o numim cu mândrie „EPOCA CEAUȘESCU” s-a modelat un om nou, cu un larg orizont de conștiință, participant activ și conștient la opera de edificare a societății socialiste multilaterale dezvoltate. Creșterea neconținută a gradului de cultură și civilizație a întregului popor a constituit și constituie țelul suprem al întregii politici a partidului nostru. Este și firesc așadar, ca în acest proces complex de ridicare pe trepte tot mai înalte a conștiinței fiecăruia dintre noi, literatura să fie unul din factorii activi în formarea personalității omului de azi și de mâine, să-i înobileze spiritul, să-i înfrumusețeze viața, să-i deschidă noi orizonturi de gândire.

Scriitorul de azi nu este doar un simplu spectator „neutr” la toate prefacerile revoluționare care au loc în întreaga țară, ci un participant activ la viața tumultuoasă care se desfășoară în uzine și fabrici, pe ogoare, în laboratoare, școli și facultăți. Cunoșcând în profunzime viața oamenilor, împărtășindu-le bucuriile și tristețile, visurile și aspirațiile ce îi animă, fiind, așa cum scria poetul, „suflet din sufletul neamului”, scriitorul reușește să devină el însuși un purtător al noului, să creeze opere în care fiecare cititor să se regăsească cu tot ce are el mai bun și mai nobil.

„Pentru a putea sluji aspirațiile și idealurile maselor, pentru a satisface cerințele spirituale ale omului muncii eliberat de exploatare — ne învăța tovarășul Nicolae Ceaușescu — scriitorul trebuie să trăiască cu maximum de intensitate comandamentele supreme ale societății noastre de azi, să înțeleagă tendințele ei de dezvoltare, să se confunde cu dorințele și voința poporului în mijlocul căruia s-a născut și trăiește. Pentru a-și dedica opera oamenilor, scriitorul trebuie să știe ce dorește, la ce visează ei, care sînt interesele și idealurile lor, el trebuie să pătrundă adînc în conștiința maselor, să cunoască marile deplasări pe care le-a determinat în gândirea și sensibilitatea lor socialismul”.

Aceste adevăruri axiomatiche constituie însăși profesunea de credință a fiecărui scriitor autentic, dornic ca prin opera pe care o făurește să îmbogățească patrimoniul de gândire și simțire al poporului nostru, al întregii umanități.

Societatea noastră socialistă a creat cadrul material și instituțional necesar desfășurării muncii scriitorului încurajînd talentul și fanatizarea acestuia, posibilitatea de a fi exponentul unei arte cu adevărat novatoare. În lătură rînd tendințele de exclusivism și rigiditate fiecărui poet sau prozator își poate manifesta astăzi în stilul său caracteristic individualitatea artistică, poate aspira la recunoașterea de către masele largi de cititori a strădaniilor sale.

Așa cum sublinia secretarul general al partidului nostru „Arțiștii au datorita să lase scris marmășilor, peste veacuri, mărturii despre ceea ce au fost în stare să creeze constructorii socialismului, despre ceea ce au fost în stare să realizeze oamenii de litere și de artă de azi. Ei trebuie să se întrecă cu înaintașii, să făurească opere mai valoroase decît aceștia. Faptele mărețe săvîrșite de clasa noastră muncitoare, de țărănime, de intelectualitate, sub conducerea partidului, intruchipate în opere pot deveni un tezaur de valori care să contribuie la înarmarea spirituală. La mobilizarea întregului popor la marea operă de edificare a României socialiste”.

Un cadru de manifestare plenar în care se manifestă artiștii de toate vîrstele, profesioniști și amatori, îl reprezintă Festivalul Național „Cîntarea României”. În edițiile care au avut loc pînă acum s-au afirmat zeci de poeți, prozatori, dramaturgi a căror operă a devenit cunoscută și apreciată de iubitorii de frumos din întreaga țară. Organizat la inițiativa și sub îndrumarea secretarului general al partidului, „Cîntarea României” a devenit prezentă activă, dinamizatoare în întreaga noastră viață cultural-educativă stimulînd spiritul novator, gândirea inspirată, talentul și energia a sute și sute de creatori. Această întrecere la baza căreia stau ideile generoase ale politiciii profund umaniste ale partidului nostru își arată pe deplin roadele.

În amplul proces de afirmare tot mai pregnantă a literaturii noastre, un rol important revine criticii și esteticii literare. Semnalînd neajunsurile manifestate într-o anumită perioadă în acest domeniu secretarul general al partidului atrăgea pe bună dreptate atenția de a se promova consecvent „o analiză obiectivă, științifică a lucrărilor, mai ales a tendințelor sociale și filozofice... precum și problemele teoretice de bază ale esteticii marxiste, ale realismului revoluționar în artă”.

Critica literară este chemată să analizeze cu principialitate opera scriitorilor noștri, să dezbată într-un spirit de colegialitate creația literară, să promoveze operele care prin mesajul și valoarea lor artistică exprimă idealul umanist al societății românești contemporane.

Contribuind la educarea estetică a maselor de cititori, critica literară are totodată menirea să formeze gustul public al acestora. Respingînd acele pseudocreații fără nici un fel de rezonanță în public, combătînd spiritul elitarist, falsă inovație, caracterizată dealtfel prin absența unor idei și aspirații umaniste, critica trebuie să devină tot mai mult o componentă autorizată a vieții noastre literare.

De aceea, nu de puține ori, referindu-se la îndatoririle criticii, secretarul general al partidului cerea slujitorilor ei fermitate și intransigență în combaterea unor tendințe retrograde, un spirit combativ, de pe pozițiile materialist-dialectice ale partidului nostru față de diverse „teorii” mai mult ori mai puțin „novatoare” venite de aiurea.

Partidul nostru a fost întotdeauna promotorul schimbului de valori spirituale cu toate națiunile de pe planeta noastră văzînd și în literatură un mijloc de apropiere și bună înțelegere între toți oamenii. Pornind de la acest imperativ major al lumii contemporane, România promovează cu consecvență schimbul de creații artistice, acestea reprezentînd un mijloc de apropiere între popoare, o contribuție de mare însemnătate la cauza apărării păcii în lume.

„Partidul și statul nostru — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — se pronunță pentru o largă colaborare cultural-artistică internațională, pentru un intens schimb de valori spirituale între popoare, care să contribuie la mai buna cunoaștere reciprocă și apropierea între națiuni, la întărirea încrederii și prieteniei între ele. Scriitorii din țara noastră trebuie să desfășoare largi contacte cu creatorii de artă progresiști din toate țările, participînd activ la viața culturală internațională, la circulația valorilor artistice autentice, înaintate, cu caracter profund umanist, care servesc omului, prieteniei dintre popoare, cauzei destinderii și păcii”.

În acest an, proclamat drept Anul Internațional al Păcii, glasul scriitorilor din țara noastră trebuie să devină și mai puternic și mai convingător în apărarea dreptului legitim al fiecărui locuitor de pe planeta noastră, dreptul la viață, libertate și fericire.

Sergiu NEGURA

partid

Partid, ziua de ieri, ziua de azi, ziua de mâine —
Incandescentul astru în pieptul de granit
Rotundă stea născută să-nlumine
Un vis curat în inimi dăltuite.

Saizecișcinci de ani tu porți în trup,
Ca o ființă vie pusă în mișcare ;
Ești crezul celor care te-au născut,
Ești conștiința noastră viitoare.

Partid ziua de ieri, de astăzi și de mâine —
Ființă din ființa unui neam
Ai înflorit în plină primăvară
Cu bucuria florilor din ram.

Lumină porți în trup intru zidire,
Tu, călăuză noastră spre veac nou,
Memoria acestei țări te-alege mire
Și ești cel mai de seamă-al ei erou.

Partid, ziua de ieri, de astăzi și de mâine —
Focar al unui astru alita de incandescent
Rotundă stea, ești nașterea ce vine,
Ești idealul nostru permanent.

discurs pentru pace și iubire

Iubito, este timpul să credem într-o floare,
Să cultivăm pe stradă răsaduri mari de crini,
Să nu mai sune noaptea bătăi în trotuare,
Să nu mai dea onorul recruții fără miini.

Să ne vorbească-n taină memoria rebelă
Despre-un trecut pe care nu-l vrem la indigo,
Copii cu masca morții nu crească pe turelă :
Să ascultăm, iubito, un rock sau un tango.

E timpul să deschidem fereastra cu auzul,
E vremea logodirii în floarea de copil
Să n-auzim cum urlă printre atomi obuzul,
Nu ne serviiți la masă mari porții de troil.

Pe trotuare încă recruții mai marsează
Cu masca pe figură cîntînd un requiem ;
E timpul de iubire, o floare guvernează,
Poemul de lumină ne este blînd îndemn.

Nu condamnați nămintul, anapoda, la moarte !
E timp pentru iubire acum cit nu-i firziu,
Nu ne mai între-n case scheletele uitate
Prin vreo tranșee-aiurea, prin vre-un uitat
pustiu.

Pe trotuare încă răniiți vind ziare
Tot invocînd o pace în veacul douăzeci
Ideea morții fie închisă în sertare
Memoria lor este un pod să poți să treci.

Iubito, este vremea să credem într-o floare,
Să credem și să cerem pentru planetă pace,
Să nu mai sune noaptea bătăi în trotuare
Copiii lumii poată, toți, liberi să se joace.

Cohorte mari de fluturi să lumineze strada,
Acum cit mai e vreme, să facem jurămint :
Nu fie-n joc planeta, nu fie ea aleasa
Incendiului atomic. Vrem pace pe pămînt !

ordin de zi

Măcar acum la sfîrșit de mileniu să fie
Printr-un ordin de zi planeta lăsată la vatră,
Nu prin conferințe și semnături pe-o hirtie
Faceți, cu adevărat, planeta să fie dezamorsată.

Fantome de tancuri să umple exilul.
Din memoria marilor mutilați de război,
Planeta nu-și trăiască acuma declinul !
Trăiască planeta, doar așa trăi-vom și noi.

Să fie deci pace pe-n întreaga planetă,
Dezamorsați pămîntul cit se mai poate, acum.
Printr-un ordin de zi fie-vă fapta concretă,
Fantome de tancuri să se piardă pe drum.

Lăsați, cit sq poate, planeta la vatră,
Uniformele militare nu ne țin azi de cald,
Mutilați de război mai așteaptă în poartă,
Telegrame de doliu în miinile mamelor
încă mai ard.

Cu pruncii în brațe, nu mai alerge pe stradă
Mame în disperare să îi apere de-acest chin,
Să le apere viața. Fie ca ei să nu vadă,
Să nu simtă acel tragic destin.

Măcar acum la sfîrșit de mileniu să fie
Planeta lăsată la vatră printr-un ordin de zi,
Sfîrșească odată această grea nebulie,
În pace planeta noi vrem a o ști.

Emilian MARCU

fîntîni

Pe margini de drum, între case și pomi,
am deprins din vechimi a săpa fîntîni.
Măsurînd timpul insectării, cumpăna vremii
scoate ciuturi de cer

cu care întreținem arșița dragostei.
Clătînd în ciuturi neîncepte obrazul,
lăsăm în apă gîndul curat...
De-o vîrsăm în grădinile zării,
rădăcinile o sorb insectat,
desfrunzind corolele sufletului
precum toamna brumele ard
cîmpii, viile.

Logodim adîncul adînc
cu soarele necuprins,
trudim din vechimi la săpat fîntîni,
pe margini de drum, între case și pomi.

Ion PUHA

omagiu

Energie inepuizabilă a visului
realelor din cărbuni nestînși
de tumultuoasele timpului ape,
opunînd presiunii întunericiului
puterea invincibilă a luminii.

Intruchiparea adevărului revoluției,
inima ei, din inima poporului,
suflet din sufletul nemuritor al lui,
creier proiectînd munți de lumină.

Forță conducătoare armonios revărsată
în sufletele noastre ce crește
și la rîndul lor, multiplicat o revărsă
într-o unică euristică transformatoare,
frumoasă și măiastră ca verbul românesc.

Radu FELECAN

tradiții ale literaturii militante

Ideologia literară, sincronizată cu spiritul unei epoci și provenind din atitudini constante ale scriitorilor, este ea însăși o formă a ideologiei în general. Acest fapt se observă mai clar, indiferent de epocă, dar mai ales în veacul nostru, cu mari contradicții ideologice, în planul literaturii angajate. Nu se poate nega diversitatea formelor artistice, necesitatea lor în actul de creație, ca act al libertății de opțiune în ordinea conținutului de idei, a viziunii dar și a tehnicii creației. Dar tot așa, nu e de respins o anumită solidaritate, chiar unitate de idei în ce privește conținuturile umane, social-politice și psihologice care aderă la formele estetice, devenind astfel literatură. Indiferent de structurile specifice unui grup de opere literare din domeniul prozei, să zicem, există, măcar în punctul lor de plecare, un teritoriu comun, de ordin tematic, dar și în ce privește filozofia scriitorilor sau cea a personajelor lor.

Există, adică, niște invariabile ideologice-morale ai operei care dictează până la un punct și sistemul de organizare a imaginii, de dispunere a accentelor și chiar de direcționare a intrigii. În literatura de inspirație socială, de pildă, sensurile ideologice care o nutrește sînt repetabile, de vreme ce ele fac corp comun cu mișcarea intimă a umanului, cu stările specifice ale personajelor. Pentru un erou revoluționar nimic nu e mai prețios decît un ideal pentru care se jertfește în ordinea social-morală; ideile sale de alt ordin, mai mult chiar, trăirile lui din zona superioară a conștiinței se supun, într-un sistem coerent, tocmai acestui ideal, îl luminează din toate perspectivele, îl justifică și-i dau relief. Un erou ca Gelu Ruscanu al lui Camil Petrescu respiră prin toată ființa ideea de dreptate absolută, de justiție deplină în ordinea socială, trăind numai pentru această cauză. Spiritul său e incendiat de această idee care e atît de a lui pentru că el are forța de a și-o asuma, de a se consuma pe sine pentru înfăptuirea necondiționată a ei.

Sensul literaturii de inspirație socială devine pentru epoca interbelică atît de viu, de familiar, încît putem vorbi de o tradiție temeinică a militantisimului literaturii de azi. Cine sondează periodicile de orientare democratică ale deceniilor trei-patru observă direcționarea lor spre forme politice și culturale organizate pe un front larg în sensul afirmării unor idei de vădită perspectivă. Erau anii unor tensiuni și polemici ideologice și etice fără precedent, angajînd, pe spații foarte largi, factorii socio-politici de natură să definească într-un fel sau altul o epocă de mare fertilitate culturală.

Dimensiunea militantă a literaturii se afirmă acum în relație foarte strînsă cu mișcări și curente care marceau epoca în totalitate. În jurul publicațiilor conduse sau influențate de către Partidul Comunist se grupează o seamă de scriitori angajați pe frontul ideologiei marxiste sau în genere al ideilor generoase. Se instituie astfel, prin concertarea acestor voci, a formelor și viziunilor ce le caracterizează, o nouă tradiție, cea a luptei pentru afirmarea idealurilor sociale ale proletariatului. Era vorba, desigur, de o nouă etapă a acestor misiuni militante, cînd, după constituirea P.C.R., se puneau problema coordonării eforturilor prin angajamentul politic, în vederea subminării structurilor socio-politice dominante.

În plan literar, periodicile de stînga înseamnă scrieri ce formează un adevărat ferment al ideilor prețioase, o tribună literară și critică aliniată în planul suprastructural al înnoirilor. Seria lor e deschisă de prima publicație condusă direct de Partid, mai puțin literară, „Cultura proletară”, care prin obiectivele ei aminteste, la un nivel mai modest, de „Contemporanul”, trădînd însă ezitări programatice și unele simplificări ale sensului militant al literaturii. Pivotal acestui angajament social al literaturii îl schițează revistele lui Al. Sahia, „Bluze albastre” și „Veac nou”, care semnează un rodnic început de drum, continuat, într-un și mai aspru regim politicesc, de grupul animat al tinerilor de la revista ieșeană „Manifest”.

„Literatura activistă — se scria în programul uneia dintre acestea — literatura critică, literatura proletară, își face la noi, prin „Bluze albastre”, primii pași”. Revistele cu înclinații ideologice de stînga, precum „Cuvîntul liber”, „Reporter” (în ultimele lor serii), „Era nouă”, „Umanitatea”, dar și altele de cuprinderi mai ample ca „Viața românească” și „Insemnări ieșene”, ca reacție față de abuzurile ideologilor de dreapta, față de valul politicii iraționale, anticulturale, a fascismului, își formulează, fiecare, un program specific care, însă, dincolo de diferențele inerente, aveau ca notă comună, lupta pentru apărarea valorilor spirituale și pentru afirmarea unei literaturii cu note militante. „Cuvîntul liber”, de pildă, revistă politică și literară, grupînd numeroși intelectuali de stînga ca Tudor Teodorescu-Branște, E. Jebeleanu, Al. Sahia, Geo Bogza, M.R. Paraschivescu

ș.a., revendică „lupta dusă în numele rațiunii și în slujba adevărului”, pentru a face „rînduială în cumplita debandadă generală”; pentru „Reporter” important era, mai întîi, ca „libertatea adevărului scris să nu fie o legendă mitică”, iar „Era nouă” ținea să trateze „pe baza largă a materialismului dialectic, problemele ideologice ale vremii noastre”.

Dintre militanții cei mai patetici și mai consecvenți, Al. Sahia și N.D. Cocea, scriitorii și gazetarii febrili, fac din publicațiile pe care le conduc sau la care nu-mai colaborează („Bluze albastre”, „Veac nou”, „Facla”, „Cuvîntul liber”, „Reporter”, „Era nouă”), tribune ale scriitorului comunist, contribuind substanțial la consolidarea publică a ideilor progresiste. Cum literatura pentru muncitorii și umilii dezarmați era o nouă noutate de proporții în deceniul al IV-lea, Sahia și Geo Bogza se înscriu în acest spațiu cultivînd cu ardență specia novatoare a reportajului. Cel din urmă, prin evocarea lumii dezolante a tăbăcarilor și petroliştilor apoi a minerilor își întărește „statutul” imbatabel de fondator al reportajului literar românesc.

Literatura, în aceste forme ca și în altele, se conjugă strîns cu politicul, devenind o adevărată armă de șoc în sprijinul celor necajii. Reportajului i se adaugă alte forme publicistico-literare cu efect percutant, ca pamfletul, ancheta, corespondența, articolul critic. Semn al prezenței în actualitatea imediată a scriitorului. Remarcabil este faptul că unele reportaje consemnînd riguros, dar și avîntat, stări de lucruri alarmante ale muncitorimii aparțin, de pildă la „Manifest”, unor lideri comuniști cum a fost Lucrețiu Pătrășcanu (Bubusi, cetatea celor 4500 sau Letea, fabrică de aur), iar în alte pagini sau chiar în rubrici speciale se inserează reportaje primite direct de la muncitorii din întreprinderi. În aceeași revistă un George Lesnea, Eusebia Camilar, Al. Voitinovici, Ion Th. Ilea, și alții, se remarcă, chiar dacă nu și prin cote artistice superioare, prin poezii cu conținut militant, protestatar, în sensul descrierii stărilor aberante, dar și al vibrației indignate a autorilor, cit și al îndemnului implicit sau manifest la solidaritate a celor mulți. Poezii angajate ca Virgil Teodorescu, Miron Radu Paraschivescu, Gherasim Luca, Gellu Naum, trecuți, asemenea unui Aragon și Eluard, de la avangardism la poezia angajată, cit și alții ca Emil Isac, Cicerone Teodorescu, Radu Bourreanu, D. Corbea se disting prin tensiunea li. o lirică de inspirație socială, cu vii implicații ale ideilor de stînga.

În planul ideologic critice aceste publicații sînt încă și mai penetrante, mai vii datorită concertării ideilor ce privesc conținuturile specifice ale literaturii militante, sensul și scopul perfect angajat al acestora. Începînd cu programele și continuînd cu rubricile critice, mai ales periodicele „Cuvîntul liber”, „Reporter” și „Manifest”, reviste cu conținut politic, artistic și literar, excelează prin consecvența în apărarea ideilor generoase ale spiritului contemporan. De asemenea, prin afirmarea unei poziții categorice față de „anarhia de dreapta” și mai ales de „rînocerita” fascistă ce undea să infesteze întregul angrenaj al culturii adevărate. Revista „Manifest” se voia — și a fost — „o serioasă tribună de luptă împotriva fascismului”, ca de altfel și „Cuvîntul liber” și „Insemnări ieșene”, în ur-o măsură însemnată, toate publicațiile de stînga. În plan literar, atenția se îndreaptă în special către literatura cu tematică socială, cu pronunțat conținut satiric, și în genere cu implicații largi ale militantisimului scriitoricesc.

Ideologia scriitorilor este în prim planul atenției, demersurile unui Panait Istrati, de pildă, cu derutante schimbări de atitudine, fiind frecvent comentate de pe poziții inflexibile. La fel, ideologia de dreapta, a „Gîndirii”, și a publicațiilor satelit, este obiectivul unor intervenții susținute ale multor critici și esești. Se pleda aprins pentru Libertatea de creație și pentru caracterul prospectiv al artei (M.R. Paraschivescu), pentru poezia ca „deșteptător de conștiințe” (E. Jebeleanu), la „Cuvîntul liber”; Al. Sahia aduce lumini în problema relației Lenin și literatura proletariană, la „Facla”, iar S. Josifescu recunoaște Artă în slujba păcii, la „Reporter”. Alți critici și esești ca George Ivașcu, M. Sebastian, Al. Philippide, F. Aderca ș.a. afirmă literatura adevărată, cu vie angajare socială și etică.

Cu totul semnificativ este faptul că dintre scriitorii străini cei mai frecvent învocați, comentați și apreciați sînt cei a căror literatură respiră o vădită tentă socială, o prezență militantă. La loc de frunte se află romancierii francezi R. Rolland, André Gide, H. Barbusse și cu deosebire A. Malraux recunoscut cu adevărat ca unul dintre cei mai proeminenți romancieri ai momentului. El cultivă, cum nota G. Ivașcu în revista „Manifest” (nr. 6, 1935), „noul crez de viață al omenirii, care se îndreaptă astăzi spre altorizonturi, mai proprii progresului ei” și de aceea datorită, desigur și talentului excepțional, este „scriitorul lumii”. Reacție la mișcarea drepte este și atitudinea foarte favorabilă față de scriitorii în emigrație, cei germani și spanioli, izgoniți de fascism, între care frații Mann, Stefan Zweig, Rafael Alberti, apoi față de cei cu vii note de angajament social, ca Johannes Becher, Ernst Toller ș.a. Un spațiu privilegiat în simpatia scriitorilor de stînga îl ocupă evident scriitorii sovietici, frecvent traduși. Între ei, un Ilya Ehrenburg, „autorul celor mai citite cărți din Europa”, cum se scrie în „Manifest”, apoi Maiakovski, Gorki, Esenin, Șolohov, Blok, Gladkov ș.a.

În pofida unor exagerări simplificatoare, a unor rigidități dogmatice care au făcut să se neglijeze uneori, sau oricum să se diminueze rolul artei în campaniile militantisiste, publicațiile de stînga de acum cinci-șase decenii, cu ecou larg în cultura și literatura interbelică, aduc o contribuție remarcabilă atît în apărarea valorilor spirituale ale trecutului, cit și, mai ales, în afirmarea unor valori și a unor idei de vădită actualitate privind sensul angajant al literaturii.

Ion APETROAIE

contactul cu viața

Vorbind despre Romanul și viața modernă (1932), G. Călinescu intuia cu o oră mai devreme direcțiile lui de dezvoltare, punea cu claritate în evidență necesitatea ca romancierul să ia nemijlocit contact cu viața, să contemple experiența, faptele, și să le ridice la nivelul de artă narativă superioară. A proiecta ziua în eternitate — iată destinul romanului românesc modern. Intuițiile lui G. Călinescu mi se par și astăzi extraordinar de autentice, în acord cu realitatea, propunînd un adevărat program: „Ceea ce lipsește romanului românesc în genere, chiar cînd aduce însușiri remarcabile de stil și culoare, este contactul cu viața. S-ar părea că scriitorul român nu-și trăiește viața, și în cele mai multe cazuri chiar așa și este. Romancierul nostru este un literat, un meșteșugar care ia o temă, cum ia fierarul un fier, o înroșește, o bate, o răsucește, îi dă în sfîrșit o formă regulată, dar metalul cu care lucrează e o substanță inadecvată obiectului pe care-l face, așa că totul rămîne cu valoarea unui exercițiu abstract. Asemeni bomboanelor truate cu vată sau usturoi, romanul românesc mai recent este dulce pe dinafară și insipid la fund. Povestea publicului needucaț să înțeleagă scrisul subțire este poezie...”

Toți marii romancieri occidentali au trăit din actualitatea senzatională și singura deosebire dintre literatura bună și cea rea este o măsură de artă. Iar cînd zic artă în roman, nu mă gîndesc în primul rînd la stil, ci la talentul de a sîrni contemplația în jurul faptului, de a proiecta ziua în eternitate, ridicînd-o la valoarea unui amplu simbol.”

Romanul s-a deschis ca niciodată contactului cu viața, cu trăitul, s-a sincronizat tot mai mult cu memoria lor existențială, și-a redescoperit temele nu în false conflicte, nu în artificial, ci în istorie, în concret, în fapte. Literatura romanescă a devenit un teritoriu al contactului cu realitatea socială. Mai întîi de toate romancierul și-a dobîndit o altă perspectivă asupra condiției și artei sale: scoasă nu dintr-un sir solemn și inflexibil de abstracții, ci dintr-o experiență de viață trăită. Totul este gîndit în relație cu o vădită intenție de a înnoi mijloacele de comunicare, de a construi durabil, de a da materiei epice o nouă viață, de a-i acorda un statut real personajelor, de a fixa în timp chipul epocii. Mariu Preda și-a recunoscut în experiența proprie fondul, ideile, valoarea romanelor, creației: „Eu nu mă gîndesc niciodată decît la ceea ce am cunoscut și la ceea ce am trăit direct. Consider că numai asta are valoare. Ceea ce au trăit alții are valoare numai pentru ei. Nu mă gîndesc decît la tatăl meu și la felul cum și-a sfîrșit viața, în zilele noastre. După el, pentru mine nu mai e nimic. Dacă după el urmează, în lumea lui, o tragedie sau o tragicomedie, asta este o întrebare la care trebuie să răspund alții, cei care au trăit acest după la fața locului, acolo unde există mîreșe, tînerete cu miri tineri. Dintre ei trebuie să iasă scriitorul care să le cînte viața, să le înfățișeze obiectiv.” Condiția romanului și-a modificat și ea statutul. Teoria romanului a devenit un bun prilej de a privi în spațiile epice, de a acorda conștiinței creatoare un rol fundamental. Nimeni nu mai vrea să mai repete „modelul” de roman de acum treizeci de ani. Canoanele impuse din exterior au fost aruncate în aer tocmai din necesitatea de a lăsa viața să pună stăpînire pe tiparele epice, să le înfățișeze structurile imaginare, să nu asfixieze ideile de realism și autenticitate. Fenomenul este bine cunoscut, dar romancierul

este fascinat de istorie, de social, de neliniștile sufletului omenesc, vrea să pună nune unor personaje care își depășesc condiția, nu dintr-o pură utopie, ci din aspirația de a se angaja în viața societății, iluminată de ideea că nimeni nu poate face abstracție de marele mecanic al istoriei care provoacă ființa. Experiența de viață, formulă destul de banalizată prin exces de întrebuintare, începe să fie reconsiderată. Viața, experiența romancierului, vocația concretului, implicării în evenimente se răsfrîng în oglinzile narrative. Autenticul este cheia valorii, sursa recuceririi estetice. Mutațiile sociale din structura societății sînt repede definite, puse în ecuații epice, vorbesc de structuri morale, resăuie erori și destine, justifică tot mai mult atitudini existențiale. Viața ascunde un proces social profund, cu rădăcini în istorie, în mit, care trebuie dezvăluit cu mijloacele artei moderne. Teoretizarea, poezia romanului european interzic din start accesul spre o falsă retorică, spre un cîmp minat de ciupercele artificialității unui fals realism. Bătălia pentru formele artei narative a dus la un text cu o puternică identitate. Altul este și cititorul, sensibilitatea și orizontul său de receptare. El vrea să cunoască gîndirea scriitorului, să vadă și să se convingă cum ia naștere romanul. Marin Preda ajunge la concluzia că „Poate (...) niciodată meditația asupra condiției scriitorului n-a fost mai actuală ca în zilele noastre. Desigur, cititorul vrea să vadă ideile în mișcare, să-i fie relatate cit mai pe scurt și, dacă e posibil, într-un montaj vizual în care imaginea să fie plăcută, gîndurile scriitorului atrăgătoare, iar aluziile la condiția vieții noastre să fie eliminate; omul știe și singur că e pîndit de boli, că e adesea jucăria istoriei, indiferent dacă trăiește într-o țară mai mare sau mai mică, și că în cele din urmă trebuie să părăsească forțat această viață.”

Romanul de astăzi și-a cîștigat o excelentă reputație și prin explorarea vieții din durata istoriei. O istorie reinviată cu o artă epică plină de simboluri, reactualizată (Eugen Barbu, Paul Anghel, Eugen Uricaru, Vasile Sălăjan, Viorel Știrbu, Dana Dumitriu). Ca să nu vorbim de romanul politic. Istoria romanescă este altfel înțeleasă, privită, judecată mai ales cu ochii actualității. Evenimentele și faptele sînt puse sub reflectorul unei conștiințe lucide, interrogative. Documentul are înțietate față de ficțiune. Autenticul revenindu-i un rol de prim ordin. Experiența trăită intră în competiție cu imaginația, cu imaginarul. Istoria este repovestită, interogată în alianță cu destinul, supraviețuirea în lume devenind nu numai o obsesie, ci o sumă de circumstanțe, de înălțări și prăbușiri, de iluminări și contemplații, de provocări, de situații limită. Romanul nu se deține de puterea lui de a recupera tragicul. Este una din izbinzile lui existențiale și estetice. Totul există sub zodia artei. Cîrăjul social s-a sincronizat cu curajul estetic. E marea performanță realizată de romanul românesc actual. Un curaj de a da glas conștiinței în măsura în care adevărul trebuie dezvăluit, trebuie să i se dea o nouă semnificație, un nou înțeles. Tragicul creat din raporturile conștiinței cu istoria, cu condiția omului în univers, cu morala pe care o suportă sau nu. Conștiința tragică nu a exclus ființa morală problematică, contradicțioasă ei, nevoia de puritate, de armonie, de lumină și de izbăvire. O natură morală capabilă să-și justifice faptele, atitudinile în numele unor opțiuni, unui cod, unor valori. Romanul a devenit oglinda vieții și vedem în adîncimea ei de cristal ritmurile istoriei, eroi cu o conștiință a destinului reprezentînd socialul, faptul de conștiință. Simbolul contactului cu viața e un simbol ce angajează cu sine, în sine și prin sine ființa umană în fața istoriei, disponibilă să-i recucerească și să-i impună spiritul de justiție socială, de ordine și armonie, să și-o facă aliată.

Zaharia SĂNGEORZAN

taina rodirii

Sub buciumul de raze cîmpile iau chip de strugure și miere și lan bogat de griu și de finții de zboruri cu inimă de riu și prunduri milenare ce-s spațiu fără somn
lingă izvoare clare de inimă de domn

La ferestrele noului anotimp trecerea noastră se face senin pentru cei ce în urmă ne vin; de două mii de ani sintem sufletul piinii și-un porumbel în zbor e neodihna miinii

veșmînt de primăvară

E o floare albă toată zărea dub de primăvară-n prag și steme seve urcă din adînc de vreme munji de-argint răsfrînge-n țărături marea

Rod bogat — pecete de lumină își arată-n cerul clar cîmpia tinără își sună vesnicia alchimia muncii milenare

Albele redute de metale ritmul cosmic îl pulsează-n ele și furnale — jerbele de stele risipeșc în marile corale

Țara e o inimă ce bate drumul spre eternitate!

cîntec

Aș vrea să fiu izvorul și clopotul și pîrga în spicele de griu visînd în luna nouă tot bronzul bucuriei poartă prin care intră viitorul

Aș vrea să fiu fîntina armonizînd furtuna, cînd doina se-nfiripă pe buze-ndrăgostite și lacrima-n saline încheagă stalactite.

Dar sint un fir de iarbă ca flacăra vibrînd între amiaza zilei și-al inserării cînt.

Georgeta EFTIMIE

Adrian PODOLEANU :

„Flori“

Dimitrie GAVRILEAN :

„Vestitorii“

65 DE ANI DE LA FĂURIREA P.C.R.

spiritul de partid și creația contemporană

1.

Temele mari și, desigur, eterne, unesc într-o perfectă rodnicie spiritul. Acest adevăr devine axiomatic pentru orice citește literatura apărută la noi în ultimii 20 de ani, sau, mai exact, de la Congresul al IX-lea al P.C.R. și pînă în clipa de față. Cărțile acestei epoci subliniază încă o dată faptul că Patria, Partidul Comunist Român, președintele României socialiste — Nicolae Ceaușescu — ființează adinc în sufletul scriitorilor și le înobilează creația.

Poezia și proza noastră de azi reflectă înfățișarea viguroasă a perspectivelor de înalt umanism al politicii dusă de Partidul Comunist Român, de conducătorul statului nostru — președintele Nicolae Ceaușescu. În acest sens, robustețea spirituală a unui popor se manifestă și în modul în care acesta știe să-și distingă imaginea adevărată din atâtea posibile cite i le poate oferi, la un moment dat, poezia și proza lui. Dintre fabulele literare ce ni s-au propus de-a lungul vremii, noi am optat pentru expresia viguroasă a predicatului existenței — singurul capabil să convertească lumea fanteziei în lume a realității. Cine privește atent evoluția literaturii române desprinde cu ușurință concluzia că valoarea și împlinirea eposului nostru stau dincolo de cuvîntul abscons. Mireasma pămîntului și aerul purificator al munților noștri au făcut ca marii scriitori români să rămînă ei înșiși în urma unui oricît de spectaculos salt în imaginație. Muza lor a iubit munca, lupta eroică pentru demnitate, simplitatea iubirilor adevărate și gestul direct al mîndriei de a fi.

2.

Scriitorul român de azi are antenele întinse către tot ceea ce se prefigurează viitorul patriei noastre, inculcînd expresiei literare imperativele epocii, marele și complicatul proces al prezentului. Nu este vorba aici de o simplă angajare „din mers”, ci de o înțelegere lucidă a faptului că transformările spectaculoase și sensul dialectic al istoriei contemporane comunică posterității consonanța artistului cu epoca. Or, poetul, prozatorul, pictorul, filosoful, pentru care contemporaneitatea nu există ca interlocutor, se înțelege, că-și revocă orice posibilitate de a dialoga cu posteritatea. Marii creatori ai tuturor timpurilor și de pe toate meridianele lumii au înțeles acest deziderat și și-au ancorat spiritul în cromatica aceluia prezent etern, capabil să distingă metamorfozele obiective ale vieții. Tolstoi, Dostoievski, Camus, Romain Rolland, Rilke, Sadoveanu, Rebreaanu, Călinescu au fost, înainte de ceea ce știm c-au rămas, cetățeni viguroși polemici, cu pasiunea civicului, viziunea lor conturîndu-se din „colbul evenimentelor”. Un artist apatic și „neveritabil cu timpul lui, scria G. Călinescu în *Lumea* nr. 1 din 25 septembrie 1945, este un est est debil”. Așadar în accepția marelui cărturar, posibilitatea operei de a se ridica la valoare de model este condiționată de forța cu care autorul ei poate să extragă esențialul din evenimentul cotidian, propulsîndu-l absolutului.

Literatura și arta — creația în general se află acum sub aura unui elan superlativ, aproape liric, un elan al inițiativei și al luptei pentru frumusețe și grandios, luptă și muncă desfășurate de-a lungul și de-a latul României socialiste. Datorăm acest entuziasm creator imperativelor magistrale ce stau înscrise, istoric aș spune, în Raportul prezentat de secretarul general al partidului — to-

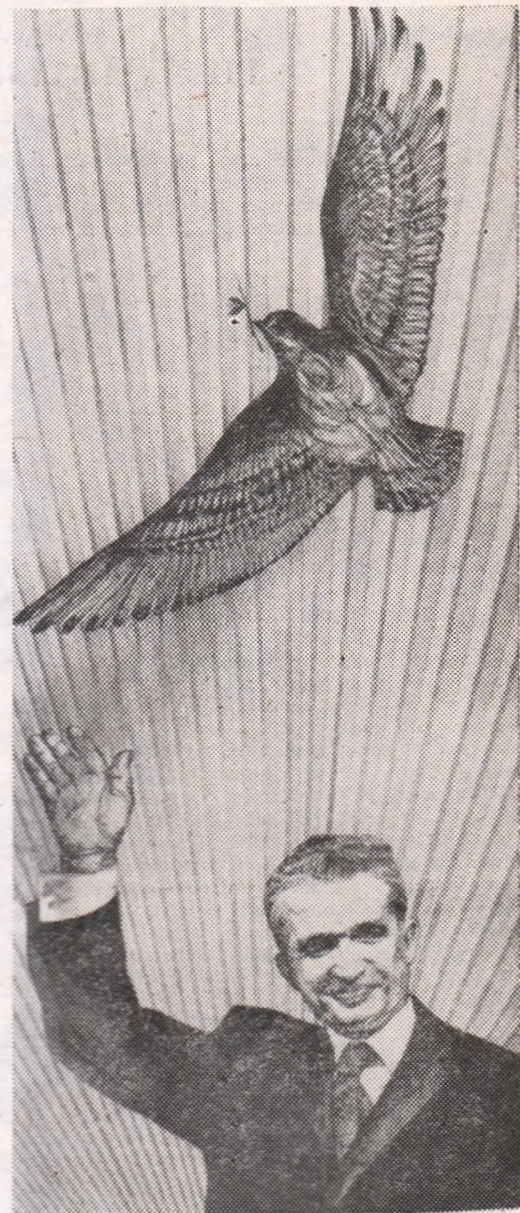
varășul Nicolae Ceaușescu, la cel de al XIII-lea Congres al P.C.R.. Referindu-se la activitatea politico-ideologică de ridicare a conștiinței socialiste și formare a omului nou, în paginile acestui inestimabil document, conducătorul partidului și statului nostru afirmă: „Este necesar să păstrăm permanent spiritul viu, novator, revoluționar al partidului, al activității teoretice și ideologice, să acționăm în permanență pentru perfecționarea și ridicarea rolului conducător al partidului în raport cu noile etape, cu cerințele dezvoltării economico-sociale, al științei și culturii”. Aflată sub influența acestui îndemn, pasiunea creatorilor din toate domeniile artei se reverberează în multiple direcții, cuprinzînd, pe linie orizontală, clădirile și cetățile industriale înălțate pretutindeni și menite să schimbe peisajele și perspectivele spațiului românesc. Zi de zi alte înfățișări se ivesc și se perindă. Orologiul nostru are acum alt cadran și altă bătaie. Construim într-o cadență nemeicunoscută și în proporții de mitologie. Omul se măsoară în luptă cu spațiul și timpul, așezînd etaje peste etaje, snopi peste snopi, cărți peste cărți. Lumina acestora din urmă căută să sublinieze încă o dată perenitatea ambianței eroice a omului contemporan. Scriitorul român de azi are obligația nu numai de a se entuziasma în fața schimbărilor determinate de jureșul acestei revoluții, ci, așa cum o afirmă partidul nostru și conducătorul său — tovarășul Nicolae Ceaușescu —, creatorul, artistul trebuie să și asimileze totul, o perla literară, de artă etc., devenind astfel un alt univers — simetric, paralel și egal — dar transfigurat al celui real existent și determinant, de altfel. Simplul acord exterior și fugitiv este insuficient, redus la un neînsemnat vocabular tehnic și atît. Acestuia trebuie să i se adauge „viața omenească demnă, de numele ei rostît la superlativ, tainică, fecundă și exultantă” (v. Ion Ianoși, *Sublimul în estetică*, 37, Ed. „Meridiane”, 1983, p. 53), viața decisiv creatoare ea însăși, despre care G. Călinescu spunea că trebuie sorbită cu buzele și simțită cu inima. Să ne amintim ce surprinzătoare și profunde semnificații a găsit Tudor Arghezi în tema „Incolțirii cartofilor”, sau cît de interesant ar putea fi dacă mai mulți scriitori, tineri și vîrstnici laolaltă, s-ar inspira și ar scrie simultan despre „turnarea oțelului în forme”. de pildă, urmînd, firește, o discuție publică asupra rezultatelor. Singura oglindă a creatorilor este ochiul contemporanilor și, în condițiile știute, cel al posterității. Pentru proza noastră de azi a venit vremea cînd se poate vorbi de întîmplări, conflicte și personaje mature, dezvoltate ca atare în cadrul politic, social etc. și temporal al socialismului, astfel încît prozatorul X sau Y nu mai au teme să tot speculeze avatariile dramatice ale trecerii „eroului” lor din societatea burgheză — înlăturată — în spațiul socialismului, care, atunci, la începuturi, a fost nu o dată eroic. După patruzeci de ani de revoluție, de statornicie și impunere a noilor condiții sociale și politice superioare din toate punctele de vedere dispărutelor orînduirii istorice, după cei douăzeci de ani, de cînd la conducerea partidului și statului nostru se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, cîtorul României moderne, se poate afirma, fără putîntă de tăgadă, că generații de scriitori, pictori, muzicieni etc., aflați în plină maturitate creatoare s-au născut în socialism, au crescut în cadrul și odată cu noua noastră eră, mai mult, au participat la ridicarea și întărirea acordurilor ei triumfale, fapt ce constituie un motiv în plus și o

răspundere dintre cele mai grave în a ști cum și ce anume din realitatea cotidiană trebuie reflectat în operele lor. Nimeni, nicăieri și niciodată nu s-a putut rupe și înstrăina de prezentul, oricum istoric, al propriului său timp, iar generația noastră de azi, cei născuți în preajma sau chiar la începutul ultimului război, ne cuprindem nu numai biografic, ci și existențial în ritmurile profunde ale epocii, uriașa ei plămădă cuprinzînd și alcătuirile esențiale ale sufletului nostru. Iată de ce, dacă astăzi, ne sînt deschise atîtea porți ale cunoașterii și ne putem propune și împlini orice nobil ideal, rămîne, totuși, la fel de încifrată și imposibilă problema ruperii tale de tine însuși. Într-o astfel de relație se află creatorul român de azi cu epoca și tumultoasa ei desfășurare.

3.

Astăzi, romanul, nuvela, povestirea se ocupă tot de zonele înalte ale conștiinței, de aspectele eterne ale omnesului (munca eroică, dăruirea de sine, creația etc.). În plus, însă, epica noastră actuală încearcă (și, în împlinirile ei ideale, reușește), să repudieze așa-zisele teme „cătate”, cu ființe instinctuale, aparținînd patologicului. Și dacă în trecut inadapabili, singuratici, „eroii” revoltelor surde sfîrșite în ceata groasă a cafelei, în anume cazuri, își putea explica solitudinea, punînd-o, pe seama răului existent în însăși întocmirea societății de care țineau, creația zilelor noastre are drept obiect omul etic, adică activ, nu întotdeauna integral bun, dar perfectibil, nu damnat la rău, ci educabil. Este sensul major și inconfundabil al timpului nostru. Artă noastră trebuie să se armonizeze perfect noului public. Poezia nu suportă mediocritatea, spunea Horațiu („Poetilor nici zeii, nici oamenii nu le îngăduie să fie mediocri”), or, în societatea noastră socialistă, exigența exprimată de versul poetului latin mi se pare mai la locul ei decît oricînd. În România de astăzi publicul cititor este mai numeros și mai exigent ca altădată, el știe bine să deosebească valoarea metalului pretios de tînicheaua poleită. Creatorul contemporan este urmărit în permanență de ideea ca opera lui să fie la înălțimea unui public cultivat, iar, atunci cînd e cazul, conținutul artei sale să înalte cititorul la tulburătoarea cotă a unei literaturi excelente, spațiul ideologic al actualității respingînd de la început concesii, gustul îndoielnic și alaiul ieftin al mediocrității. Istoria culturii distinge adevărul că nu există specie literară, plastică sau muzicală inferioară, ci (și acest lucru poate fi adevărat), talentul care cultivă unul sau altul din domeniile artei poate fi mai robust sau, dimpotrivă, mai debil. O schiță veselă, o poezie, o comedie bufă, o farsă etc. trebuie să se situeze pe treapta cea mai de sus a exprimării tot așa cum forță creatoare și talent stăpîn pe mijloacele lui i se cer autorului de romane, dramaturgului, compozitorului sau creatorului de ode.

Autori tineri sau mai puțin tineri știu că artă adevărată nu înseamnă desfrîu verbal, nici scormonirea obsesivă a inconștientului și nici scandalul stîrnit o clipă, de biuguirile unor scrieri automate, ci, așa cum înțelege Brăncuși în unul dintre aforismele sale, orice produs al spiritului trebuie „să crească și să se împlinească în chip firesc”, purtînd în sine istoria nescrisă și idealurile poporului din sinul căruia descinde artistul respectiv. În manifestările ei ideale,

Suzana FINTINARU :

„Omagiu”

creația zilelor noastre se dezvoltă asemenea spicului de grîu pe nesfîrșitele cîmpii ale țării, în felul acesta autorii ei fiind ceea ce trebuie să fie sau, mai exact, ceea ce pot fi. Același mare sculptor și gînditor, Constantin Brăncuși, în virtutea bogatei sale experiențe, își îngăduia și unele sfaturi, între care unul dintre ele mi se pare nu numai aplicabil, ci și revelator: „Să nu te avînti niciodată prea sus — pe piramidă (s.a.). Jos sînt atît de multe locuri libere! În vîrf ajung prea puțini și sînt prea repede aruncați și zvîrliți!... Viața se află acolo jos — pe pămînt” (s.n.).

Nimeni dintre noi, astăzi, nu trăiește și nu mai poate trăi izolat. Un sentiment adînc al solidarității umane leagă pe toți membrii societății socialiste în jurul partidului și al conducătorului său — tovarășul Nicolae Ceaușescu. Acest sentiment ne dă o mare încredere în noi înșine, un entuziasm și o bucurie de a trăi care, fără-ndoială, au un ecou distinct în creația literară și artistică în general a contemporaneității. Este aceasta nu numai o realitate estetică, ci și una în cel mai înalt grad patriotică și etică, este argumentul de nezdruincinat al sublimei noastre condiții de libertate a creatorului și a creației.

Virgil CUȚITARU

Imagine din zona industrială a Iașului contemporan

65 DE ANI DE LA FĂURIREA P.C.R.

în lumină de mai, cu o creangă de liliac înflorit

Timpul curge peste oraș, se cerne, se condensează dobândind transparența.

Ca în acele tainice puncte cosmice, de atingere de gene stelare, nici o secundă nu se întunecă.

Focul vieții aprinde lumini înghețate și, pe cele trei trepte ale timpului, urcă numai sunetul cugetului.

Amintirile orașului nu trăiesc în trecutul orașului.

În oglinda memoriei ele se dezbracă perpetuu de moarte îmbrăcându-se cu prezentul și viitorul. Argintul sufletului pregătește adincur. Raza de viață, sortită pierii, întilnește căldura și se reîntoarce în viață prefăcută în nufăr. Cetatea se bucură de încă o victorie și jubilează întregindu-și conturul. În ea nimic nu pare să fi murit de tot, definitiv, niciodată...

Aprinzându-și luminile după zilnica adormire a soarelui, întinzându-și focul în spațiul istoriei, ființa cetății seamănă tot mai mult cu bourul intrând în blazonul de smalt al Moldovei.

Săgeata fulgeră timpul și fiecă clipă e o descălecare, o adevărată renaștere.

Jertfa își tezurizează greutatea în piatră de temelie, de zidire înaltă. Dindu-i durabilitate, oamenii îi pecetluiesc veșnicia cu numele. Cu nume de milioane de oameni. Cu nume de cetate, monosilabic, simplu ca sunetul unui răsărit de stea în Podișul Central al Moldovei. Fondul principal al simțirii îl însumează în cuvintul ce denumește părinți. Fondul principal de cuvinte între cele în care pulsează eternitatea. Fondul principal al culturii și civilizației noastre între cele care consacra și păstrează pecețile spiritului. Tezaurul istoriei îl păstrează în tainițe în care singele luptelor arde și strălucește ca aurul.

Cetatea și-a uitat nașterea și își păstrează-n memorie, tot mai incredibil de puternic, renașterea.

Pinza secolelor se șterge ca aburul. Scaonul domnesc, care a făcut-o Cetate de scaon, se mută în timp devenind leagăn pentru întemeierea Moldovei.

Piatra de Baia și de Suceava se rostogolește aici atingând secolul treisprezece.

Ulciorul mușatinilor se învîrte pe roata timpului devenind oală de Cucuteni.

Săgeata lui Ștefan țintită spre locuri de citorie nimereste în vetre dacice și fortificații romane.

O imagine a cetății există desigur și în steaua ce nu există, în steaua care a fost, care „era pe cînd nu s-a zărit...”.

Perpetua renaștere e o avalanșă de rouă în care lumina ia foc, o rostogolire impetuoasă spre profunzime și libertate.

Orașul există pentru că memoria lui transportă în tot fluxul ei libertate.

În cetate noaptea e lumină cum nu poate fi nici pe lună. Lumina zidurilor și lumina florilor de liliac.

În plină noapte, în negura timpului, așa a început mereu ziua cetății cu numele simplu, monosilabic ca un sunet de răsărit de stea în Podișul Central al Moldovei, în adincur Mării. Sarmatice care crește și azi, ridicându-se cu cetatea odată în pupila albastră a cerului.

Noaptea, în pupila albastră a cerului, ziua se naște mai întâi în Piața Unirii.

Bourul imortalizat în tăcere de marmoră se arcuiește în salt, face să fulgere apa Moldovei curgînd cu unire, pe sub Carpați, din vetrele Transilvaniei, o reîmputernicește și o reîntoarce în rădăcini omenești, în fapte, în inima Daciei. Saltul reconstituie Sarmisgetuza și înveșnicește intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia. Blocurile din beton și metal reflectă statuia Ceahlăului, în statuia lui Cuza murmură oasele domnitorului.

Se naște ziua și ia foc întunericul.

27 martie/1 aprilie 1848 pune piatră comemorativă peste jertfa de naștere a zilei fără sfîrșit, îi adăncește în memoria țării pe cei răsturnați din hotarele țării. În vîietul revoluției, bourul Moldovei se subțiază și devine drapel 24 Ianuarie 1859 îngemănează stejarii.

În noaptea cetății stelele răsar din pămînt.

Cugetul și simțirea primesc miruri de voevod. Anul 1867 înfioară litera alfabetului. Verbul intră în explozie cosmică și se naște Luceafărul limbii române. În casa „Junimii” lumina de-atunci se păstrează caldă încă pe geamuri.

După geamuri fierbinți, pe Sărărie, în casa Nădejde anul 1881 tipărește „Contemporanul”. Ideile socialiste ale Europei înflorește românește la Porțile Orientului. Plugul ară pămîntul industriei: Metalul topit se adaugă singelui străvechi al țărănului. Versul baladelor se contopește cu zăful ziarelor. „Revista socială” îl reîntonează muncitorește în 1884, „Muncitorul”, în 1887. Cercurile muncitorești adună lumini pentru soarele viitorului. Cetatea primește credință și speranță muncitorească în ochii memoriei. Primii deputați socialiști duc lumina nouă a cetății sub cupola parlamentului țării.

1917 strînge inima țării în inima cetății Moldovei.

Condensată de suferințe, simțirea redevine esență, se apără și se rezămissește în simbur.

1918 cîntă din nou Hora Unirii. Reînviați în trupul milenar al poporului, Alexandru Ioan Cuza se reîntoarce la București și Mihai Viteazul, venind de la Iași, reîntre triumfător în Alba Iulia. Mantoua lui albă acoperă fierbinte pămîntul desenînd contururile străvechi ale țării.

În piețele lașului înfioară ca luna lumina istoriei.

Statuia lui Ștefan cel Mare galopează pe soclu și murmură. Bronzul, amestecîndu-se cu statuile revoluționarilor de la 1848, cu amintirile comuniștilor spărgînd întunericul nopții...

Margareta NEMES :

„Sărbătoare”

Casele vechi văd prin plăcile de marmoră, comemorative, își string zidurile, pînă devin trup în jurul celor care au fost, trăiesc în contemporaneitate, avînd pulsul multîmilor, care au împins înainte istoria, forțînd întunericul.

Cu o creangă de liliac înflorit străbat timpul și noaptea orașului. Fiecare pas dă naștere unui gînd ca o torță. Pe Șoseaua Bucium rădăcinile plopilor nu mai sug din pămînt deznădejde și singurătate. El însuși plop fără soț, poetul și-a adăugat amintirea plopilor fără soț întregindu-le și împerechindu-le numărul. Deși amar, aerul are seve și miresme de busuioacă, rememorează triumful vieții și îl celebrează cu rod de podgorii.

În trecut încă albește ca fulgerul rădăcina prezentului.

Clădirea spitalului Socola apără viața și revoluția. Reprezentanți ai clasei muncitoare, savanți, doctori, artiști împlinesc visuri istorice așezîndu-se la temelii libertății. Întruniri ilegale găzduiesc aici clipa de naștere a secțiunii locale a Partidului Comunist Român, a organizației locale a Uniunii Tineretului Comunist. Ideile revoluționare se împletesc în arcul de triumf al victoriei. Ilustrul savant, C. I. Parhon înlesnește istorica naștere. Poarta spitalului devine poartă de intrat în istorie.

Creanga de liliac înflorit prinde în mine rădăcini și eu insumi prind rădăcini în cetate coborînd strada Socolei spre Atelierele Nicolina. Sunetul nicovalelor poleiește cerul cu aur și înobilează zăpada cu sînge, numără timpul: '33; '33; '33; februarie, '33, februarie, '33. Ziua întâia răspunde brutal concedînd ceferiștii. Din ajun încă străzile cetății curg cu pietrele înduioșate sub pasul muncitorimii, invalizilor și văduvelor de război adunați în marșul foamei și suferinței. 3 februarie '33 bate ceasul grevei de la Atelierele Nicolina. Gardul de cărămidă roșie amintește și azi căptorul istoric din care pentru prima dată-n cetate a curs, peste timp, oțelul fierbinte al revoluției. Vagoanele făurite atunci transportă prin memorie timpul. În mină, creanga de liliac înflorit freamătă cuprînsă în fluxul secundelor trecerii lor.

Cutreier cartierele muncitorești Galata și Nicolina.

Pe strada Descălicătoare, la numărul 41, Casa Crivei pare un simbur al noilor cartiere din șesul Bahluiului, purtînd nume de voievozi și de patrie străvechi: Alexandru cel Bun, Mircea cel Bătrîn, Dacia... Așa poate că au fost ele visate, gîndite, cu numele și cu ființa de astăzi, în ședințele ținute aici de Comitetul Regional Mol-

dova al P.C.R., în Conferința Organizației de partid a Ateliere-lor Nicolina, pe strada Tăietoarei, tot la numărul 41 sau pe strada Mioarița la numărul 8. Așa trebuie să fi fost visat și Cartierul Frumoasa de azi, al muncitorilor marelui Combinat de utilaj greu al cetății. Și așa a și fost de vreme ce întregul peisaj urban al acestuia pare să izvorască din ferestrele fierbinți ale Casei memoriale Ilie Pintilie.

Pe linia orizontului liliacul trezește-n istorie încă o dată trecutul. Fosta închisoare Galata își rotește discul de ceară al memoriei. Lumina lunii usucă lacrima de pe ziduri. Ziua de 1 Mai 1939 strîgă între zidurile cetății: „Jos teroarea de la Galata I!”, „Amnistie politică generală I!”, „Jos fascismul”! Bronzul din clopote se preface în sunet. Străzile se umplu pînă la refuz de oamenii oprimați ai cetății demonstrînd împotriva reacțiunii, pentru libertate și dreptate socială.

8 Ianuarie 1933 adună în Atelierele Nicolina reprezentanți ai muncitorimii din toată Moldova, Lucrețiu Pătrășcanu se aude încă vorbind într-o casă de pe Șoseaua Națională. Pe strada 7 Noiembrie, plumbul se preface în literă de manifestare.

'33... '33... '33... Pulsul timpului se amplifică în inima cetății, devine ritm în veșnică memorie și gîndire a cetății.

'36! Temeliile curții lui Ștefan cel Mare se înfioară ca de cutremur sub zidurile Palatului administrativ. Adîncurile de jertfă pentru independență și suveranitate protestează împotriva celor trei veacuri de închisoare proclamate prin sentință pentru luptătorii antifasciști ai cetății, pentru slujitorii credincioși ai aceluiași nobile idealuri. Creanga de liliac se cutremură. Iarba din fața Palatului seamănă și azi tot mai mult cu părul martirilor. Roua amplifică imagini în adîncul pămîntului. 15 mii de oameni umplu ziua întâia de mai a anului 1920. Tabloul PAX al pictorului Octav Băncilă intră în patrimoniul tezaurului revoluției păstrat încă și azi în memorie, ca pe un șevalet în inși brațele autorului. Același an spurberă prin vocea multîmii mitralierele instalate ca o de neiertat profanare împotriva muncitorimii, tocmai pe soclul statuii lui Cuza, tocmai pe soclul sortit pentru jertfa de flori pe care pioși o aducem luptei pentru unire și independență națională, pentru libertate și democrație.

Cu o creangă de liliac înflorit, inmuiată în cer limpezesc aerul plin de rouă și sînge. În Piața Unirii se sfîrșește noaptea cea mare la Iași. În Piața Unirii începe ziua și ziua cea nesfîrșită la Iași.

Fiecare răsărit la Iași a început și începe în Piața Unirii!

Soarele răsare și acum, în mai, ca și în 1966 în mai cînd secretarul general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, venind în prima sa vizită de lucru la Iași, hotărît să-și contopească și cu lașul uriaș sa forță de reîntinerire făcea să se audă cuvintele care și în lumina fragedă a acestor zori se aud: „Am avut și eu ocazia să cunosc orașul dumneavoastră în 1939. Se poate spune că lașul a întinerit, el este de nerecunoscut față de perioada de dinainte de război. Comparînd ce era atunci și ce este astăzi, apare evident cit de mari sint transformările petrecute în toate domeniile. Cîmpurile, dealurile pustii dimprejur produceau o impresie tristă; acum, ca întregă viață a regiunii, parcă și natura se schimbă”.

Eu insumi, în acest răsărit de soare de mai, în ziua cea mare a lașului, îmi par de nerecunoscut.

Eu insumi, înaintînd în vîrstă, înaintez într-o perpetuă tinerețe.

1968 Cetatea rememorează a doua prezență a tovarășului Nicolae Ceaușescu la Iași.

În inima sa alt puls de întinerire îi innobilează harta luptelor sale cu locuri de temelie, marcate de prezența însuflețitoare a secretarului general al partidului.

Combinatul de fibre și fire sintetice, firul lui care poate ajunge de douăsprezece ori pe an pînă la lună, continuă frul luptei și jertfelor muncitorești.

„Știința” se vede prin timp consemnînd în 17 octombrie pasul hotărîtor spre reîntinerire a vechiului bastion revoluționar al Nicolinei.

Și iarăși, mai 26, 1970

Piața fostului Palat administrativ, cea în care muncitorimii ieșene i se oferise în 1936 trei veacuri de închisoare, primește bilanțul victoriilor socialiste, numîndu-se cu numele lui Ștefan cel Mare.

Zorii ei încep cu raportul muncitoresc înfățișat secretarului general al partidului, în pulsul unic al solidarității umane, greu încercate de stihile naturii deslătuite, de nouri căzuți la pămînt și de pămîntul inecat sub torente de apă.

Ecurile Pieții Ștefan cel Mare vin pînă aici, în Piața Unirii, sedimentîndu-se în clipe de marmoră caldă, în vibrații care dau aerului ființă și puteri de susținere a universului.

Din Piața Ștefan cel Mare, venind prin spațiu și timp, aud și în acești zori, aici, în Piața Unirii cuvintele secretarului general al partidului care, ca și atunci, și acum, îmi sint pulsuri de inimă: „Doresc să vă mulțumesc, dumneavoastră, tuturor locuitorilor cu care ne-am întîlnit astăzi pentru încrederea manifestată în partid, în conducerea sa, doresc, de asemenea să exprim mulțumiri întregului nostru popor, care, în aceste zile, muncește cu eroism și hotărîre pentru a învinge greutățile.

Acest răspuns prompt, această solidaritate constituie, de asemenea o grăitoare dovadă a unității de nezdruccinat a poporului nostru, a înaltei conștiințe socialiste a națiunii noastre”.

Și, din nou zi de mai, 4; 1973!

Zi de reîntoarcere a timpului în urmă cu 125 de ani.

1848 revine în orizontul anului 1973, sărbătorînd curgerea vremii care cuprinde începutul revoluției.

Piața Unirii cuprinde în universul regenerativ, marii bărbați ai patriei statornicîndu-le ființa pe zarea în care faptele trec prin țări devenind istorie iar secretarul general al partidului, cîstînd înaintașii luptelor, cu fruntea înclinată către inimă, înobilînd contemporanii cu fruntea neaplecată către nimeni.

Cu o creangă de liliac înflorit, inmuiată în cer, înfrăgezesc aerul.

Iulie 1975, iulie 1976, septembrie 1977, septembrie 1980, septembrie 1982, septembrie 1985 timp de vară și toamnă din care auzul Pieții Unirii selectează sunetul perfecțiunii, democrației noastre socialiste, concretizat de prezența secretarului general al partidului în inima poporului, sunetul victoriei în muncă, al împlinirii în vis, al răspîririi anilor de luptă și jertfă, ritmul pasului făcut cu fermitate pe o nouă treaptă. Pe o treaptă pe care cristalul de aer al Pieții Unirii, dezvăluindu-și taina mirajului, face posibilă vederea ființei și nu numai conturul propriilor noastre înfăptuiri și victorii.

Ca o trănicie a înfăptuirilor anul 1982 toarnă timpul în bronz scuturîndu-l de neguri cu însăși mina tovarășului Nicolae Ceaușescu, umplînd ochii locuitorilor cetății cu silueta de lance înfiptă în azurul cerului a Statuiei Independenței. Simbolul țșnit din focul creației innobilează cu sensurile adânc ale independenței și suveranității toate victoriile materializate în cîtorii de durată. Victorii care la Iași se numesc: Întreprinderea metalurgică, Combinatul de fibre și fibre sintetice, I.U.P.S.R. și Tehnoton, I.P.M.P. și I.M.A.M.U.S., Întreprinderea mecanică Nicolina și C.U.G., Întreprinderea de Antibiotice și Întreprinderea de tricotate „Moldova”, Țesătoria de mătase „Victoria”...

Victorii, victorii...

Creanga de liliac numără în mina mea, înstelîndu-și porii parfumului, anii de luptă și de izbîni ai cetății.

„Pe atunci înflorea liliacul”. Și noaptea era parfumată...

Acum a-nflorit liliacul. Mai 1986.

Între coloanele de susținere ale vieții cetății, coloana cea mai tinăra, roșie ca discul soarelui care sparge linia orizontului își măsoară tîlburata și victorioasa ei existență proiectîndu-se într-o coloană fără sfîrșit.

Ion CHIRIAC

mărturii de scriitor

reflecții
la aniversarea
partidului

La aniversarea gloriosului nostru partid comunist, în zădărnicele cărui activități de peste patru decenii, așa dori, în semn de omagiu, să evoc câteva fapte din viața Iașului postbelic pe care le-am cunoscut direct și care mi-au marcat, cred, existența și preocupările ulterioare. M-aș referi, în primul rând la o primă etapă de după cel de al doilea război mondial, asupra căreia revin deseori cu gândul și pe care o consider a fi semnificativă și de bun augur pentru dezvoltarea postbelică a vieții literare ieșene și în general, moldovene.

Mă gândesc la primii ani de după 23 August când Iașul a început să renască dintr-o ruină. Au fost ani grei, dar, în același timp, neasemuit de frumoși, prin patosul revoluționar propulsat de Partidul Comunist Român, prin romantismul lor contagios.

Sub privirile noastre uimite se schimba o lume. Sau, mai bine zis, se pornea la reșezarea ei pe temelii trainice. Revoluția a început să creeze treptat condițiile de acces ale oamenilor muncii la cultură. Relegământarea orelor de muncă, o nouă concepție despre om — această minunată valoare economică și socială — prefacerile economice, politice și sociale au însemnat o adevărată revoluție a întregii societăți.

În pas cu aceste schimbări esențiale și nu în ultimul rând a început și reînvierea activității literar-artistice încetinită de război și uneori chiar întreruptă. Se făceau și în acest delicat și dificil domeniu primii pași? Respectiv adevărul, trebuie să spunem că, de fapt, era vorba de o continuitate pe coordonate noi, de înnoirea unor fire, de construirea unor punți.

Reînnoirea literaturii ieșene, a literaturii moldovene în anii de după război, nu s-a petrecut pe un teren gol. Nicidecum! În orașul colinelor albastre exista o strălucită tradiție cultivată de partidul nostru, de-a lungul timpului, în tot ce are ea mai valoros. Și existau câteva remarcabile reprezentanți ai ei. Noi, cei mai tineri, care încercăm sfioși să ne asternem pe hirtie gândurile, am simțit de la bun început sprijinul competent și dezinteresat al unui important grup de scriitori și alți oameni de cultură ieșeni. De acele eroice începuturi se leagă numele poezilor Otilia Cazimir, Mihai Codreanu, George Lesnea, Nicolae Tașomir. Numele criticilor și istoricilor literari N. I. Popa, Grigore Scorpan, Al. Dima, Const. Ciopraga și a multor alora, cu toții intelectuali de prestigiu atașați ideilor revoluționare ale partidului, dornici să pună umărul și sufletul, să ajute, să dureze o legătură cât mai trainică și mai firească între luminile nemuritoare ale tradiției și prezentul socialist ce începea să prindă contur.

Sub îndrumarea revoluționară și plină de grijă a partidului s-au pus în acei ani de început bazele unei activități literare noi, larg deschisă spre epoca socialistă, spre viitor. Imi vin în minte câteva versuri ale

Otiliei Cazimir, pilduitoare și tonică pe atunci pentru noi, cei mai tineri: „Și slovă slobodă de slavă / Legind în cartea fără început / Vom scrie, noi cei ce-am uitat a scrie, / În rind cu cei ce încă n-au știut. / Vom scrie, frate, și de dragul lor. / Al celor mulți care de mult așteaptă. / Vom face bătuți în palma dreaptă!”. Creația de pe strada Bucușului, asemenea altor scriitori de seamă ai Iașilor și ai țării, jalona cu gândul și cu „slova de slavă” literatură renăscută odată cu revoluția, cu începutul epocii socialiste.

Pare incredibil astăzi, dar activitatea scriitorilor din Iași, după război, a început printr-un cenaclu. Ce-i drept, un cenaclu remarcabil, de la început cu porțile larg deschise. Acest cenaclu, înființat la sugestia și cu sprijinul organelor locale ale partidului, a reprezentat de fapt nucleul viitoarei Filiale a Scriitorilor. Alături de vechile condeie participa un număr mare de muncitori, studenți, elevi, ziaristi. Se citea fără programare, „pe picior” cum se zice, și se purtau discuții furtunoase, tăioase. Nu-mi amintesc însă să se fi supărat vreodată cineva. Activitatea laborioasă a cenaclului a culminat cu înființarea Filialei, cu apariția primei reviste de după război, intitulată *Luptăm*, cu prima Conferință pe țară a scriitorilor...

Sprijinul moral și material acordat de partid dezvoltării literaturii în noile condiții ale societății socialiste a fost de neprețuit. Hirtie, reviste, colaborări, remunerații, salarii, drepturi de autor, — totul pentru înflorirea unei creații beletristice legate strins de viață, necesară cititorilor ca un organism esențial.

La aniversarea partidului, ai cărui ani marchează virsta deplinei înțelepciuni, reînnoiesc angajamentul de a fi și în viitor același ostaș fidel spiritului său revoluționar.

Dumitru IGNEA

Adrian PODOLEANU: „Uleele cu flori”

scriitorul și publicul său

Este adevărat că scriitorii, prin cărțile lor, își formează publicul. Însă nu numai ei. O serie întreagă de factori concurează la aceasta, fie în bine, fie în rău.

Un mare critic al literaturii noastre consemna, în perioada dintre cele două războaie mondiale, cu un merit al scriitorilor din acea epocă, faptul că și-au format un public exigent, cu un elevat gust estetic. Criticul avea perfectă dreptate, numai că, în respectiva perioadă, o mare parte a țării rămânând, neștiutoare de carte, nu putea citi tocmai romane ca *Răscoala* și *Ion*, de Liviu Rebreanu, cel care pentru prima dată, la noi, cuprindea, cu forța marilor romancieri ai lumii, universul vieții lor. Cum de altfel, destui orașeni nu erau în stare să descifreze nici măcar titlurile romanelor lui Camil Petrescu, ale cărui „oglinzi” se oprișeră cu precădere asupra orașului. Dar și pentru cei ce puteau să citească, și nu pentru puțini intelectuali, cartea era aproape un lux. M-am oprit doar la aceste exemple, chiar dacă cineva ar putea să se grăbească replicându-mi că valoarea unei literaturi nu depinde de numărul cititorilor săi și nici de calitatea acestora. Sigur, o asemenea replică este plină de adevăr, dar nu-i mai puțin adevărat, că unei literaturi și scriitorilor ei, „cultorii unei țări nu le pot fi indiferent dacă se adresează cititorva zeci de mii sau, dimpotrivă, milioanele de oameni, adică poporului întreg, cărui aparțin.

Oricât de sceptic sau cu rea credință ne-ar privi acum țara — în sine — ne-ar putea trece chiar ușor peste faptul că socialismul a transformat, în România, cartea într-un bun, să-i spun așa, de larg comun. Și în primul rând pe cea de literatură. Tirațiile, prețurile cărților, accesibile oricui, alături de vasta rețea de biblioteci, dau practic posibilitatea fiecărui om, care dorește înțelegerea sa literatură, să și-o împlinescă și să și-o întreprindă continuu. Întorcându-mă la primele cuvinte din aceste însemnări, repet, în ultimă instanță, într-un context fast, ca cel de acum, hotărâtoare în formarea publicului scriitorilor este valoarea artistică a cărților semnate de ei.

Uneori înțeleg unele comparații între prezent și perioada de afirmare a celor doi scriitori amintiți aici de mine și nu odată ele sînt străbătute de un fel de nostalgie, menită să sugereze că acei virii al literaturii noastre, noi, cei de astăzi, încă nu l-am atins. Comparația mi se pare cel puțin forțată. Sînt două timpuri cu totul deosebite. Apoi, este nedreaptă, chiar dacă n-am lua în seamă că, în literatură și artă, o epocă nu o neagă pe cealaltă, ci există o continuitate specifică. Cred că literatura română actuală, prețuindu-și ilustrii înaintași, nu este cantonată într-o obedientă suferință, ci, dimpotrivă, cunoaște o adevărată explozie de talent, cel puțin asemănătoare perioadei din trecut la care ne-am referit. Și această forță a literaturii contemporane a început să se manifeste deplin mai ales după cel de al IX-lea Congres al Partidului, moment care a readus întreaga noastră cultură în adevărată și firească ei matcă, și a îndepărtat din literatură acele dogme nocive, străine nu numai specificului acestei arte, ci întregii spiritualități românești. De la acel moment hotărâtor pentru istoria noastră contemporană — cînd în fruntea Partidului a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu —

semnal al unei renașteri ce a descătușat energiile creatoare ale întregului popor, literatură a cunoscut o îmbogățire valorică deosebită. Argumente? Ele sînt cărțile de poezie, romanele, volumele de teatru, de istorie și critică literară. Și nu doar cîteva, ci rafturi întregi de bibliotecă, unele dintre ele aflîndu-se deja sub semnul evident al perenității.

Desigur, orice bază materială a unei culturi, în absența talentelor este fără eficiență, respectiva cultură rămînd la limita mediocrității. Valoarea unei substanțiale părți a „producției” noastre literare atestă că și în această privință timpul este generos cu noi. Nimeni nu se îndoiește că viitorul ne trece prin sîta judecății lui, cu mult mai aspră decît cea a prezentului. Poate de aceea, și a faptului că ne aflăm prea aproape acum de „pădurea” în continuă profacere, uneori nu vedem destul de bine copacii. Poate este bine așa, ca, în așteptarea acelei judecăți necrutătoare, să fim nu prea îngăduitori cu noi înșine. Adică acum, în acest prezent, în care, repetind cuvintele aceluia mare critic, amintite la început, putem spune că un merit al scriitorilor de astăzi este și faptul că și-au format un public nu numai pasionat pentru literatură, dar și extrem de exigent, incomparabil mai numeros decît l-au avut — datorită condițiilor sociale — înaintașii noștri. Cărțile, cele mai bune, dispar din librării uneori nu în zile, ci în ore. Alături de critica de specialitate, ca un seismograf ce de multe ori nu greșeste, acest public, al nostru, este mereu prezent, la frumoasa întîlnire cu literatura. Uneori cartea îndreptată spre el îl dezamăgește, altele îl face fericit, dar important mi se pare faptul că el nu lipsește niciodată de la această întîlnire de suflet, că își urmărește atent și avizat autorii preferați. Nu idealizez noțiunea de public, nu-l văd ca pe ceva omogen, sînt destui cititori asemenea unor inși intrați în timpător într-o sală de teatru sau cinematograful să și „omoe” timpul ori să se „distreze”. Dar marea masă a acestui public dovedește că, într-un sfîrșit de secol atît de trepidant și supra-încărcat de griji, cartea de literatură nu poate fi concursată de nimic, puterea ei de înfruire fiind, poate, mai profundă ca orîcînd.

Nu pot să cred că ar exista vreun scriitor care să ignoreze publicul. Chiar atunci cînd declară asta, nu-și face decît să-și mascheze suferința necunoașterii muncii sale de către respectivul public. În ceea ce mă privește, am pus totdeauna, în aceeași stimă, alături de critic, pe cititor. Dacă aș transcrie aici numeroasele scrisori primite de la cititori, de-a lungul anilor, s-ar vedea că, atît aprecierile pozitive, ca și cele negative, la adresa cărților mele, sînt foarte aproape de cele ale criticilor. Vreau să spun că, în această relație benefică, scriitor-cititor, are de cîștigat nu numai ultimul, ci și primul. Reacția publicului, de cele multe ori promptă, luînd-o înaintea criticii, este un real stimulent pentru scriitor. Cel puțin așa o simt eu. La urma urmei, fără el, cel de astăzi, pentru cine și pentru ce ar mai scrie? Fiindcă nu cred că, dacă publicul de acum m-ar ignora, aș mai putea găsi vreo audiență cine știe cînd.

Corneliu ȘTEFANACHE

o frescă socială

Ca structură, primul volum al romanului *Castelana* de Elena Zafira Zanfir — o frescă socială cu implicații politice, în care sînt prinse multe personaje, între care se disting două: desigur, *Castelana*, în persoana Antoniei Turcu și moșiereasa Agripina Calonfirescu, proprietara unui castel, plasat undeva în cîmpie, aproape de Oltenița. De la început, cititorul se întreabă de ce este numită Antonia, fiica unor muncitori, *castelana* și nu mai degrabă Agripina Calonfirescu, deținătoarea și locatara castelului?

Răspunsul ni-l oferă pe parcurs acțiunea cărții; Antonia, o elevă excepțională, este solicitată să-și facă lecțiile de trei ori pe săptămîină, la castel, împreună cu Norica, nepoata moșieresei, odrasla alintată și prost educată. Calonfiresții apelează la serviciile Antoniei, cu scopul de a-și salva progenitura. Aflînd că Antonia merge la castel pentru a-și face educația Noricăi, colegele de școală îi spun, „castelana”.

Castelul nu apare în roman numai ca o clădire ce contrastează cu arhitectura mediului înconjurător, ci mai mult ca un spațiu simbolic, nociv, unde se urzesc afaceri și unde se pun la cale intrigi. Clanul calonfiresților e un fel de „neam al Comăneștenilor” din romanul ciclic al lui Duhul Zamfirescu, dar un neam devenit clan, cu personaje avide de bunuri materiale (pămînt, fabricuțe, case în București și la Paris etc.), și decăzute din punct de vedere moral. Singurul reprezentant al clanului care-și dă seama că întreaga faună locuiește pe o corabie în derivă e Agripina Calonfirescu, personaj complex, bine individualizat în roman, stăpîna de fapt al stirpei, care încearcă în mod zadarnic să salveze ce se mai putea salva din corabia pe care o populează fii și nepoții săi, toți niște incapabili.

Singurul membru al clanului ce stă pe o oarecare linie de plutire e avocatul Costin Calonfirescu, pe care „Doamna Mare”, recte Agripina Calonfirescu, îl declară nebun ca să-și ia în administrare partea de moșie ce-i rămăsese prin testament de la bătrînul Calonfirescu. Costin își dă seama de mașinațiile propriei sale mame și părăsește țara, stabilindu-se la Paris, în componența clanului se adaugă: o fiică, Polina, mama văduvă a doi copii, Norica și Raoul, ambii superficiali, agresivi și

răi, cu o comportare inumană față de servitori pe care-i consideră niște simpli robi pe moșia lor; o a doua fiică, Zizi, face o căsătorie convențională cu un medic în vîrstă (și acesta dornic să pună mina pe averea soartei) și, pînă la urmă sub impulsul unei idile evadează din castel; două nepoate, Barbara și Fandra niște adevărate cocote ce se gîndeau numai la avantajele posibile pe care le-ar fi avut cîștigînd-o pe Agripina; dar versata moșiereasă le alungă la timp.

Care e situația părții opozante, parte ce prin Antonia intră sub reflectorul Agripinei? Antonia, elevă eminentă, cu un caracter ferm, muncitoare, frumoasă, demnă și intransigentă e fiica marinarului Vasile Turcu și a Mitanei, ambii părinți cu o deosebită reputație în orașul Oltenița. Vasile e membru, în ilegalitate (acțiunea se petrece aproximativ între 1930 și 1942) al Partidului Comunist Român și organizatorul unor acțiuni deosebit de periculoase. Urmărit de siguranță, Vasile dispăre din orăș; bănuim că volumul al doilea al cărții îi va fi dedicat lui. Vasile Turcu și mai ales Antonia.

Spuneam la începutul acestei cronici că romanul e o frescă social-politică și adăugăm acum ideea că autoarea a știut să pună față-n față, fără ca antiteza să devină ostentativă și formală, două concepții de viață diametral opuse. Studiul sociologic efectuat cu mijloace literare de Elena Zafira Zanfir este organic și nu recurge la caricarea para literară a clanului Calonfirescu, condiția umană a castelanelor apărînd în mod implicit. În urmărirea acestei condiții textul cărții se constituie ca un posibil scenariu de film.

Cartea are, după cum am mai spus, multe personaje, unele fugitive, un fel de eroi decorativi care se pierd din memoria cititorului; credem că autoarea a procedat bine „uitîndu-i” pe drum, regăsindu-i, poate, în volumul următor. O parte din suita acestor eroi (ca de exemplu doctorul Chefliu, gata să se însoare din interes cu Agripina care-i putea fi mamă) sînt creați ca să marcheze cromatic și ideatic epoca, o epocă în care trupele Germaniei fasciste ocupaseră țara, o epocă de afaceri murdare și fapte odioase. Pe de altă parte e prezentă în roman lupta comunistilor în ilegalitate, luptă pe care o bănuim scoasă în prim plan în volumul al doilea.

Castelana e un roman cursiv bazat pe o bună documentare sociologică și politică, fără ca documentele să jeneze fluxul epic al acțiunii, cu alte cuvinte autoarea a dat acestor reali-

tăți un evident grad de verosimilitate transferîndu-le în ficțiunea literară. Bănuim că romanul se va continua cu biografia Antoniei, implicînd această biografie în istoria în mers a unei epoci din cele mai frămîntate. Primul volum ne determină să-l așteptăm pe cel următor sau pe cele următoare.

Emil MANU

eternitatea
spiritului românesc

Arta lui Marin Voiculescu *Eternitatea spiritului românesc*, deși se intitulează pretențios la prima vedere, are o acoperire convingătoare, prin evidențierea unor „esențe filozofice”, ce marchează stilul și originalitatea universului spiritual românesc prezent în creația literară. Autorul surprinde prin observații interesante, de factură aforistică, elementele specifice privind sociologia și filozofia culturii românești. Șerban Cioculescu e apreciat pentru universalitatea preocupărilor literare, pentru prezența „unei reflecții filozofice mai a-dînci ce surprinde specificul poporului român în marea ocean al lumii”. Textul comentat din opera octogenarului ne reamintește vocația literaturii care „trebuie să fie în ultimă instanță o arhitectură a spiritului în cuvînte, să tindă către construcții contemplabile și care să ne satisfacă estetic”.

Pe scurt spus, lucrarea de față ne apare ca o sumă de reflecții-cugetări și aforisme de nuanță sociologică, psihologică și filozofică asupra culturii. Despre Ion Ianoși, Marin Voiculescu notează: „Filosofia vieții, filozofia generațiilor îi permit să diagnosticheze cu exactitate, să surprindă însușiri și pariuri, să-și explice mobilul ale unei vîrste sau alteia”. Sau, referindu-se la poetul Vasile Voiculescu, autorul notează: „Introspecția este transparentă în orice poezie a sa. El vede lumea, devenirea ei prin propria-i psihologie, prin propria-i devenire. Poezia naturii și, deopotrivă, filozofia ei este o constantă coordonată a operei poetului”. Textele selectate din lucrările lui Șerban Cioculescu, Petru Comarnescu, Alexandru Paleologu, Edgar Papu, Eugen Simion și alții precum și observațiile personale ale au-

torului, trimite la o istorie a culturii noastre, dublată de o etnogenză a culturii materiale și spirituale, a cărei forță și viabilitate asigură creației literare actuale o adevărată „eternitate a spiritului românesc”. Astfel, din Șerban Cioculescu aflăm că „sensibil în toate creațiile artei populare (arhitectură, muzică, joc, poezie) specificul național este una din constanțele firești ale literaturii și artei în genere”. Și, adăugăm noi, Lucian Blaga spunea despre stil că este „jugal în robia căruia trăim, atributul în care înfloarește substanța spirituală a unui popor”.

Aforismele și observațiile lui Marin Voiculescu asupra culturii și creației spirituale în general (muzică, pictură, arhitectură) se constituie, chiar dacă exagerăm într-un fel de hermeneutică diferențiată, în care lectura devine o adevărată tentație. Arta definește vocația eternă a sensibilizării spiritului uman. Pentru Petru Comarnescu „marile creații sînt ca niște puternice cursuri de apă intrînd în izvoare și căpătînd afluenți”. Creația spirituală românească este prezentată ca avînd și confluențe, dar izvoarele noastre, ale folclorului au obligat spiritul creator să se redescopere pe sine, cîștigîndu-și astfel valențele universalității. Citînd pe Edgar Papu, autorul lucrării reamintește că „ideea de eternitate a artei nu constituie o permanentă, ci un dat istoric ivit mai tîrziu în cadrul fiecărei civilizații”. Și am adăuga o nostalgic afirmație a lui Petru Comarnescu care privește regenerarea spiritului obosit de forța ireversibilă a timpului: „Poate că una din înfățișările cele mai dureroase ale condiției umane este uzura vieții sufletești sub măcinarea timpului care trece”.

Lectura cărții lui Marin Voiculescu ne reamintește un datum al spiritului uman în relație cu marile valori ale culturii. Este meritul autorului de a fi readus în discuție acele reflecții care au consacrat pe fiecare din autorii comentați, punctînd în acest fel contribuția culturii românești la tezaurul universal de valori.

Iar la întrebarea: ce este eternitatea spiritului românesc? — am putea răspunde: Este o mare demnitate spirituală care te obligă să-ți trăiești veșnicia în pămîntul țării tale.

Ioan SĂRBU

partidul

Partidul este inima care străbate,
Prin vremuri bune, vremuri grele, poate...
Dar prelungirea-n fii a vieții noastre
Partidul este !... Veac de veac, spre astre !...

Oricât ar trece steaua cu povară,
Partidul este soarele din țară !...
O vrajă necuprinsă de mirare,
Partidul nostru-i marea înălțare !...

Noi, prin Partid, ai epocii vibrații
Inaripate vise, revelații,
Am hotărât să înălțăm Lumină,
Pe-acest pământ ! Puterea cea senină ;

De-i Om, furtună, fiul țării lui
E-o parte din gândirea Timpului,
Ce chiar Partidul nostru, prin popor,
Ne-o dă drept perspectivă-n viitor !...

Partidul țara e și e întreg poporul,
E viața-n stemă și e tricolorul !...
Doar prin Partid se-nalță și trăiește
România toți ! Și neamul românesc !...

Toți făurarii vieții viitoare,
In clipe rare și înălțătoare,
Ridică steagul vieții spre Unire !...
Românilor ! Chemare și iubire !...

vine primăvara

Pe sub ceapă de zambilă,
Pluguri ară nevăzute,
Zodia-i de clorofilă;
Așteptând parfumuri multe...

Se întoarce, în tăcere,
În străbunul foc, din soare,
Vin, cu val de mișcare,
Grai din spații legendare...

Ca o vrabie-n grădină,
Umbă sunet sub pământ ;
Clipocind semnal, suspină,
In ogorul de ne-nfrint !...

Vremea-nveselește țara,
În trăire-nențătoare ;
Vine, vine primăvara,
Cu un salt de câprioare...

Crește-n straturi amintirea,
Florilor de floare-fragă !
Primăvară ! Nemurirea
Mi te face tot mai dragă !

Și când de sub o frunziță,
Murmure de lăcrămioare
Dau semnal de nouă viață,
Tu dai lumii-n schimb vigoare !...

mierla cîntă

Cîntă în sufletul meu :
Mierla cîntă, cucul cîntă ;
Harfa primăverii, greu,
Printre ghețuri se frîmintă...

Din fiori și pesimișiri,
Visătoare, pe pământ,
Pluguri, în nemărginiri,
Taie brazde-n spor-ne-nfrint...

Și semințe roditoare,
De sub brazdă, lanul ducă-l,
Sub vâpăi, ce cresc din soare
Spieul verii-nalt cît nucul...

Mierla cîntă, cucul cîntă
Și din cîntec, trandafiri
Beau, din lună, ce se-avintă
Pe un cer, trup de iubiri !...

Omul, murmur de lumină,
Floare, fruct și legătură
Cu pământul, dă tulpină
Piinii-n primăvară pură...

Cîntă-un cuc și-o mierlă-n vie !...
Parcă-s stele, în spirale...
Le-ascult graiul, că el știe,
Cînt de taine siderale !...

scriitorii, făurarii...

Noi sintem făurari de suflete, pe veci,
Și singuratici, gîndul ni-l purtăm,
O nemurire nașto pe unde, jertfă, treci,
A noastră-i jertfa orișunde stăm !...

Noi suflete-ndemnăm, în lumi de năzuinți,
Și stele chiar, în daruri, le avem,
Cu ele dintr-o lavă de stea și de credinți,
În suflete de oameni lucrăm și stăm cît vrem...

Căci scriitorul timpul și toate deslușește,
De viață nouă el este făurăr ;
Cu primăvara care se trezește,
Ca stupul de albine, la harnicul stupar...

O, sufletul din oameni ce muguri cruzi mai are,
Mai cruzi ca bucuria în care ei mișcă ;
Noi sintem făurarii de ramuri milenare,
Sintem sărutul lumii pe globul pămîntesc...

De-aceea-i grea povara ce cade pe aripă,
De făurăr de versuri, în orice viitor,
Noi n-am ris niciodată și nici n-am plins
în pripă,

Cînd moșteniri ne lasă vreun fulger pe ogor !...
Pămîntu-ntreg îl înem într-un alint de gală,
Iar timpul e al nostru, oricît ar fi de greu ;
Noi sintem făurarii conștiințelor ! Și fală,
Din tinerețea blîndă, iubirii din veacul meu...

Ni-e gîndul treaz, ca simul de mamă ce-i dă
lapte
La un copil ce-i însuși un val din viața noastră ;
Și din inimi scoatem istoricele fapte !...
Noi sintem făurarii de om și zarea-albastră !...

traian iancu

ctitorii contemporane

I
cetăți ale metalului
românesc, într-o
citadelă a mișcării
muncitorești

Seculara vatră de locuire urbană, „Iașul dragostei de neam ; Iașul dragostei de țară”, ctitorie de cultură națională, a fost și un puternic centru al mișcării socialiste și muncitorești ; ideile democratice, revoluționare, acțiunile practice, slujind cauza celor mulți, au iradiat și dincolo de zidurile cetății, în întreaga patrie. Cluburile muncitorești, cercurile socialiste, revistele de dezbateri teoretice, de înaltă ținută, periodicele de răspundere a principiilor materialismului dialectic și istoric — să amintim aici „Contemporanul”, „Viitorul social”, această din urmă publicație fiind considerată ca organ științific al Uniunii Socialiste din România —, azeziune răsădită, curajoasă, a secției locale a partidului la Congresul de constituire a P.C.R. din 8 mai, 1921, azeziune exprimată printr-o scrisoare cu rînduri fierbinți (prezența delegaților nefiind posibilă datorită valurilor de arestări operate în rîndul militanților), grevele, între care cele de la „Nicolina” se impuneau cu autoritate, implicarea intelectualilor progresiști ieșeni în toate marile evenimente ale țării dau Iașului o personalitate inconfundabilă.

În bătaia focului fiind, situat, în al II-lea război mondial, pe linia de ofensivă Chișinău — Iași, vechea capitală moldavă a fost unul din cele mai distruse orașe din țară. Trupele hitleriste, în retragerea lor furioasă, demențială, au jefuit, incendiat, devastat. Ziarul „Moldova liberă” din 1 ianuarie, 1945, scria : „...asediul Iașului s-a sfîrșit după cinci luni de suferințe și chinuri pentru populația civilă. Războiul s-a terminat pentru ieșeni, dar el a lăsat în urma sa peste 2000 de morminte și un oraș pe jumătate pustiu și acoperit de ruine”.

Misiunea de refacere economică, grija pentru destinul locuitorilor și-au luat-o forțele patriotice sub conducerea Comitetului regional Moldova al P.C.R. Au urmat ani aspri de reconstrucție, supraviețuirea prin etapa foamei devastatoare, ani de închegare a unei existențe social-economice normale. Necesara perioadă a „hei-rup”-urilor a fost urmată de planificări tot mai riguroase.

Maistrul Alexandru Gheorghiu, sfătos ca un moldovean sadea, mai pe urmă, ceferistul pensionar Sava Petcu, comunist cu stagiu în ilegalitate, care au mai prins vremea cînd Atelierele C.F.R. erau botezate „Iadul de la Nicolina”, cînd în jur orăcăiau broaștele, în bălțile inverzite, pestilențiale — o mahala din preajmă se și chema a „Broscăriei” —, povestesc că din fostele hale și dependințe numai citeva ziduri mai rămăseseră în picioare după război. Cu muncă patriotică, cu cărămidă adusă de la Ciurea, cu cărutele, s-au refăcut halele, s-a ridicat rotăria. Dar, oricum am lua-o, comparația cu ceea ce reprezintă azi întreprinderea mecanică „Nicolina”, nu se poate face. Dintr-un foarte simplu motiv : că nu se poate. Ce să compari ? De la vremea ciocanului „cît bostanul, de-i dureau pe sub coaste pe bieții fierari” izbind metalul incins pînă la acest timp de superbe innoiri, de radicale mutații, deschis de istoricul Congres din 1965, cînd la cirma partidului este ales tovarășul Nicolae Ceaușescu, reprezintă triaectul de la reparații de vagoane la utilaje terasiere de mare complexitate tehnică, livrate și peste hotare. Evoluția celei mai cunoscute industrii ieșene este ca o pecete a epocii. Traiectul ei este caracteristic întregii noastre vieți. Și „Nicolina” a dat — și mai dă încă —, ani la rînd, autentici bărbați ai industriei pentru celelalte întreprinderi ce s-au închegat mai apoi. Ca și pentru cel mai mare combinat de utilaj greu din țară, înălțat grație inițiativei secretarului general al partidului. În 1976, anul fundării, primul bărbat al țării era prezent pe șantier. Iar în 13 septembrie, 1985, la încheierea vizitei sale de lucru la C.U.G. avea să aprecieze, spre satisfacția tuturor celor care muncesc pe această vastă platformă uzinală : „Cu asemenea combinate putem merge cu pași repezi spre comunism”.

De pe culmea solitarei fortificații medievale a „Cetății”, acest pivot al metalului românesc se desfășoară într-o severă armonie. Zarea, pigmentată cu albastrul imenselor hale, tremură deasupra vastei întinderi, structurată toată într-un complex acoperind peste 130 hectare. Privirea mai cuprinde și ansamblurile de blocuri din preajmă, răsărite parcă din pământ. Pasarele, linii de tramvaie și troleibuze, ce fac joncțiunea cu miezul orașului, estacade, macarale de mare forță, poduri rulante purtînd în brațele lor lingouri urieșite, corpuri de turbine, piese de zeci și sute de tone, caje pentru oțelării, pompe de irigații de cel mai mare calibru în țară, gropile, cît un ștrand, în care se toarnă elemente metalice, fasonate de formatori precum lucrul de artă, mașinile-agregat de prelucrat roți dințate cu diametrul de opt metri, această lume fascinează. Un sentiment acut și durabil s-a incubat în reporter văzînd zămislrile astea ciclopice — forța noastră de a concepe și fabrica lucruri de mare competitivitate tehnică, într-un timp relativ scurt, această forță este incomensurabilă. Iată, Combinatul de utilaj greu din Iași împlineste curînd zece ani de la întemeiere, creație caracteristică a unei epoci de neasemuită grandoare constructivă. Epocă definitivă pecetluită și de alte ctitorii-unicat : Canalul Dunăre — Marea Neagră, Transfăgărășanul, metroul bucureștean...

N. GROZA : „Tovarășul Nicolae Ceaușescu în mijlocul tinerilor mineri din bazinul carbonifer Rovinari”.

Deși ochii inginerului Gheorghe Cojocaru, om cu răspundere mare la C.U.G., ard de neodihnă, de presiunea multor probleme, toate „11 zi”, toate la temperatura oțelului incandescent, spiritul viu alungă osteneala din zile și nopți de veghe. Aflăm despre puncteri în funcțiune, cuptoare, premiere tehnice, linii, capacități, proiecte, devansări, termene... Asemenea vocale auzi în mai toate compartimentele. Dar, dincolo de aceste cuvinte care au parcă sensul unor ordine de luptă, dincolo de fluxul foarte concret și sonor al proceselor de fabricație, în încăperile de concepție, de plămădire a noului, a tehnologiilor de virf nu percepi decît fișitul discret al trasării liniilor pe hirtie, linii care compun, în geometria lor miraculoasă, ca într-un joc normal de inițiatii știuti, structuri de mașini și utilaje, transpuse pe urmă, în secții, fiecare cît o fabrică, în lucrurile concrete ale meserișilor, trimise apoi altor industrii. Din țară și de prin alte părți. Cresc o dată cu această cetate și oameni cu vocația performanței tehnice, dar și iubitori de poezie și muzică, de arte frumoase, de cultură umanistă, în genere. Argumentul forte îl aduc membrii ceneacului „Lupta cu inerția”, unii dintre ei cu cărți tipărite și pe masa editurilor, ceneacul plastic. Într-un oraș cu binecunoscute tradiții spirituale, zămislrile pentru „minte și inimă” sînt în firea lucrurilor. Și se demonstrează că între artă și industrie sînt oricînd punți regeneratoare, mereu fertile.

Cum te apropii de oțelărie pămîntul vibrează sub tălpi. Descărcările electrice în masa clocotîndă de oțel concurează parcă trăsnetele. Un tînăr inginer, ajutorul șefului de secție, Constantin Bogos — de altminteri, aici mai toți sînt tineri, cărora — iată o formidabilă, generoasă investiție de încredere — li s-a dat pe mină valori de miliarde, acel inginer se oprește în fața celui mai mare cupitor electric, de 100 tone. „Asta a fost inaugurat la 13 septembrie, anul trecut, în prezența secretarului general al partidului. Presa a consemnat evenimentul. Știi că sarcina noastră în acest cincinal este să producem un milion de tone de oțel”. Cine ar fi întreprînt, cu doar 20—30 de ani în urmă, perspectiva unui Iași siderurgic ? Numai siderurgia ieșeană va produce atunci de două ori mai mult oțel decît România anulul 1950.

II

visuri împlinite

Unică al lui Ștefan a Petrei Ciubotariul, din Humuleștii Neamțului, făcea acum 132 de ani drumul către Iași cu „bidivii” lui moș Luca. Nici măcar cuvintele „drum de fier” nu erau cunoscute. Doar românii preumblați prin Europa auziseră de noul mijloc de transport. S-au scurs ani mulți și pe la început de secol XX se proiecta un posibil drum de fier, care să lege Pașcanii, deja un nod feroviar, de orașul de la poalele Munților Neamțului. Proiectul a rămas un vis. A mai fost reluat în perioada interbelică. Niște urme de terasamente s-au mai văzut o vreme. Totul, însă, a intrat în uitare. Pînă acum trei ani. Visul a prins contur palpabil. Nu va trece mult și trenurile vor circula și pe acest traseu. Ca și pe o altă rută din țară, Vilcele — Rimnicu-Vilcea, ca și pe linia Dornești — Siret. Examine ale competenței noastre, ale forței de a construi durabil și eficace. Călătorul ce ar zăbovi în orașul unde Ionia învătă buchile cu Isaiia Duhu, după ceasdoave, poate vedea acum o superbă stație de cale ferată.

...Un imens arc de cerc, alcătuit din cele două șine paralele, și noua traiectorie a căii

ferate te duce din Pașcani, tot spre nord-vest, către gura unui tunel. Cînd uriașul inel de beton se ivește printre arbori am impresia că mă găsesc într-o depresiune de munte. Tabăra tuneliștilor brașoveni — echipa lui Gheorghe Sabău, care a lucrat și la Meste-cănis, și la Porțile de Pier, și la metrou, și la Birnova — este amplasată aici, între arbori. Regim de șantier greu. Mesterul Sabău se bucură, cînd vede lume străină. Mai află vești noi. Intră în tunel dimineața, mai dă o raită prin șantierul de-afară, revine și iese cam tot pe întuneric. Acolo e lumina becurilor. Nu știi cînd e noapte și cînd e zi. Tuneliștii se grăbesc să dea mîna cu ceilalți ce vin dinspre Cristești. Tunelul e înalt. Făcut pentru electricizarea rețelei. Fum înepător, aerul, în lumina becurilor palide, are nuanțe albastrii, conducta de evacuare a gazelor de esapament de la scut — cirtiața aceea metalică, uriașă, care sapă, scoate pămîntul, potrivește inelele de beton —, de la autocamioanele ce cară pămînt, materiale, conducta nu face față. Din tavan se preling picături mari, vine de apă se scurg printre betoane, într-un loc plouă de-a binelea. Izvoarele de deasupra. „Cirtiața” sforăie, duduie, fiarele scrișnesc în-cjudat, argila cenușie, compactă, îmbibată de apă, are duritatea gresiei. Se împotrivesc grozav mușcăturii excavatorului. Oamenii, însă, o împing mai departe. Cu doi metri în douăzeci și patru de ore. Atît, în zona aceasta. Uneori, se pun cite cincizeci de pușcături și abia-abia cade un strat de cîtiva centimetri. Chiar de la intrare au avut o surpriză de proporții. Mergînd așa din surpare în surpare, tot stăpînindu-le cu inele și contraforți, la un moment dat, a intrat toată pătura în tunel. Ia și scoate noianul acela de pămînt și prundiș, cu copaci cu tot, apoi vin apele astea siclitoare. „Adevărul este — zice meșterul — că tunel fără apă eu n-am văzut. Cît puțin, pe unde am fost cu firtații mei. Așa că mergem înainte. De mare ajutor ne este scutul, ultimul tip, de construcție românească, o microzună sădea de făcut tunele...”. Trecem de tunel. O tăietură imensă într-un deal, o cuvă de pămînt de citeva sute de metri, ne amintește brusc de grandioasa lucrare Canalul Dunăre — Marea Neagră, cea mai semnificativă pentru vocația constructivă a românilor noștri contemporani. De pe creastă, meșterul Goldan se vede parcă mai mic. Falii mari se rup din taluzuri. Iar izvoarele. Lichidul vital și neastîmpărat este dirigit, în cele din urmă, pe unde vrea omul. Cîtiva kilometri, și panglica argintie a Moldovei joacă în fața ochilor. Podul de cale ferată, primul de acest fel, construit din beton armat precomprimat — spun inginerii Al. Ciolan și Ion Trifan, șantieristi deprinși cu viitorul și geruri, cu piinea ruptă grăbit, din mers, și îmbrucată aproape absent. La o viitură, venită cam pe nepusă masă, s-au găsit dale de beton de șase tone fiecare îngropate în prundiș la trei metri. Podul peste Moldova este aproape încheiat. Undele riului se freacă furioase de corpul betoanelor, implantate în albia milenară.

La Tirgu Neamț, în holul splendid al gării, lucrat în lambriuri de pin și mozaicuri venețiene, parcă ar fi o sală de protocol pentru oaspeți de seamă, prin geamurile mari primim munții, zidurile eterne ale cetății, ce străjuesc maiestuos întreaga alcătuire a oame-nilor.

Vasile IANCU

65 DE ANI DE LA FĂURIREA P.C.R.

Am colindat așa, făcut praf, o vreme străzile din jurul Pieței; tot ce-mi ziceam pe la răsăritul soarelui că e viața nerușinată și fără faoane, viața pieții, acum îmi apăru-se de-a dreptul dezgustător. Sub umbrele mari și decolorate din foaie de cort dormitau negustoresele grase, learcă de nădușală iar micii nevinduți și fleicițe înverzite sub pojar miroseau respingător de eficace, mușterii îi lăsuau în plaja lui Dumnezeu. Mă miram cum un rafinat ca Iosif Eugeniu Got vine să privească acest sediu al sordidului de două și de trei ori pe zi și mereu vede monumente. Încotro s-o iau? M-am retras spre străduțele din jur, strîmte dar curate, așa ca să mă duc undeva numai să nu merg acasă să-i spun Evei... Ce să-i spun? Că m-a încolțit din primele momente, vorba lui Anghel, parcă i-aș fi asasinat mama; mama lui! Asta era pusă la cale, să mă vadă complexat ca pe un ieșit din pușcărie, să mă alipesc de piciorul lui ca un ciine jugănit. Nu și-a găsit omul! Trebuia să uit, voiam să uit, dar singur nu reușeam. Acasă n-avea rost să merg așa întors pe dos, m-aș fi trădat, trebuia să ajung la Eva mai incintat ca ieri, să arăt ca un învingător, era cazul să mă îmbărbătez... Cel ce nu are filosofie nu are răbdare, ori invers, cine n-are răbdare n-are filosofie. Să fim răbdători, n-a fost răbdarea sabă țâioasă și scutul românului

junul într-un ibric de aramă care se afla pe masa telefonului, în spatele unui morman de cărți, încălzit apa, frecă la repezeală zahărul cu acea „café Globo soluvel” și mă servi; pentru mine totul era o noutate. Mi-niile umflate ca niște piinișoare ale lui papa August se descurcau de minune, dar într-adevăr, Caranda arăta obosit. Capul său imens, fața umflată cu toate ale ei supra-dimensionate (în afară de nas), arătau gâlbujitate rău, parcă de multe luni nu le-ar mai fi irigat sindele. Dar se vedea că-i face plăcere să l-am vizitat pe el înaintea tuturor, fiindcă m-a întrebat dacă am mai trecut pe la prietenii noștri. A fost foarte drăguț, mai drăguț decât alteori. Dacă intram bocindu-mă cu aerul de biet țărănuș rătăcit, îl deprimam de tot. Mai trecusem cu câteva săptămîni în urmă pe la el și atunci numai nu plesneam de mîndrie, îi mulțumisem că m-a alungat la carte, aveam să-i arăt acum ce e gazetăria... Mi-a destăinuit că nici nu știam eu ce reprezentam acum pentru el, pur și simplu eu i-am inspirat esul al IX-lea, situația mea, faptul că intram în viitor pe ușa din față. „În prezent”, l-am rectificat eu, „nu, n-am greșit, în viitor”. S-a produs ca același brav ostaș care face cinste citatelor... Ayaya, dar apare și cite un citat, rar dar apare, care are rolul de incurcă-descurcă lume, rolul lui Truffaldino. S-a grăbit să-mi comunice câteva idei din esul al IX-lea, pe care îl socotea testamentul lui spiritual, ceva în genul Iluminărilor lui Rimbaud. Nu mai țin minte de ce începît s-a folosit, dintr-o dată am descoperit că a introdus niște nivele ale trecutului... În fine, în fine, la un moment dat a adus vorba despre cei ce își fac un viitor spurcînd cu înverșunare trecutul apropiat. Mă rog, nu țin minte foarte precis, ar fi fost interesant, dar constat că memoria mea este extrem de fidelă, extrem de sensibilă cînd e vorba de sinistru, în rest e selectiv fidelă...

Sustinea serios că toți sîntem responsabili cu istoria și că orice istorie nu e altfel decît pe măsura celor ce o nasc. (Doamne, dacă a început să se ramolească, m-a plesnit un gând și ca să nu mi se vadă vreo reacție aiurea pe față l-am luat la vale: „Pînă aici nimic nou, papa Bebe, nimic nou! Cînd a fost vorba de istorie așa s-a afirmat, așa s-a declamat mereu”).

Nu mai că nu s-a crezut serios, mi-a replicat el. Eu mă îndoiiesc dacă înțeleg toți că a sosit vremea acum să ieșim deasupra în istorie. Sînt istorici care calculează că „intrăm” și „depindem” și „sîntem condiționați” de un calcul infinit al destinului și e mai nimerit să așteptăm un ceas mai prielnic... Cîcă numai așteptarea și hazul de ne-caz este salvarea noastră. Cu hazul de ne-caz, de acord! (Cine rîde la urmă rîde mai bine, m-am alăturat și eu perfid). Dar nu cu așteptarea! Destul am avut pînă acum psihologia aceea de provinciali invitați la o masă în capitală. Pînă nu văd că gazona a mîncat pe jumătate nu se ating de cuțit și de piine. Psihologia asta de figuranți, la naiba, și scăpăm odată de ea! Istoricii înșiră trecutul, dar unde este Marea Chartă ca să înțelegem prin ce virtuți avem șansa să defrișăm și să ne croim drumul nostru în cordii timpului? Ei?! (E aburos totul, Auguste, e pretențios noi croim prezentul, să lăsăm misia asta albora).

Aici a întors-o strategic. Iată că ne vedem istoria, mare, cum și este. Dar apare ceva ciudat, foarte ciudat. Nu ți se pare că avem o vedere paradoxală cu toții, vedem mai ales ce e mic în jur, întii ce e larvar, libărcile, limbricii, pocitanii, bimbiricii, parcă nu știm să ne privim. Dacă istoria pe care o punem la cale e așa de mare, iar noi vedem în jur mai ales pigmei, trebuie să există în locurile cheie oameni peste măsură de răzbătători, de iscușiți, de... Și dacă numai aceștia sînt în stare de atîta miracol, ehei, ce istorie fenomenală am trînti noi dacă toți ar fi sercioși.

Am vrut să mă ridic, pretextînd că am înțeles. Era o conferință pe care probabil o repeta, profita că își găsisse un auditoriu îngăduitor. Dar nu, nu terminase, abia acum venea deschiderea lui, profetia lui, el era omul care aflase ieșirea din labirint! Marx spunea că de trecut ne despărțim rîzînd. De un anume trecut, desigur, numai de un anume trecut, ehei! Pentru că anumite etaje ale trecutului ne cer să le judecăm cu mare atenție — insistă Caranda — și să le cerc-

tăm pînă la a ne învrednici să le egalăm. Un alt mare dascăl al omenirii ne-a învățat să privim cu cea mai înaltă admirație spre Renaștere care a avut nevoie de titani și a creat titani.

„Asta miroase a paseism — trecutul ca viitor, Auguste, paseism sadea”.

„Renașterea ca viitor, de ce nu? Dar dacă aspirăm spre a egala și a întrece acel trecut, sîntem noi pregătiți, avem destulă tărie morală să conviețuim între titani, să-i acceptăm?”.

Unde dispăruse leșinatul care era cu câteva minute mai înainte? Subiectul îl fascina, devenise minunat de strălucitor, de surprizător, era ceva neverosimil la mijloc. Ochii lui candidi, verzui, acum parcă mijeau ironici de sub ovalul frumos al arcadelor. Cred că pe undeva mă lua peste picior, dar pe unde? Aveam sentimentul că vrea să mă tragă pe sfoară cu ceva, dar îmi și plăcea să-l descopăr fremătînd de agitația aceea voluptuoasă a inspirației, îmbătat ca de fericirea unor onoruri nesperate. Mă așteptam să ridă din moment în moment de mine, dar nu s-a întimplat asta:

„Înțelegi, nu ne rămîne decît să ne creăm titanii! Dar să nu-i stingherim, să rezistăm alături de ei”. Pur și simplu nu înțelegeam de unde pînă unde? Arăta excitat de o dulce putere și o înduioșătoare fudulie. În totul se vădea ceva fierbinte și amuzant totodată, buzele sale frumoase, rumene dintr-o dată și ușor poficioase simțeau ca pe o ispitire să emită ceva așa de radical, ochii lui inocenți și înguști de om lenș priveau increzători, iar nasul distins participa și el la acest regal, părea să savureze mirosul pur, ca de zăpadă al ideii îndrăznețe. Firește, fălcile grele, bărbia revărsată, urechile și ele erau pline de importanță, pline de plăcerea și noutatea elevată a evenimentului, a banquetului.

Nu mai era grasul diform și greoi, ci doar un bărbat corpolent, afabil, care iată, trudea să afle un drum sigur. Slăninile pîntelui cit ale unui urs nu se vedeau din spațele biroului; cămasa din in de un galben-mustar cu două buzunare imense era udă pe la subsiori, cu toată răcoarea din clădire pe o vreme ca aceea toridă. Batistele albe de la piept își aveau rostul lor de onoare. Ele trebuiau să mascheze protuberanțele sinilor, ca niște mamele de femeie. Unui om așa de radios care, iată, aflase drumul pentru supraviețuirea bietului român nefericit preț de 1900 de ani, unui om așa de bun, tocmai pentru că se gîndea numai la alții i se putea ierta multe.

Am plecat imediat cu un fel de teamă obscură, aveam impresia că e ceva neverosimil — nu cumva era la mijloc un soi de magnetism? Dar ce lenș medium sînt de vreme ce din arșița aceea a lui doar un gând subțire ca o lamă a aiuns pînă la mine — să ne sacralizăm timpul. În fine...

A fost foarte bine că am rlecat grăbit. Altfel aflam că tot ce mi se întimplase în ziua aceea s-a datorat lui Caranda. Fără voia lui, dar din cauza lui. Peste câteva zile numai aveam să aflăm că îi ceruse lui Haras o favoare pentru mine — să se intereseze de mine, să mă aibă în vedere. Iar directorului nu i se putea reproșa nimic, mă avusese în vedere, doar că mă plasase celui mai zelos consilier al său, celui mai pasionat de ordine. Să te prăvădești de ris. Cu timpul însă toate se aranjează...

Dar atunci nu cunoșteam sursa acestui instructaj atât de complet, eram convins că directorului îi făcusem o bună impresie, iar lui Crantz îi dispăceam. Aveam nevoie de sfaturi, trebuia să-mi caut prietenii, dascălii. Am pornit spre bătrînul Gheorghian, hotărît să-l văd în aceeași zi. Era un bun motiv în fața Evei, am trecut să-i mai văd pe-ai mei. Dar pe drum m-am deshotărît tot mai mult. Dascălul Gheorghian e un om pățit, e ceea ce numim un om încercat de destin, el vede înainte de toate primejdiiile. Cum să-i spun că un tovarăș care este ceea ce se cheamă „un nume” deja m-a contactat... „Adică?”... „Adică vrea să fac parte dintr-o echipă, vrea să mă atragă într-o echipă, ce știu eu?”. „Într-o echipă!? Ce fel de echipă? Cine sînt în echipă?”. „De unde să știu eu?”. „De ce nu ești atent? N-a însemnat nimic pentru tine năpasta mea!? Din prima zi ai scîlîntit-o. N-am pretins să învețe nimeni altceva din lecțiile mele, dar nici chiar tu?”. Domnul Gheorghian se va prăbuși, nu mi-ar ierta-o pentru nimic... El, nu, am să-i spun și lui că e grozav, că toți sînt surprinzător de delicați și deja mai multe echipe mă doresc, mă curtează. mă ademeneșc, îmi descriu colectivul, mă instruiesc. „N-ai să poți minți cu convingere, amină, Alexandre, amină!”. Și nu m-am dus atunci la Gheorghian, i-am vizitat peste câteva zile. Acum știam de intervenția lui August Caranda încît am avut tăria să le spun ce-mi pregătisem astăzi, marți. „Tu n-ai ce învăța de la nimeni, la capitolul maniere, relații în colectiv, diplomație, mă va asigura Gheorghian foarte increzător peste câteva zile (de unde se vede că totul depinde de hotărîrea pe care o luăm la un moment dat). Mereu să ascuți ce ți se spune și mereu să faci cum crezi tu”. Aceasta se întimplă decî anul trecut, în 1966, în luna septembrie.

Fragmente din romanul „Cavalerii soarelui”

pentru un singur cîntec

Vis timpuriu săpa fîntîni și fîntîni în splendoarea unui cîmp cu margarete celeste

Calendar în extaz și casa unei depărtări atîrnînd de fumul al ideli de patrie subțire

Înaltul mesaj cu ugerile pline de fragi

al limbii române murmur al umărului susur în ploaie

al frunzei filtrate de penajul de mierlă genunchiul pe spuma turmelor

Și noaptea cu roua ei mov pat de credință pentru un singur cîntec.

fulgere de primăvară

Căruța asta cu fulgere de primăvară

țărării merg încet să nu se spargă-n fin baba și moșneagul de ceramici

Zburătoarele și ele ling sare din sarea zimbrului

Nu-i fluier să nu fi fost os de Domn

dar și eu mă voi cheltui pînă la capăt în această seară care încapă într-un violoncel

An al buzelor purpurii an al culegătorilor de scoici din pădurea caldă

trupul meu e nefericit de îngust pentru această vrăjitorie

de a fi.

memorii pentru mine

Mai dorm ca să-mi aduc aminte mă mai întorc în somn ca să privesc în urmă

ca să mă simt arat întors pe cealaltă parte de-un plug de lemn de Cronicar

Veniți semănători mi-e trupul reavăn

singur dau foile la calendar deja sînt frunze cu memorii pentru mine

Ziua am insomnii cunoașterea îmi arde rărunchii.

umbre tari

În umbra sandalei eu sînt și pe mine mă de umbra Muntelui magic sprijin

Cam toate-s din umbre înghesuie în alte compacte umbre

de 2000 de ani umbre tari

cristaline măcinate la moara de vînt

făină nisip mortar ziduri fundații cetăți ruini

pentru atîtea și atîtea alte fundații și turnuri cu iarbă pe acoperiș

Și o fereastră lumina acestei seducătoare zile

eu care văd prin mine oceanul de febră.

ovidiu genaru

ion țăranu

zile de ucenicie...

douăzeci de veacuri. Dar cît poate răbda un român insulta? (Asta iar aduce a lamento). Pînă una alta îmi spuneam mereu: o mulțime sfîntește locul, omul sfîntește locul și o să fie bine. Aya, dacă sfîntește locul poate sfinți și timpul! Tii, oare indivizii obsedați de locul lor sînt în să sfîntească și timpul? Uite, replica asta dacă-mi sosea la vreme i-aș fi dat drumul cu plăcere în urechile foarte închipuete ale lui Teflu. Mă înfîlșisem cu el în urmă cu trei zile, simbătă. Se făcuse dublu de îngîmfare, se făcuse uriaș, era călare pe situație, era sigur că o rezolvase. Știam că nu avea repartiția în regulă și l-am ispitit cum de reușise performanța. „Am totdeauna un vînt de rezervă care-mi umflă pinzele pe loc. În orice loc! Eu nu sînt din aceia care sfînteșc locul, a-mice, cînd e vorba de mine, mie mi se sfințește locul!”. Vom mai reveni la sfinția sa, la vînturile sale...

Să-i dăm drumul în lume, iată o idee demnă de Caranda; de ce omul nu ambiționează întii și întii să sfîntească timpul? Trebuie să i-o plasez, trebuie să telefonez la ziar, este! — sigur mă voi înălța ceva-ceva în ochii lui. Și cînd va face ochii mari cît am crescut în două zile, numai bine îi mărturisesc în ce lături am intrat... Nu, nu, ar rămîne cu amintirea asta, nu, acum „venim” iar cu un tonus de zile mari, intrăm în chip de tinerețe, de forță propulsivă în istorie. Și mai tîrziu ne mai dezumflăm, acum păstrăm aparențele în public. Ne facem că e bine, că sîntem foarte stăpîni pe rol, că nu ne-a încolțit nimeni.

L-am găsit la redacție pe Caranda, era „super cap limpede”, era iar epuizat, iar grăbit, iar nenorocit; telefoanele îl torturau vizibil, dar răspundea la toate atent, plin de acea bunăvoință a moldoveniei și glasul lui prietenos, cald cred că-i îmblînzea pe cei de la capătul lumii, pe toți șmecherii și ațoșii care voiau să-l expedieze scurt. El punea ordine în lucruri, cel puțin pe hîrtie, cerea detalii, se tocmea fără patimă, totul se cuvenea să fie respectuos, să nu dea nimeni buzna. Cum să-l întreb eu o chestioară acolo? Eram hotărît să mă retrag, venisem așa... într-o vizită de... Prea bine, prea bine, înseamna că nu mă grăbeam, putea să-mi facă și el atîta timp cît să-mi servească o cafea braziliană, un nes, „café torradore maido instantăneo”, „instant coffee” citea el mitraliind de pe o cutiuță roșie. Puse termoplon-

Dan HATMANU :

„Pace”

poezia ca rană deschisă

Actor, dramaturg și poet, Constantin Popa a împlinit, recent, o vîrstă de bilanț. Dintre piesele pe care le-a scris, așa reține, în primul rînd, **Regulamentul de bloc**. Interesante sînt, însă, și celelalte texte dramatice pe care i le cunosc — **Calul verde și Al doilea interviu**. Despre actor nu este cazul să scriu aici. Poetul a publicat **Cuvinte invinse**, **Perioada de instrucție** și acum, tot la Editura Junimea, **Impăcarea cu Faust**. Ciclurile („Marele semn”, „Albumul de cuvinte” și „Despărțirea de sine”) nu au corespondențe cu titlul volumului. Nici poeziile, fiecare în parte, nu transcriu, în limbaj liric, o experiență faustică. Titlul volumului orientează, cumva, din afară, lectura, așezîndu-se ca un clopot de sticlă peste istoria unui sentiment, conservîndu-l.

La vîrsta primelor bilanțuri, Constantin Popa își amină bilanțul: întreaga lui poezie (și nu numai poezia, dar și teatrul) lasă impresia că ia de la capăt mereu aceeași experiență, adîncind-o, așezînd-o în alți termeni. Ca un chirurg, poetul scoarță într-o rană deschisă, disperat și patetic, obsedat de adevărul propriu. De la primul volum și pînă acum nu se observă o evoluție. Mișcarea e, mai degrabă, de „revoluție”, eliptică, în jurul unui „soare” care nu se răcește și care întretine, sub cuvinte, temperatura laei.

Persecutat de ideea „atentatului” la individualitate, poetul scrie rînduri frumoase despre **Defectele numărului** („cînd numărul, oh, numărul, puternic, înlocuiește literele numelui meu”). Latura intimistă a acestei poezii se revendică de la refuzul cantității și postulează un primat al unicității experienței, pe care o transcrie ca pe-un jurnal de bord. Cu umor, **Buletinul meteo** trece în registru ironic „prognoza” stărilor sufletești: „Datorită unui front ciclonic, iubit, Teritoriul dragostei noastre / Va intra într-o zonă depresionară. / Cu cer mai mult noros. / Favorizînd apariția de indoieli / Coborînd sub zero grade — Izolat, mai gerose. / Sub influența unui transport de aer rece, / Țara privirii noastre va prezenta ceață. / Atît în zonele de deal. / Cit și în cele de vale. / Dor slab pînă la potrivit / Și plînsuri locale. / La această oră. / Vremea este caracterizată de frig. / Pe alocuri foarte frig. iubit, / Mai cu seamă în partea de răsărit a speranței / Unde se semnalează apariția de polei / Și accidente în circulația sentimentelor. / Pentru următorul interval. / Iubire cu intensificări trecătoare, / Revoltă staționară, ochi cu cerul schimbător, / Mai mult închis. / Datele prognozei nu sînt prea concludente. / Astfel, iubit, vom asista / La mari căderi de ploaie / Iar barometrul va înregistra / Intrebări abundente”. Personal, prefer această distanță ironică, pe care-am semnalat-o și în **Perioada de instrucție**. „Povestea unui sentiment”, așa cum apare ea în **Despărțirea de sine**, are, după gustul meu, o temperatură prea ridicată („Cînd vîntul meu, / Despre frumoasa domnie a acestei iubiri / Asupra sufletului meu”). La această intensitate a sentimentului se cuvine fie o radicalizare a sincerității pînă la limita jurnalului, a literaturii mărturisirii, în stil anahitic, fie o trecere mai generoasă către universal, cu sacrificiul sinelui.

Am mai reținut, din volum, **Albumul de cuvinte**, o elegie refuzată, în care tot disprețul pentru unealta trădătoare a scrisului se transformă în laudă: „Timp sechestrat între pagini, / Memorii la minut, calcinate, / Portret de cuvinte, sclerozate imagini / Tot felul de cuvinte presate, / Cuvinte buni, o mie opt sute, / O mie nouă sute și, / Cuvinte surghunite-n epifan, / Cuvinte cu mînuși, parfumierte, / Frezate cu perdaf, / Cuvinte tolanite pe sofa, poziția copil, / Luete din față, în picioare, profil, / Cuvinte cu barbă și frac, / Cuvinte-n opinci și-n oble, / Cuvinte sepie, alb-negru, verzi, / Roșii, cu șapcă de piele, / Cuvinte domnișoare, în rochii de seară, / Cuvinte doamne și Doamne-Doamne, / Galeșe sau cu privirea de ceară, / Cuvinte făcînd rugăciunea / Inrodind sanctuarul / Cuvinte făcînd trotuarul, / Cuvinte lege, cuvinte înjurături, / Cuvinte fotografiate la mare, / La munte, cuvinte în concediu de boală, / Cuvinte ieșite la pensie, dărimături, / Cuvinte imortalizate-n rostire, / Cuvinte uitate, rătăcite pe drum, / Cuvinte înhumate, îndoliate... / Cimitire mutate-n album”. Tonul acesta, grav în fond, jucăuș și persiflant — în aparență, convine cel mai mult poetului, pe care transportul sentimental îl duce, cînd se ia cu totul în serios, la locuri comune: „Abia atunci să m-aștept să văd / Cum mi se înfățișează ruptura luminii, / Cum să iau mai în serios / Dimineata asta / Și toamna asta ca un mare obraz / În care verdele s-a pictisit, / Și noaptea asta / Și începutul ca fiind totdeauna / Cel plin de sfericit” (**Avertisment**).

Se aude, în volumul acesta, o bătaie de gong. Constantin Popa, la fel de patetic în viață, ca și în literatură, are, și în poezie, gustul efectelor „teatrale” și, la fel ca în teatru, cele mai reușite scene nu sînt celea în care „actorul” mizează pe sinceritatea comunicării. Distanța, în care poetul se simte înstrăinat, și chiar este! Îl avantajează. Aș spune că „personajul liric” cel mai „verosimil” nu este cel patetic, cu toate că mai aproape de adevărul ființei, ci, dimpotrivă, „personajul dramatic”, o voce mai degrabă impersonală, care împrumută numai cîteva din trăsăturile autorului ei. „Despărțirea de sine” ar trebui să fie și o „renunțare la sine”, spre binele artistului, care, cel puțin în ultimul an, a dat cîteva dovezi convingătoare, în teatru (cu **Regulamentul de bloc**) și în poezie (cu poemele ironice și parabolice din **Impăcarea cu Faust**), asupra talentului său.

La prima lectură, m-a surprins rigoarea geometrică din volumul lui Vasile Constantinescu, **Sfera cu raze inegale**. Practica formelor fixe, titlul volumului, persistența cuvintelor steră, arc, spirală, rotund, cerc m-a dus cu gîndul la o geometrie ascunsă, barbiană, la un ermetism matematic cu semnificație ezoterică. Ermetismul acesta există, probabil, cum și semnificația depășind poezia. Poetul e, însă, un personaj derutant, urmuzian de la un capăt la altul. Vasile Constantinescu are un

umor de tip special, în persoana fizică și în persoana spirituală. El joacă o farsă, la urma urmelor tragică. Probabil că și Urmuz se ascunde în baston, pentru el existența avînd coordonate cu mult mai grave, decît o lăsu să se întrevadă textele. M-am întrebat, în mai multe rînduri, dacă nu cumva Urmuz avuse revelația unei existențe mai profunde decît ne-o poate transmite literatura. La Vasile Constantinescu, persoana mi se pare a fi o mască. Omul este mai profund și mai grav decît pare, iar poetul se amină arătîndu-și, ca un iceberg, dintr-o timiditate inexplicabilă, numai o parte neînsemnată din sine. Asociația cu Urmuz poate să pară bizară, pentru că, la Vasile Constantinescu, descoperim poezii unde nostalgia clasicității domină orice alt sentiment. Aceași mină care scrie **Poem de dimensiunile unui felinar**, scrie și **Trestia de raze**, pe care-o reproduc: „Femeia aceea în genunchi. O cifră / Pe cureaua de transmisie a lumilor. / Poate că celelalte cifre s-au șters — / Semne ale unei ecuații pe care / Nu o vom ști niciodată. / Soarele cade după iluzia / unei seringi transfinite. E pus / pe o targă și scos în afară de scenă. / S-a făcut amiază. Genunchii femeii / ard în univers ca două candelă negre”. Aici aș face o paranteză care nu mai are legătură directă cu poezia lui Vasile Constantinescu. Recitînd, destul de recent, textele lui Urmuz, am descoperit, în cîteva bucăți, un aer de clasicitate care le face aproape academice. Căzul cel mai tipic mi se pare a fi **mîniatura După furtună**.

Insist asupra lui Urmuz, pentru că mi se pare că în poezia lui Vasile Constantinescu se produce aceeași mistificație. Instinctul îl împinge spre formele fixe, canonice. Sensibilitatea este una de tip obiectiv. Inteligența contrazice datele „naturii”, nu numai din orgoliu cultural, dar și dintr-un inexplicabil demonism. Din contradicția internă rezultă o literatură de tip ludic, ironică, aproape fără voie, și care amestecă realul cel mai palpabil cu cel mai nesăbuit imaginar. „Domnul contabil de la etajul 3 / Nu mai vede să scrie” (**Peisaj**) cu **pasăre și electroni**, scrie Vasile Constantinescu și simțim, imediat, drama contabilului de la etajul 3, și-n paralel cu ea, și drama noastră, într-o lume de contabili.

Realitatea pare făcută din cuvinte. Ea nu se impune prin imagini, ci se imprimă în memoria lecturii prin sintagme gazetărești. Vasile Constantinescu scrie un **Poem din materia prime refolosibile**, un **Ghid turistic în care nu se precizează profesiile călătorilor**, un **Poem avînd la bază principiul macazului**. Figura retorică este sobrietatea ironică, ținută martiață batjocorită subtil: „Sună o goarnă fantomă... / Ca mîrea de dulce e sunetul: Alinierea! / Și tăcere. Există în timp o divină / a perfecțiunii stea — disciplină, spaima de moarte ca preț al vieții / — în imn luminos s-o preschimbă poezii! / O, muzica sferelor! / Și totuși de unde / cea goarnă fantomă în singe-mi pătrunde? / Ci zeii-s în ceruri — sau pe pămînt? / Spui: sfințe cămăși! Din blugi faci un sfînt... / E mort dumnezeu. Îngropat în atom. / Trăiască dumnezeu încarnat într-un om! / Alinierea! Și liniște... / Ce colosal! / e deplasarea spre roșu universală din monadă-n monadă: Tot înainte / Simt că-s o umbră-n ceața aducerii manite... / Masiv, ca un tanc, prin a istoriei hală / Marsul Materiei își taie Calea Regală” (**Ca o goarnă prin suflet sunind**).

Se simte, aici, o mare sforțare de salvare a formelor academice. Un spirit insurgent s-a instalat într-o formă stilistică mai degrabă conservatoare. Poetul are imagini de reală prospețime: „Mai întîi a căzut din cer o gîmă”. Se luptă cu imaginile inspirate din viața de toate zilele de parcă acestea l-ar îndepărta de esență. Și este o reală suferință în această distanță, pentru că Vasile Constantinescu visează o poezie filosofică. Aceea, însă, ar fi mai puțin personală decît această luare în deridere a filosofării. Forma de demonism care apare în **Sfera cu raze inegale** ar putea fi și mai mult adîncită, către o parodiare încărcată de tragism a cugetării. Gravitatea, dublată de batjocură, poate da acestei poezii adevărată dimensiune.

Val CONDURACHE

Constantin Popa: „Impăcarea cu Faust”. Ed. Junimea, 1986.

Vasile Constantinescu: „Sfera cu raze inegale”. Ed. Junimea, 1985.

biografi și cronicari

O carte despre Rebreanu semnată de Nicolae Gheran nu poate surprinde pe nimeni. De mirare e că a scris-o abia acum, după atîția ani de stăruitoare muncă la ediția critică Rebreanu, una din cele mai bune din cite au fost consacrate scriitorilor noștri. Nu e mai puțin drept că notele celor unsprezece volume tipărite, din seria de **Opere**, pe care o dorim cit mai grabnic integrală, alcătuiesc singure cîteva groase tomuri, în stare să clădească reputația unui cercetător. Ne lipse însă o biografie a scriitorului, o biografie care să trieze informațiile, alegînd adevărul de ficțiune, umplînd lacunele și îndepărțînd erorile, iar Nicolae Gheran, în clipa de față cunoscutor pe degete al arhivei rebreniene, era cel mai îndreptățit să o elaboreze. **Tinărul Rebreanu** este doar prima parte din așteptata viață a prozatorului, ocupîndu-se de Rebreanu, de pînă la **Ion**, a cărui existență a reținut mai puțin atenția istoricilor literari, mulțumiți cu mărturisirile, în destul de contradictorii ale scriitorului și cu amintirile contemporanilor, nici ele buzuite pe o memorie fără cusur. Fapt oarecum de înțeles: pînă în 1921, cînd tipărește **Inițiu** roman, circulația numelui său era restrînsă, limitîndu-se la cercurile gazetărești și teatrale în care se mișca tînărul ardelean. **Frîmțări și Golanii**, culegerile de nuvele, nu izbutiseră a-l impune nici publicului, nici — mai ales — criticii. Nici măcar **Catastrofa** (din 1920) nu se bucurase de o soartă mai bună, deși cuprin-

dea cîteva realizări de vîrf ale nuvelistului Rebreanu. Noi le vedem cu alți ochi, nu atît dintr-un mai dezvoltat simț al valorii, cît pentru că beneficiem de cunoașterea întregii opere ulterioare. Citînd schițele și nuvelele, inclusiv azi unanim prețuita **Iițe Ștrul dezertor**, știm că le-au urmat **Ion**, **Pădurea spinuzărilor** și **Răscoala**. Din prestigiul romanelor se împărtășesc și prozele scurte, cum plantele din lumina sorilor, făcîndu-ne să le credem incandescente. De-am putea intra, fie și pentru o clipă, în pielea cititorilor din dečenul al doilea, probabil că le-am semăna pînă la confuzie. Scrierile tînărului Rebreanu, amestec de stingăcie și siguranță, n-aveau cum prevesti stîlul maturității și, cu atît mai puțin, vocația de romancier. Creatorul de romane nu e deloc nuvelistul deprins a se mișca pe suprafețe mai largi, ci „locatarul” altui orizont stilistic. Rapoartele la marile construcții epice, pînă și cele mai bune nuvele se dovedesc a fi plămădite dintr-un aluat diferit. Dacă 1921 este un an de hotăr în cariera lui Rebreanu, pricina nu e atît maturizarea vocii autorului de proză scurtă, altminteri evidențiată, cît înlocuirea acesteia cu o alta, dintru început limpede și fermă, vocea romancierului. Să nu ne înșelăm faimoasa scrisoare din 22 iulie 1910 a lui Mihail Dragomirescu, ce pare a presimți romancierul de peste unsprezece ani! Asemenea pronosticuri s-au făcut în critica noastră cu sutele, mai cu seamă în paginile de corespondență privată, și confirmările cite au fost, descurajează prin număr. Amatori de literatură epistolară vor fi știind ce darnici sînt criticii între patru ochi, cu cită ușurință aruncă, în absența martorilor, superlativul protejator și, nu în ultimul rînd, ce departe sînt ele de opiniile formulate în public. Să nu uităm, apoi, că Dragomirescu se adresa unui Rebreanu în stare de arest, cînd orice incurajare, fie și exagerată, era binevenită. Mort la 35 de ani, Rebreanu ar fi îngroșat rîndurile autorilor consacrați de istoriile literare sub genericul: „alți prozatori din epocă”. A fost însă destul să publice **Ion** pentru ca scriitorul aproape nebăgat în seamă să urce brusc treptele consacării. Transformarea nuvelistului în romancier constituie o enigmă pe care, deocamdată, perspicacitatea criticilor literari n-a dezlegat-o și nici nu sînt semne ca viitorul apropiat să aducă vreo schimbare.

Biografia inițială Rebreanu, încă nuvelist, dar pe cale a deveni romancier, lipsit încă de notorietate, nu și de ambiția dobîndirii ei, o scrie Nicolae Gheran în **Tinărul Rebreanu**. Este, o spun din capul locului, o cercetare în toate privințele captivantă. Riguros documentată, fără a fi și seacă, interpretînd, însă numai sub directul control al dovezilor, polemice atunci cînd împrejurările o cer, și o cer în permanentă, este o carte vie și funcțională, fără pretenții de literatură, însă bînd măr în cîteva rînduri la portile biografiei literare. E aproape de necrezut că atîtea nevăduri au circulat pînă acum nestingerite, și nu referitoare la un autor din zorii literaturii române, ci la unul din plină amiază a ei. Un impediment în clarificarea lucrurilor va fi fost acela că parte din actele originale odihneau în arhive străine. Nu și singurul. Căci apropiații lui Rebreanu, de singe ori de suflet, uneori și el însuși, s-au întrecut în a încerca poteciile, oricum îndeajung de întortocheate, și nu neapărat din pură ignoranță. Hotărît să repună adevărul în drepturile fiște, Nicolae Gheran controlează toate datele, chiar și pe acelea socotite neîndoielnice, coroborează, confruntă, confirmă și infirmă, iar rezultatele acestor migăloase operații sînt spectaculoase. Strămoșii, părinții, data nașterii, studiile la Năsăud și Bistrița, școala de onvezi, demisia din armată, venirea la București, expulzarea, procesul, reînțocirea în capitală, activitatea publicistică, experiența craioveană, editarea nuvelor, iată subiectele ce-și găsesc în **Tinărul Rebreanu** definitive clarificări. Amintesc, cu titlu de exemplu, paginile consacrate ieșirii din armata austro-ungară, unde biograful, sprijinit pe actele oficiale, sancționează cu egală nepărtinire interpretările tendențioase, reînviată ori de cite ori prețuirea arătată scriitorului „amenința” să se oficializeze, stînjînd micimile sufletești din preajmă, dar și „ajustările”, explicabile psihologic, aduse de el în cauză realităților. Sînt reconstituite în amănunțime împrejurările demisiei, motivele secrete ale expulzării, desfășurarea procesului ce l-a urmat, risipindu-se astfel suspiciunile ce mai planau asupra acestui dramatic episod, ale cărui ecouri l-au urmărit pe Rebreanu întreaga viață. O mențiune specială impun și capitolele referitoare la gazetar, prea puțin cunoscut, în ciuda prolificității ce întrece orice așteptări. Este meritul lui Nicolae Gheran de a fi dezgropat din presa epocii bogata recoltă publicistică, a cărei reeditare în seria de **Opere** va ocupa măcar două volume, semnăind, deodată cu diversitatea preocupărilor ziaristului, seriozitatea și competența, independența opiniei și siguranța gustului. Jurnalistica îi limpezeste gîndurile și-i plapănă expresia, ce face în cîteva ani progrese uluitoare. Gazetarul Rebreanu se instruește din mers, învață aproape în timp ce scrie, crește de la un articol la altul, ajungînd la **Rampa** un foiletonist în toată puterea cuvîntului. Multe dintre ideile scriitorului de mai tirziu acum prind contur, încît nu e de mirare că, la apariția lui **Ion**, ideologia sa literară era în linia generală constituită. De n-ar fi devenit romancierul ilustru, l-ar fi așteptat cu siguranță o strălucită carieră de gazetar.

Cel mai elaborat și mai plin de subtext capitol din **Tinărul Rebreanu** mi s-a părut **În căutarea cometei**, unde, plecînd de la o amintire a scriitorului, autorul reface din jurnalele situația astronomică a zilei de naștere. Ploaia de stele, altminteri confirmată, e pretextul ales pentru a trece în revistă problemele ce agită viața societății românești, monetajul de citate, ingenios gîndit, fiind mai e lovent decît orice descriere pe cont propriu. Carte necesară, **Tinărul Rebreanu** îl îndatorează pe Nicolae Gheran să o continue, depășînd firul biografiei pînă la capăt. Atunci va poposi, cred, și asupra vieții de familie, nici ea ocrotită de colportaje și neclarități, ajutîndu-ne a-i cunoaște mai bine soția și fiica.

Cînd se hotărăsc a practica și exercițiul critic, scriitorii fie își declină orice înrudire cu profesionalității, afectînd a face orice altceva nu-

cărți și idei

mai critică nu, fie se întrec în declarații de solidaritate, mod de a spune — că acceptă să îmbrace haina de lucru a breslașilor, împărțîndu-le soarta și la bine și la greu. Interefuzul înregimentării și dorința ei încap o mie de nuanțe, toate animate de nobilul gînd al spălării criticii de păcatele tradiționale. „Vorbesc și eu ca un critic, adică mă consider făcînd parte — vrînd-nevrînd — din tagmă”, citim în prefața la **Ușor cu pianul pe scări**, volum ce strînge o parte din cronicile literare tipărite cu intermitențe de Marin Sorescu în **Ramuri**. Le-am citit cu neașteptată plăcere în revistă pentru că erau scrise vioi și inteligenți, exprimau puncte de vedere limpede, ce împleteau bunul gust cu bunul simț. Cronicarul Marin Sorescu avea o franchețe expresivă și o purtare preaplînd de firesc, jovială, amicală, ca într-o conversație la cafea, unde ideile se plimbă goale pușcă, lipsindu-le sentimentalismul pudorii, iar vocabularul nu cunoaște îngrădiri purtane. Dacă adăugăm la toate acestea desele formulări memorabile, caracterizările iuți și ascuțite, spiritualele întorsături de frază, înțelegem că, modelate dintr-un aluat nu foarte diferit de cel al poeziilor, cronicile își meritau audiența. Adunate într-o carte, al cărei titlu pare o invitație la prudență și dreptă compănire, ele nu mai fac aceeași impresie, probabil unde au fost lăsate deoparte cîteva texte prin care autorul se făcuse purtătorul de cuvînt al intrării obștii. Marin Sorescu a preferat cu deosebire acele dări de seamă ce măsoară atamașamentul său pentru valorile incontestabile, lăsînd — cu două excepții — deoparte „execuțiile”, nici ele, la urma urmelor, dovedind altceva. Cum i-am reproșat însă fizioromia volumului, cînd ea îl apropie încă mai mult de „tagma” criticilor? **Ușor cu pianul pe scări** este o selecție prudentă, semn că dimpreună cu alte obiceiuri, Marin Sorescu a deprins și strategiile criticii profesionale.

Sumarul e variat, scriitorii vechi și noi, clasici și moderni, uitați și la modă, români și străini, de la Dionisie Eclesiarhul la D.R. Popescu, de la Macedonski la Adrian Păunescu, de la T. Maiorescu la Eugen Negrici, de la Mircea Eliade și Emil Cioran la Borges și Vasko Popa. Despre fiecare se spun lucruri interesante, lectura e proaspătă, fraza zglobie. Marin Sorescu e un pasionat cititor de literatură, cronicile alcătuid jurnalul fermecător de subiectiv al acestuia. Reacțiile cititorului sînt spontane și elementare: „E, ca și Vinătoarea regală, face parte dintr-un pachet de cărți norocoase cu popi, valeți și dame. În orice caz, sînt uimit să-mi pice la rînd doi așa ai unui scriitor român contemporan. Tocmai mie care nu joc cărți”. Versurile (lui Nichita Stănescu — n.n.), sînt umplute cu aer, ca oasele de pasăre. Ce m-a uimit întotdeauna în aceste poeme a fost lipsa durerii. Orice poet are o piatră pe inimă, a cărei greutate aproape fizică, transpare din cînd în cînd măcar. Autorul **Alfei** reușește să-și ridice creția într-o zonă eterică, unde totul este parcă sub vraja unei puternice anestezii”. Despre Daria Magheru: „Un poet al simțurilor — cele șase, plus altele necunoscute. Această poezie de „denivelări”, de „treptări” impleaze foarte mult. Trezește spiritul din moșăială. Denivelările sînt periculoase pentru cititorii comози și criticii duminicali, care le pot lua ca atare, fără a sesiza scopul și arhitectura ansamblului. Într-un fel este și bine că poezia sa a fost atît de puțin cercetată. Prea des răsucite, versurile își uzează garniturile — ca robinetele. Sînt critici care forțează deschiderile și închiderile și le cunosti mina după daunele aduse „științei literaturii”, cum îi plăcea lui Mihail Dragomirescu să spună. „Științei și tehnicii literaturii”, cum am adăuga noi”. E în cronicile lui Marin Sorescu un evident amestec de jubilație în fața operelor, de frenezia a glosei și de plăcere a baterii cimpilor cu grație. Niciodată plicticos, ceea ce reprezintă o calitate de prim rang, nu suportă, totuși, multă vreme halatul de critic, aruncîndu-l cît colo ca să se joace în voie. Ispita cuvintelor este enormă și el n-are velleități de ascet. Sătul de exegeză, nu ezită să se declare un cronicar întîmplător, citînd pe apucate și scriînd după capriciu. După cîteva tumburi acrobatiche, un fel de exerciții liber alese pe saltatele semanticii, cu succes garantat, îl caută iarăși, și-l trage pe mineci, proclamînd cu nonșalanță demnă de un critic în toată puterea cuvîntului că „George Călinescu are tot timpul dreptate, chiar din punctul de vedere al specialistului” (asta în paralel cu recunoașterea „erorilor scuzabile geniilor”) sau stîngînd de praf articole mai vechi spre a-și proba frageda receptivitate (reală, judecînd după recenzile la **O viziune a sentimentelor și De pe pămînt**). Avînd drept pretexte recente apariții editoriale, cronicile lui Marin Sorescu se vor și sînt ceva mai mult, priviri globale asupra operelor și portrete ale autorilor. Este punctul forte al cronicarului, capabil să condenseze în cîteva fraze situația lor literară. **Manifest pentru sănătatea pămîntului**, de pildă, îi prilejuiește un profil de antologie: „Un personaj complex, dramatic, care dă greutate generației sale. Alergînd după popularitate, a și întrecut-o. Acum revine berbecește, instalîndu-se într-un fel de gol mesianic, ce se arată propice poeziei. Îi erau necesare aceste singurătăți pe piscurile din munți (are cîteva poeme excelente despre coloana vertebrală a Carpaților). Cit un tratat despre bilă și cît o carte de bucate, volumul **Manifest pentru sănătatea pămîntului**, nervos și infricosât, își sare din pagini, se linge pe buze și se mîncă singur, în părțile lui cele mai bune. Și s-a petrecut o minune: tot scriînd el așa, dintr-o dată s-a intristat amarnic. Pe pătutul cornului abundenței, au început să gîlgie vaielele și suspinele prezentului mondial”.

Am lăsat la urmă cele două „execuții capitale” din **Ușor cu pianul pe scări** pentru că

cărți și idei

distonează într-o companie așa de atent regizată, distingându-se, de-ar fi să le luăm în serios, printr-o obuzitate de zile mari. Se vede în ele că pasiunea covârșește rațiunea, că actul critic a devenit o supapă a umorilor negre. Nu intru în amănunte și nu citez din respect pentru Marin Sorescu, pe ale cărui seninătate și simț al umorului conțez încă. Destul să spun că articolele despre Gheorghe Grigurcu și Eugen Barbu mi-au lăsat, prin agresivitatea limbajului și absența argumentelor, un gust amar.

În patru sute de pagini, Marin Sorescu urcă pe scări în pas gimnastic vreo câteva zeci de plane. La destinație, le încearcă pe rând, improvizând scurte linii melodice. Unele clape sună fals, dar cum să dai vina pe melomanul căruș? Se vede că erau de la bun început dezacordate. Două instrumente, în schimb, îi zgiră urechea și, supărat că le-a purtat atîta în spinare, pune mîna pe topor și le face surcele.

Al. DOBRESCU

Nicolae Gheran: „Tinărul Rebreanu”, Editura „Albatros”, 1986.

Marin Sorescu: „Ușor cu pianul pe scări”, Editura „Cartea Românească”, 1985

ochiul și lucrurile

Într-un articol din *Ochiul și lucrurile* — intitulat *Fericietele inadecvării ale lui George Călinescu* — ne este amintită o vorbă a lui Blaga despre originalitate: originalitatea ar fi „un efect al instalării într-un teritoriu spiritual anumit cu o dotație și un instrumentar destinate, în mod obișnuit, altor teritorii”. De asemenea, „inadecvarea” ar fi profitat, de pildă, Platon — sculptor după vocație, angajat în filosofie. Dacă o personalitate cu înzestrare artistică ajunge, printr-un joc al sorții, să se ilustreze într-un domeniu teoretic, rezultatele sale pot fi dintre cele mai favorabile: spiritul său este capabil să treacă peste adine înrădăcinatele „cunoștințe fundamentale” ale disciplinei, să introducă heterodoxia necesară inovațiilor; ceea ce nu se va întâmpla cu teoreticianul „innăscut”, inclinat mai degrabă nu să răstoarne, ci să păstreze ceea ce s-a impus, și a obținut, de-a lungul timpului, pauna autorității. În altă parte atenția ne este dirijată către distanța pe care o ia față de teorie autorul lui Faust (Inscumărit despre Goethe pe marginea scrierilor din tinerețe), limpede mărlurisită de timpuriu, cum se vede din acest fragment dintr-o scrisoare de pe cînd avea numai 19 ani: „atelierul unui mare artist ajută în mai mare măsură evoluția unui filosof sau a unui poet începător, decît sala de conferințe a înțeleptului universal și a criticului”.

Întîlnim în *Ochiul și lucrurile* repetate elogi aduse spiritului creator pus în evidență de opera de artă. Faptul e, fără îndoială, în legătură cu specializarea autorului. Dar el mi se pare că mai vorbește și despre altceva: într-o vreme în care sistemele filosofice au pierdut autoritatea pe care o aveau altădată, cînd specializarea pe ramuri (există, cum bine se știe, o filosofie a matematicii, una a fizicii, alta a limbajului ș.a.m.d.) îngustează sever orizonturile altădată nelimitate, cînd caracterul științelor tind să se substituie concluziilor la care avea dreptul altădată filosoful, gînditorii au redescoperit, în artă, un domeniu încă necorupt de o dogmatizare excesivă, un spațiu în care gîndirea își poate fructifica virtuțile speculative.

O opțiune pentru inductiv, în defavoarea deductivului, în cercetarea opereii de artă este, din această perspectivă, inevitabilă; principiul inductiv — după care este constituită Istoria artei ca filosofie a istoriei de Ștefan I. Nenițescu — este „un atît de sănătos principiu”. Altfelunde se scotoțește că e nevoie de „un spor de individualism” pentru a depăși criza actuală din istoria artei, pentru a apropia activitatea teoretică de realitatea vieții artistice contemporane.

Această pledoarie pentru asigurarea unui circuit de la sensibil către abstract, în defavoarea unei estetici deductive, are mai multe justificări. Referindu-ne strict la cartea de față am putea socoti că un astfel de principiu ar motiva antologarea unor texte ocazionale — cronici de expoziții, recenzii de carte — sortite îndeobște să-și implinescă menirea în paginile jurnalului sau revistei. Dar un principiu nu se susține doar pentru asemenea justificări. (Cît privește textele ocazionale nu e greu de ghicit că autorul scotoțește că ele prezintă ca materiale pentru o viitoare istorie a artei contemporane — așa cum istoria artelor plastice interbelice trebuie reconstituită astăzi din intervențiile gazetărești ale citorva specialiști de pe vremuri.) Întoarcerea către concret, către detaliu și, uneori, către efemer este ca atare prefațată de Istoria artei ca disciplină academică. Dispute contemporane. Interesant e că în aceste pagini programatice autorul dă la iveală, pe lângă recunoscuta sa capacitate de a arăta părțile mai puțin vizibile ale unei probleme, și un anumit spirit didactic. Aspectele esențiale ale „crizei” artistice contemporane și Elementele de reconstrucție a istoriei de artă ca disciplină academică sînt sistematizate punct cu punct. Este semnificativ că această sistematizare pe „teme” (teze?) simplifică, reduce și expune — în cele din urmă — la inevitabile obiectii. Așa de pildă, în Elementele de reconstrucție..., la primul punct, în care se vorbește de „sporul de inductivism” despre care am amintit, ne este descris un deziderat al istoriei artei din zilele noastre: obiectul acesteia ară prezentat altădată „înconjurat de fast și gratuitate”, ca „un obiect „prețios”, de suprastructură, un

obiect cu care nu ne întîlnim decît în ceasuri de destindere evazionistă, de desfătare”. Or, tocmai „acest halou al obiectului artistic, e, azi, dispărut” (să fie „haloul” un echivalent al „aurei” lui Walter Benjamin?), ne spune Andrei Pleșu, luîndu-l locul „cordialitatea nepretențioasă a cotidianului, a ambianței imediate, a funcționalității”. Se recomandă, mai departe, o integrare fără complexe a diferitelor „revoluții” ale artei moderne. Dar, așa spune în replică, aceste revoluții își găsesc sprijinul tocmai în atitudinea roastră datoare vechilor opere, capătă valoare de noutate prin contrarierea pe care o produc celor obișnuși să găsească în artă „unicitatea” pe care artiștii de altădată ne-o transmiteau. Cum operele revoluționare își propun în primul rînd să materializeze „zădărnica” atitudinii tradiționale, și doar în mică măsură să producă „haloul” necesar oricărui fapt artistic, riscul de a lăsa operelor revoluționare doar calitatea funcționalității — în cazul în care pot răspunde acesteia! — nu e de neglijat.

La al cincilea punct al aceleiași liste de soluții pentru reconstituirea istoriei artei e atînsă problema „temperării excesivei proliferări a științelor auxiliare”, problemă ridicată nu o dată, întrucît se riscă transformarea comentariului de artă într-o subdiviziune a semioticii, psihanalizei, sociologiei etc. etc. Pe de altă parte însă se admite că „științele auxiliare sînt utile cită vreme nu fărîmîtează obiectul cercetării” — și, într-adevăr, dacă vom urmări chiar scrierile celor mai informați dusmani ai imixtiunii metodelor din alte domenii vom descoperi că uzează de ele și aceștia — evident, fără a le face nici un fel de publicitate. Pusă în termeni cantitativi, problema mi se pare că are prea puține șanse de a duce la vreun rezultat: cine ne poate asigura care e măsura justă în care trebuie să facem apel la aceste discipline? Poate că mai firesc ar fi fost să ni se arate în ce constă acel specific al artei, despre care se vorbește atît, despre care se știu totuși atît de puține, și care n-a putut încă produce o metodologie de cercetare care să nu ne mai trimită la cunoștințele noastre de istorie, de psihologie, sociologie, lingvistică, semantică, filosofie etc., etc.

Important mi se pare însă că mai toate intervențiile publicistice adunate în acest volum r-au nimic din acea limitare de orizont specifică „recenzentului specializat” — prizonier al ultimei apariții editoriale sau al ultimei expoziții, parțian al empirismului numai pentru că nu e în stare să-l depășească. „Recenziile” sînt, aici, mai degrabă prilejul potrivit pentru afirmarea concluziilor unor teme începute meditații. Scrierile despre artă ale lui Heidegger, de pildă, nu sînt profitabile atît prin interpretările propuse, cît prin modelul gîndirii heideggeriene în totalitatea ei. „Refuzînd tradiția filosofică europeană, refuzînd desfășurarea conceptuală a oricărei estetice și teorii a artei, refuzînd accepțiunea comună a cuvîntelor, a vieții și a lucrurilor, Heidegger — la antipodul tuturor modelelor filosofice cunoscute — își organizează gîndul nu în jurul unui concept central de o limpede autoritate, ci în jurul unei nebulose: das Sein, Ființa nicodată definită — de primă importanță fiind constatarea că „dislocarea” produsă de această filosofie nu sta în respingerea unui sistem de concepte pentru a-l înlocui cu altul, ci în transpunerea gîndirii filosofice în planul gîndirii poetice. O astfel de filosofie nu ne învață ceva despre poezie ci se oferă ea însăși ca poezie. „Cu Heidegger, specialistul învață disciplina perplexității și înțelepciunea dubiului de sine; a nu adormi în confortul rutinier al «profesionalității», a lăsa să survină — în curgerea gîndului tău surpriza perpetuă și sârbătorească a unei temeinice nelămuriri” — ceea ce, de altfel, ne învață și marea poezie, spre care ne întorcem și după un asemenea profitabil ocol.

Trec peste alte subtile sugestii referitoare la „artisticul” care îl urmărește, ca o culpă latentă, pe Jung, savantul ce pare să aibă atît de puține puncte comune cu arta; peste Preliminariile la o apologie a contingenței, în care e prins Paul Klee; peste indicațiile pentru o hermeneutică a artei găsite la Mircea E. Lăde; peste mai tehnica prezentare a omogenității sensibilității cu inteligibilul în filosofia lui Louis Lavelle și peste încă altele pe care aici nici nu le pot enumera.

Sînt de subliniat în textele lui Andrei Pleșu adunate în *Ochiul și lucrurile* două trăsături: căutarea sensului ascuns, obișnuit de ceea ce ne apare cu prea multă claritate; și siguranța cu care detaliile se acumulează în „căsuța”, stabilită parcă dinainte, a unei gîndiri cît se poate de bine structurată. Dacă are loc o descoperire — aceasta se produce, parcă, pentru că trebuia să-și ocupe locul în șirul descoperirilor care alcătuiesc un gînd. Atunci cînd modelul real nu corespunde meditației, autorul nu pregetă să facă îndreptările de rigoare. „Japonia” lui Barthes, de pildă, e lipsită de claritatea necesară pentru a ne explica unele trăsături spirituale specifice — cum ar fi reliefaarea absenței dualității categoriale, proprie gîndirii europene, sau explicarea „semnificanței lui vid” — și Andrei Pleșu ne oferă suplimentul de lămuriri trebuitoare. O altă caracteristică a gîndirii critice a autorului devine, în ultimul articol al cărții, explicită: la Călinescu Andrei Pleșu pune în evidență o serie de „inadecvări” ferite, între care revelatoare mi se pare aceea a „familiarității cu genialitatea”. Un înconștient „stil regătean” se poate regăsi, crede autorul, în monumentală Istorie a literaturii române. Începutul stilului a fost pus de Caragiale, iar în aparentele minimalizări ale acestuia nu se află decît „o inocentă tehnică de a reduce toropeala admirativă, pentru a intra în comunicare autentică cu «farurile» umanității”. Dacă nu vom descoperi și în scrisul lui Andrei Pleșu elemente ușor de depistat ale acestui stil, vom descoperi, în schimb, o comunitate de intenții. *Ochiul și lucrurile*, ca și celelalte cărți ale lui Andrei Pleșu, vizează comunicarea cu „farurile” umanității și reducerea, totodată, a toropirilor admirative.

Constantin PRICOP

Andrei Pleșu: „Ochiul și lucrurile”, Ed Meridiane, 1986.

neoclasicism, între parafrază și suspin

Adevărul e că poezia cere o paginăție aerată. Culese una după alta, încalcate și inghesuite, poemele sînt ca o stivă de tablouri încercînd să înlocuiască o expoziție. E gîndul pe care l-am avut după lectura volumelor lui Vasile Nicolescu și Alexandru Andrițoiu din „Biblioteca pentru toți”.

POEZIE DUPĂ POEZIE. Poezia lui Vasile Nicolescu este a unui romantic temperat prin cultură. Omul e un cărturar multiplu, traducător eminent, eseist delectabil și bun comentator de pictură. Ca editor, a zămislit colecții ce fac onoare oricărei biblioteci: „Romanul secolului XX”, „Poesis”, „Orfeu”, „Mythos”. Ca un disc al lui Newton, albul poeziei sale însumează și transfigurează toate aceste preocupări. Poezia lui Vasile Nicolescu e un spațiu de sinteză. În două înțelesuri. În primul rînd, e un spațiu de sinteză a pulsionilor și apetențelor spirituale ale autorului. În ea se disolva și impresiile exegetului picturii, și experiențele traducătorului, și reflecțiile eseistului. Am spus „se disolvă”, dar poate mai precis ar fi fost: rămîn — cum zic chimiștii — în suspensie coloidală. Poezia e o plasmă hrănitoare care le susține și întreține, un mediu vital pentru elemente eterogene, lipsite, în ele — însele, de lirism. Versurile lui Vasile Nicolescu din antologia masivă și peremptorie, mi-au amintit o informație găsită în nu mai știu ce almanah, conform căreia ființa atît de complexă a omului e compusă 90 la sută (sau așa ceva) din apă. Mă întreb chiar, în principiu, dacă poezia dintr-o poezie poate depăși zece procente. Un cînt din *infernul* lui Dante, de pildă, are doar trei-patru terține răscolitoare, celelalte fiind ca un soclu care le pune în valoare.

În al doilea rînd, poezia lui Vasile Nicolescu e un spațiu de sinteză în sensul unei platforme de conglomerare a poeziei de varii surse. Ca într-un turn Babel armonios, se aud numeroase voci în versurile autorului *Secțiunii de aur*, (*Magnolie și fum* e, în acest sens, un volum coral). Spicuiesc doar cîteva. Iată-l pe Paul Eluard: „pe nesfîrșita frăgezime-a ierbi / și pe mîndria gliei ce mă poartă / și re copoia legănării mele, / pe apriga copilăriei poartă / (...) / pe dulcea cavatină a luminii, / pe marea ta întunecat de-albastră, / pe munții tăi cu margini de poveste, / pe zborul tău de pasăre măiastră, / pe toate-ți scriu și mă imprim cu-aldine: / înima mea de foc îți aparține”. (*Tării mele*). Bacovia: „Ecouri lungi, tîrziu... / gonesc de prin parcuri amantii uitați. / Fluturi de singe mor în batiste / și genunchi închiriciți au gust de raclă”. (*Scenă de toamnă*). Eminescu: „Să-ngrop în tine unda de mine sfărîmată? / (...) / Dormi, stelele ard umed...”. (*Ceas grav*). Argezei (din *Blesteme*): „În smîrc de viezuri și năpîrcă / amiezile să-și ducă-n cîrcă, / scuipatul cucului să-i curgă / pe ochii cu privirea surdă, / să umble-mpleticit ca minzul, / să-și caute prin gunoaie prințul” etc. (*Trădătorilor de țară*); sau din *Cîntare omului*: „Rîzînd, plîngînd, sfîdînd cu arcul frunții / Cleioasa inerte, și pe cej / Ce cară cu hirzobul izvoarele-napoi, / Și surpă-n gropi azurul și stelele-n noroi...”. (*Împotriva inerteții*); în genere, recuzita argehizană e tenace întrebunțată: vulturi, chindii, ușure, catapetseme, frumșete, vecernii etc. Poetul folosea cîndva și un ton pe care ulterior l-a confiscat eficace Sorescu: citez integral *Baladă*: „Pe vremea lui Bruno / erau mai multe capete în araci / decît pepeni în piață. // Pe vremea lui Einstein / erau crematorii atît de perfecte / încît nici pasărea Phönix n-ar mai fi înviat. // Pe vremea lui Blaga s-a întîmplat / povestea sumbră de la Hiroșima (mon amour!) / și sper că lucrurile s-au oprit aici. / Altmînterea ar fi prea de tot”.

Sigur că nu în dem est și duo dicunt idem, și prin combinarea vocilor, Vasile Nicolescu mizează pe frumuseți și prețuri noi. Dar acest fapt rămîne definitiv pentru poezia sa: este o poezie secundă, o poezie după poezie. Este imediat frapantă cantitatea mare de ecouri, reluări, remake-uri, parafraze. În această privință, lirismul lui Vasile Nicolescu seamănă intrucitva cu cel al marelui său descoperitor și idol, G. Călinescu. În ambele cazuri, o amplă experiență cultural-poetică stă temelie unor compuneri impecabile pe teme date. Nimic poetic nu-i e străin lui Vasile Nicolescu, dar emoția sa este una a gîndului: prelucrat, lăminat în fire subțiri, capilare, arahnidice. Vasile Nicolescu este, astfel, un soi de Monsieur Teste, cu un tumult lucid și rece, producînd, so wie der Vogel singt, comentarii lirice. Apropierea de Philippipe e posibilă numai pînă la „jumătatea drumului”. Philippipe „avait son gouffre, avec lui se mouvant”. Vasile Nicolescu, mai globe-trotter, lucrează cu abisuri luate în custodie. Ca într-o povestire de Mark Twain, el este un colecționar de ecouri. Rege Midas al unei epoci de „înlocuitori”, Vasile Nicolescu cată să transforme în poezie tot ce ugeată și vede. Chiar dacă nu întotdeauna izbîndește, o pojghiță tot se

ășterne: cu un gram de aur se poate învestmînta un cal.

POETUL MULTELOR IUBIRI. Alexandru Andrițoiu este ultimul poet al dulcelui stil vechi. Meșteșugar de clasă înaltă, eul său liric este al unui desăvîrșit cavalier, coborîtor din stirpe tristanescă. Horațian și pe-trarchizant, Andrițoiu este de departe, cel mai de seamă, azi, poet al amorului. Facultatea sa metresă este adorația galantă gravă pe care, neoclasicist ca și, aici, Vasile Nicolescu, o prelungește pînă la livresc („Noi, saturații de literatură, / ar trebui să ne iubim barbar...” — *Reintoarcere la formele primare*) și pasișă tandru-madrigaloidă. Bard cu femeia în glas, Andrițoiu o celebrează în schimbătoare ipostaze și registre, sultan bolnav de cărți și stăpîn pe un ha-rem de fierbinți iluzii: „De-o vreme în-coace sînt semeț și pur, / iubesc femeii din cărți, femei ciudate. / Mi-e dor de Lucia de Lamermeer, / spre Butterfly un tainic dor mă-abate / dar mă rețin sfios ca un abate / (...) / Frumoase nume: Laura, Casandra, / sau Beatrice, le-am iubit de mult, / le reubesc. Imi sună-n suflet tandra / Ofelie, ca un duios tumult / și beau în cinstea lor dement, ca-n Flandra // (...) / Iubesc femeii de spirit și hirtii, / regine decupate dintr-o carte — / le leagăn tainic prin melancolii, / frumos și lung, pe fiecare-aparte / la liziera dintre veșnicii”. (*Livrescă*). Antologia sa din „Biblioteca pentru toți”, *Constelația lirei*, este, ca atare, predominant, un *decameron*, prefixul „deca” fiind nu mai mult decît o convenție.

Universul obiectelor se impregnează și el afectiv, senzual, înmemotehnic, Andrițoiu prevestindu-l, sub acest semn, pe Emil Brumaru: „O, mai cu seamă seara te iubesc, / cînd lucrurile par nedeslușite, / cînd porțile senchid cu-un ritm firesc / și iedera începe să palpate. // (!!!) / Adu-ți aminte de un biet dactil, / de un fragment fragil de poezie, / pe care ți l-am strecurat subtil, / pe un pătrat lunatic de hirtie”. (*De dragoste*).

În ordine sentimentală, Andrițoiu ia atitudine unui laudator temporis acti, al cărui teazaur de iubiri e poleit cu aura *perfectului*: „De carnea ta mi-e dor ca de-o dumbravă, / tu, participii meu trecut...” (Romantă). Timpul fuge ireparabil, și imperfectul e un perfect parcă mai prelung, mai trist, mai prezent: „Iubeam o fată. Semăna / leit cu Liza-Mona (...) / Ne sărutam adeseori / cu gesturi de paradă. / Prin mine lunecau splendori / ca singele pe-o spadă”. (*Decameron, VIII*). Nostalgiiile cronologice vibrează eminescian: „Anii ce-au fost și s-au dus / cîntece line de lebede / din răsărit spre apus / se apleacă prea repede”. (*Cîntec de seară*).

Pigmalion și-a despietrit iubirea, Andrițoiu este, la rîndu-i, administratorul unui parc cu o generoasă statuare: „să-ți stră-lucești carnația de piatră” (*Sonet cu statui*) sau „Să cînt virtutea dulce-a statuii feminine / ce-n goliciume-i clară te lasă s-o să-ruți / și să te plimbi cu ochii pe formele-îveline / cînd te pîndesc, din vise, albaștrii zei temuți. // Să plîng această piatră fără vestimente, pură...” etc. (*Marmura*). Statua e un mod de a conserva splendoarea perisabilă. Poezia lui Andrițoiu este și un lamento ronsardian, un geamăt sobru al spaimetei de vetustate: „Tot mă mai doare de-a mbătrîni. Mă dor / aceste sentimente păstrate moștenire, / cînd mi se lasă seara și dorm pe scutul lor / toți anii mei, pletoșii — în-treaga lor oștire”. (*Tot mă mai doare*).

Multe poeme au un aer ocazional și dedicat, dar nu spun asta ca să arunc o umbră peiorativă asupra-le, căci știm bine ce-a spus Goethe în chestiune. Vreau, dimpotrivă, să relev că, în ciuda calofiei și a prețiozității filigranale de ici sau de colo, Andrițoiu este un poet genuin, spontan, reavăn, și versurile sale au un gales timbru oral, o cantabilitate adesea învăltoare: „Toate cite mi-ai promis, / Maria, / sînt minciuni, iluzii sînt, și vis, / sînt făclii de paraclis, / Maria // (...) / Ci-mi rămîi, în trup, altoi, / Maria, / iar la judecata de apoi / ne-om iubi din nou, noi amîndoi, / Maria. / Nufăr ești pe vîrsta mea, / Maria. / Chiar de m-ai mințit, te voi jerta! / Mărturie-mi este lacrima, / Maria”. (*Maria*).

Multe poeme alintă auzul, și poetul știe și migălește această bucurie: „La lacul lebedelor liniștite lin...”. (*Fantezie lină*). Virtuoz al rimelor, Andrițoiu e un concurent, în domeniu, al unor Eftimiu, Tudor George sau Foartă (Cyrus / virus, chip ca / scripca, sacrificiu-mi / ad suplicium, holda / Isolda, piscu-mi / vobiscum, reazăm / urmează-mi etc.).

Poet cursiv și discursiv, somptuos și elegant (cînd înfrînge retorismele ușoare), Alexandru Andrițoiu iese din sfera sentimentală doar spre a pillatiza melancolic în elegii ce evocă trecute privesc și locuri de inimă: „Oraș catolic, nu mai ești / decît o amintire, / destinul ți-l citesc în cești / nopțatic și subțire”.

Ca un Alesandri al vremilor noastre, Alexandru Andrițoiu e un nostalgic fericit.

George PRUTEANU

Vasile Nicolescu, *Magnolie și fum*, B.P.T., Minerva 1986.

Al. Andrițoiu, *Constelația lirei*, B.P.T., Minerva, 1985.

Ambele volume sînt însoțite de cîte o prefață de Eugen Simion, în stilul limpede, precis, sobru analitic al criticului.

Nimic mai implicat și mai „zidit” în tot ceea ce se întâmplă într-o țară și în lume, deci nimic mai politic (polis = cetate) decât presa. Profesiunea celui care scrie la gazetă este militantismul. El trage, atunci când e nevoie, semnalul de alarmă, el se află, și în timp de pace și în vreme de război, în prima linie a frontului, pe el trebuie să-l intereseze totul sau nimic. El minuieste de la cea mai vizibilă, din orice parte, așa spune de la cea mai larg expusă tribună: forța cuvântului. Și cit poate depinde uneori soarta planetei chiar de un cuvânt, de un singur cuvânt!

Unul dintre cei mai mari gazetari români, alături de Eminescu, Caragiale, Iorga, angajat cu toate resursele condeiului său regal, în presa democratică interbelică (vezi, între altele, Jurnalul literar) și în cea de după 23 August 1944 (a condus săptămânalul Lumea și ziarul Tribuna poporului), e vorba desigur de G. Călinescu, observa: „Un ziarist este nu un simplu ticluitor de articole, ci un cetățean care a meditat asupra chestiunilor la ordinea zilei și le-a găsit soluția fie singur, fie prin alții mai pricepuți. El scrie pentru a chema pe cititor la reflecție, spre a-l familiariza cu sensul problemei și cu argumentele, spre a solicita toate luminile lui raționale. (...) A învăța pe cetățean să se elibereze de pasiunile nocive, de a fi serios în fața problemei, de a accepta disputa și analiza cu hotărârea de a primi consecința strict logică, asta-i rostul ziaristului de azi. În chipul acesta, jurnalul devine o incintă a obiectivității, pentru că între el și cititor se organizează o dezbateră” (subl. n.).

Orice popor civilizată, orice partid puternic, cum este partidul nostru, care și-a asumat o misiune constructivă în istorie, ar privit și vor privi întotdeauna presa ca pe o expresie a conștiinței politice a unei națiuni, ca pe o oglindă a conștiinței umanității surprinsă în act. Este, cum ușor se poate demonstra, și o convingere de neclintită a scriitorului, deosebiți a scriitorului acestui secol. De altfel, un profesionist al verbului și condeiului e supus mereu atracției irezistibile a paginii de ziar și de revistă. Veacul nostru, veacul celor mai teribile evenimente pe care le-a cunoscut vreodată istoria, a consacrat, așa zicând, scriitorul — pe născocitorul de povești, pe creatorul de ficțiuni — în ipostaza nobilă de gazetă, împlinindu-i astfel profilul de cetățean, de militant complet. A repeta o idee devenită loc comun și anume că ziaristica ar constitui un fel de „școală” pentru scriitor, mai ales pentru prozator și dramaturg, nu mi se pare potrivit. Cu atât mai mult cu cât istoria literaturii ne arată că aserțiunea este doar în parte adevărată și, în consecință, ca nu trebuie absolutizată. Dar, poate că fără experiența de un tragism nemăintărit la războiului ultim (ce bine ar fi să rămână pentru vecie ultimul!), Hemingway (corespondent de front în Europa cuprinsă de flăcările aprinse de naști) n-ar mai fi fost scriitorul care este. La fel, spre a mai cita doar două nume dintr-o întreagă galerie, Simonov sau Malraux (în Antimemorii citim și un reportaj retro al unui combatant pe frontul marii conflagrații). Nu-mi dau seama cât datorează romancierului și novelistul Gabriel Garcia Marquez ziaristului politic din tinerețe și de la maturitate, dar știu, din propriile mărturisiri, că astăzi, când este celebru, pentru autorul Toamnei Patriarhului articolul săptămânal (acum, la „El Espectador”, dacă nu mă-nșel) este nu numai o plăcută obișnuință, ci și oxigenul care-l ține mereu „în formă”, iar „stagiul” de reporter (inclusiv de corespondent al Agenției Prensa Latina în bătrânul continent) i-a oferit prilejul cunoașterii multor aspecte definitorii ale vieții social-politice latino-americane și europene ce au intrat apoi în substanța tulburătoarelor sale creații.

Conștient de rolul și importanța fundamentală pe care le are presa în devenirea patriei, scriitorul român a acordat întotdeauna publicisticii un loc de prim plan în activitatea sa. De la Gheorghe Asachi până la cei mai reprezentativi scriitori contemporani s-a statornicit, și din acest punct de vedere, o îndelungată și strălucită tradiție. O tradiție care obligă, care este continuată și îmbogățită cu valorile epocii noastre. Alături de gazetarii de profesie (unii dintre aceștia au sigilat cu fapta, dăruirea și talentul lor destinul istoriei, dar și destinul literaturii naționale) scriitorii au trecut, deosebiți în momentele cruciale, proba de foc a militantismului, a patriotismului luminat, exemplar, indicând sensul dezvoltării firești, simțind pulsul enorm și tonifiant al maselor și exprimându-l pentru a-l întări și a-l amplifica. La flacăra spiritului lor, marile idealuri au fost asumate ca stări de necesitate ale sufletului colectiv. Astfel, presa s-a transformat într-un puternic factor formativ, stind la temelia unei culturi și a unei civilizații înaintate, sincronizate cu cultura și civilizația europeană. Modelul cel mai impunător, și în acest plan, este și va fi întotdeauna fostul prim redactor al Timpului — Mihai Eminescu. O putem afirma mai mult decât oricând astăzi când avem reeditată la cel mai înalt nivel cultural o mare parte din publicistica eminesciană, despre a cărei apariție s-a spus, pe bună dreptate, că marchează „va marca un moment de cotitură în evoluția spiritualității românești.”

Mihail Kogălniceanu îl caracteriza pe ctitorul de cultură și presă națională Gheorghe Asachi cu o sintagmă memorabilă: „campion neobosit al inteligenței”. Extinzând formula întemeietorului Daciei literare, am putea spune că niciodată publicistica românească nu a dus lipsă de campioni ai inteligenței și mai ales de conștiințe în acțiune. În rindul întâi al luptei pentru libertate, dreptate socială, pentru independență și suveranitatea țării au stat (și) acești campioni. Ei au demonstrat „pe viu” că o publicistică neimplicată, neangajată este un nonsens și că presa nu doar consemnează istoria, ci chiar face istorie. Născându-se din realitatea aflată într-o perpetuă mișcare, ea se întoarce la viața de fiecare zi, înfrind-o, transformind-o, ordonând-o, după criteriile și valorile impuse de conștiința colectivă.

Este ceea ce au înțeles în profunzime toți cei care au slujit (în perioade de restricție — cu mari riscuri, sacrificii și, uneori, cu riscu vieții) presa democratică, presa socialistă (să ne amintim de Contemporanul de acum un veac, revistă pe al cărei frontispiciu stătea înscris un nume parcă predestinat: IOAN NĂDEJDE) și, mai presus de toate, presa comunistă. Colecțiile atitor și atitor publicații influențate sau conduse de partidul comunist — unele cu o existență scurtă dar densă, altele cu apariție îndelungată — în paginile cărora întâlnim nume sonore de scriitori-gazetari ca N. D. Cocea, Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Miron Radu Paraschivescu, George Macovescu, Mihnea Gheorghiu, George Ivascu, Radu Bouraeanu, Geo Dumitrescu și mulți alții — ca și paleta bogată și diversă a publicisticii românești de azi, aceasta continuând pe noi trasee tradiția fecundă a presei militante din țara noastră — stau mărturie.

Constantin COROIU

— debuturi la „Junimea” —

IOAN IACOB, CARMELIA LEONTE, BIANCA MARCOVICI, GHEORGHE SIMON, HORĂȚIU STAMATIN : „invocații”

La început se debuta în poezie prin volume independente alese de editori după propriul discernământ și în funcție de disponibilitățile planurilor editoriale. De teama inflației — românul e născut poet! — s-a apelat ulterior la concursurile de debut, în care nu mai decida competența editorilor, ci răspunderea colectivă a juriilor multi-personale, ce nu reușeau întotdeauna să devină... impersonale. S-a ajuns, acum, la debuturile în grup, sursă — la rindul lor — al unui nou tip de inflație. O editură (Albatros) a reușit nu de mult să dezbuteze vreo 30 (treizeci) de poezi într-un singur volum. Cum performanța este de neconcurat, alte edituri și-au propus obiective mai lesne de atins. Este și cazul ultimului concurs de debut al Editurii Junimea care a produs 15 poezi în 3 volume într-o împărțire echitabilă cantitativ : 5 poezi de volum. Aceste cărți vor fi analizate în recenzii care urmează. Cum performanțele autorilor sint destul de diferite, diferit va fi și spațiul acordat fiecăruia. Primul volum, *Invocații* (Ed. Junimea, Iași, 1985), este și cel mai norocos, reușind să prilejuiască ieșirea la lumină a doi poezi autentici, pe deplin formați, alți doi putând căpa cel puțin o notă de trecere. Să-i discutăm pe rând.

Sciziunea, dedublarea, jocul subtil dintre identitate și diferență, dintre sinele propriu și alteritate, stau la temelia lirismului Carmeliei Leonte (pe copertă se tipărește incorect Cornelia Leonte) din grupajul *Lumina întunericului*, selectat de editură. Citeva imagini revelatoare: „de o parte raul / de cealaltă impresia de bine” (*Impărțirea*); „jumătatea chipului tău” (fără titlu); „sintem de același singe tu și eu” (*Ignacio*). Iar dacă, în poemul *Annabel*, se afirmă „tu ești doar tu, n-are rost să-ți închipui mai mult”, în finalul foarte frumoasei poezii *Legea gravitației (I)*, se adaugă, prin directă trimitere la Rimbaud: „numele meu e numele tău / Eu sint Altul”. Fenomenul ne oferă una din cele mai pregnante imagini ale acestui tip de lirism. Această dramă a rupturii, a oscilației între contrarii, nu rămâne însă nereșolvată la nivelul întregului ciclu, din moment ce altă imagine obsedantă este aceea a dansului. Căci Nietzsche încă ne învățase că prin dans, prin beția dionisiacă, are loc transgresarea limitelor, depășirea rupturii, integrarea în comunitate, intrarea în comuniune. Dacă adesea în grupaj se vorbește despre imposibilitatea iubirii, despre permanența separării, în *Dansatoarea* (poem excepțional, de pildă, chiar dacă sint amintite unele „dansuri postume” (un oximoron ce mă face să visez), are loc abolirea acestei imposibilități, înlăturarea distanțelor. Aceeași dialectică se desfășoară și între obsesia luminii, prezentă mai peste tot în ciclu, și cea a întunericului. De altfel, însuși titlul ciclului mi se pare relevant în această privință, cum ciclul însuși este unul din cele mai puternice pe care le-am citit în vremea din urmă.

Gheorghe Simon (*Fulgere captive*), după o activitate mai susținută în presă acum vreo zece ani, mai discretă în vremea din urmă, nu se prezintă iarăși ca un poet format, într-o manieră lirică însă mai discretă, mai temperată, ce mizează pe o imagistică fixată în copilărie, reluată acum cu o finețe a tonului de bun augur: „Respiră fără tine preții albi și goi ai copilăriei văruiți la învierea cuvântului / din sămânța primordială din huma sfărâmițoasă / a pârârilor pe care îi auzi în gând / repetându-ți viața ție însuși” (*Semn vorbitor*) sau: „Incerte dovezi ale existenței de sine / caiete întregi, fraze rotunde cu litere / frumoase aruncate dispăre apocalipsa pârârilor / oameni cu arșița amintirii cu vocile uscate / copii îmbătrânind brusca” (*Arșița poeziei*). O poezie a rememorației, a anamnesisului, pe care o infuzie de vitalitate ar putea-o face mai spectaculoasă. Dar, oare, are nevoie numaidecât poezia de spectaculozitate? Aș spune că nu, deși nu aceasta pare a fi opinia majorității „critice”.

Ioan Iacob (*Netrecătoare patria*) ne propune o poezie atît de plină de clișee și de reminiscențe ce merg de la Bolintineanu și Coșbuc la Labiș și Adrian Păunescu, încît aproape că te cuprind mirarea cînd îți înștiși cîte un vers, o sintagmă, o imagine mai proaspete: „O lună taie-n lacuri orhidee”, „cu amintirea verii la carimb”, „fiecare fabulă cu partea ei de lavă”. Dacă s-ar putea hotări între cele vreo patru registre lirice prezente în cele vreo douăzeci de poezii ale ciclului și, mai ales, dacă ar avea puterea să renunțe la clișee, poate ar putea ieși ceva mai mult decât aceste încercări destul de obosite.

Bianca Marcovici (*Marii anonimi*), deși oscilează și ea între cel puțin două maniere — destul de diferite, are mai multe șanse de a-și construi o formulă personală. Dacă *Manole! Manole!* și *Constructorii și poezii*, de pildă, sint destul de banale, în alte locuri poeta articulează destul de convingător: „improvizate broderii, simfonii, / virtejuri, / orga de lumină a / sfînxului, / licitații de poeme / în proporții uluitoare / adunate toate într-un ochi” (*Arie cu variații*).

Cam aceeași este și situația lui Horațiu Stamatin (*Echinoctiul necesar*), poate cu un plus de prospețime în raport cu precedentă: „Noaptea își încălzește minile / pe lună sub o blană de urs / de aceea cînd imaginea noastră

nu corespunde cu realitatea / aceasta nici nu există) / și suntem nevoiți să ascundem / fulgerele de peste zi / prîntre cuvinte precum uneori / mai ascundem o lacrimă / sub coaja unui plop”.

ION COZMEI, IRINA-OANA CAȚIGHERA, ION DUMBRĂVĂ, ION ENACHE, DAN MOISII : „incantații”

Din acest al doilea volum, iese în prim plan — și nu doar datorită contextului — Ion Dumbrăvă (*Natură vie cu autoportret*), care încearcă (și, adesea, reușește) o fuziune între lirismul anilor '70 și cel al optzeciștilor. Poetul are destulă personalitate ca produsul rezultat să nu fie o monstrozitate. Mai convingătoare decît citarea „pe sărte” mi se pare, în acest caz, reluarea în întregime a unui poem: „trenuri și gări o privire de la fereastră / ca un fulger cutremurindu-te / unde ai mai văzut-o / în ce viață / un mușuroi de furnici / memoria mea o gară imensă / secunda aceasta / trenuri întîlnind alte trenuri / privirea ta / dintr-o viață uitată / la o fereastră / un călător îmbătrînit într-o gară / lumini călătoare / un zeu ars pe rug sau poate o stea în flăcări / destucă cerul” (*Trenuri și gări o privire de la fereastră*). Ca și Carmelia Leonte sau Gheorghe Simon, Ion Dumbrăvă ar fi binemeritat un volum individual pentru a-și marca debutul.

Mai ciudat este cazul lui Ion Enache (*Dumnică singelui*), înzestrat fără îndoială cu o sensibilitate lirică autentică, dar victimă, din păcate, a unei încercări de „sincronizare” cam forțate, ceea ce face — cel mai adesea — ca discursul poetic să devină nepermissibil de confuz. Aș relua, în cazul său, poemul *Detaliu*, mai lapidar și mai limpede, care poate da seama mai bine de posibilitățile autorului: „La colțul străzii felinarul / ca o batoză își treieră lumina — / paie galbene. / Pe miștii de geamuri mă visez / agronomul luptîndu-se / cu norul de pe frunte. / Mai lipsește un schelet de cal / ca totul să fie autentic”. Ar fi păcat ca Ion Enache să nu încerce să afle, mai întîi, ce anume vrea el să spună prin poezia pe care o practică. Vreau să spun: ar fi păcat să-și risipească talentul pe care, cu siguranță, îl are.

Despre Irina-Oana Cațighera (1, 2, 3...), al cărei nume îl întîlnesc pentru întîia oară, a-utoare al unui tip deja datat de proză poetică — datat încă de pe vremea lui Ionel Teodoreanu — nu văd ce-aș putea spune. Nu cunosc vîrsta autoarei, dar debutul său — oricare ar fi această vîrstă — mi se pare cu totul prematur.

Încercările lui Ion Cozmei (*Subiect pentru o nuvelă*), versificate corect, limpezi, poate prea limpezi uneori, îmi dau o stranie senzație de deja vu. Pînă și titlurile (*Cămasa de lacrimă*, *Inserare cu frunză de nuc*, *Casa noastră*, *Răsărit de primăvară* etc.) parcă le-am mai întîlnit. Limbajul vine dinspre Ioan Alexandru, tematica tot de acolo. As cita — sper că în favoarea autorului — *Elegie de iarnă (III)*, poate ceva mai personală. Cum stăpînește meșteșugul lui Ion Cozmei i-ar trebui un plus de substanță proprie pentru ca scrisul său să facă saltul de la versificație la poezia adevărată. Lui Dan Moisii (*Pămint de poezie*)-i-ar fi necesară puterea de a se despărți de versificația pe subiecte date, cu care s-a ilustrat pînă acum și în presă, pentru a face din poezie ceea ce este ea de fapt — o „afacere” personală, un mod de a trăi în mod autentic cele ce ne înconjoară. Ar trebui să urmeze drumul ce se întrevede în cîteva poeme (*Jocul amiezii*, *Truceau păduri*, cîteva fără titlu), mai puțin ambicioasă tematic și, în consecință, mai puțin grandilocvente. Și debutul său mi se pare precipitat. Dacă nu cumva de vină o fi selecția pe care a operat-o pentru volumul de față.

ADRIAN ALUI GHEORGHE, RADU ANDRIFSCU, MARIA BACIU, ȘTEFAN BRATOSIN, ION CĂRNU : „solștiți”

Adrian Alui Gheorghe (*Ceremonii*) are de luptat împotriva propriei sale facilități de versificare, facilitate ce adesea îl împiedică să-și supravegheze cu atenție fluxul liric. În consecință, în poemele mai lungi, (*Părinții*, *Drumul invers al cuvîntului homerice*, *Ceremonii insidiatoase*), se cade în verbozitate, poemele dilatăndu-se, mai mult decît e tolerabil, în dauna pregnanței expresive. Prefer poemele mai scurte (*Un singur drum*, *Călătoria*, *Lucrurile dintre mine și lume*) dintre care voi relua în întregime *Răspuns*: „îți voi trimite răspuns că n-am invins / că oasele mele au înfrunzit / au înflorit / toamă cînd trebuie să atac / și că limba a înțesat cele cîteva cuvinte / cu care voiam să spun și te iubesc // și adio uite inserarea / cade ca o ghilotină // amar! amar! spun trupului meu — / plantă agățătoare / propria rădăcină / înăbușînd-o”. Cam toate poemele scurte sint de același nivel expresiv, ceea ce mă face să cred că aceasta este maniera cea mai potrivită autorului, cea mai adaptată tipului de talent liric pe care îl posedă.

Cred că Radu Andriescu (*Intinderi*) a fost victima unei erori în selectarea textelor. Poemele publicate în prealabil în presă, în genere de altă factură, mă obișnuiseră cu un alt chip al său. Textele de față, un fel de poeme în proză destul de îndepăr-

tate de idealul de compoziție al genului — mă refer la unitatea de semnificație a textului, cu care ne obișnuiseră Baudelaire, Arghezi sau Rimbaud —, nu cred că-l avantajează. Experiența merita, probabil, făcută, dar ar fi nerecomandabil ca autorul să persevereze în ea. Cîteva totuși (*Ce rotiri?*, *Sfîrșit II*, *Ōdihna*), mai apropiate de rigorile genului, pot fi eventual reținute pentru o mai tirzie, antologie de autor.

Ca și Irina-Oana Cațighera, Maria Baciu (*Cercuri*), prin versurile sale de album, minunate de un eminescianism minor, este o prezență curioasă în aceste plachete de debut. Aș putea cita de oriunde, mă opresc asupra unei strofe din *Căprioara*: „Căprioare trec în salturi piscuri / Și se pierd în zare, și se pierd... / Din copilărești, curate visuri / Umbra lor o mîngîi și-o dezmierezi”.

Dacă în poemele mai lungi (*Intoarcere*, *Acasă*, *Lingă bordură*) Ștefan Bratosin este destul de inflaționist, mai inflaționist decît Adrian Alui Gheorghe, de pildă, în cele mai scurte dovedește că are, totuși, știința concentrării expresive: „cine și-ar fi putut închipui că era atîta singe / în toamna aceea sfîrșită” (*Singe*) sau „o fată de la cîmpie credea că bobul de griu e munte — / a fost condamnată să-l urce” (*Erezie*). Cum nu mi se pare lipsit de talent, rămîne de sperat că autorul va fi în viitor mai inspirat în efectuarea selecției decît în ciclul de față (*Necontenita întoarcere*).

Ion Cărnă (*Olimpiada mugurilor*), dacă se va hotări pentru versul liber, ar putea avea unele șanse de reușită. În poemele cu prozodie strictă, însă, face atîta risipă de rime facile (vînt/cuvînt, somnoroasă/preafrumoasă, minisori/flori, veacului/copacului, desprins/ncuprins etc.), încît nu e inutil să-i amintim că simplul fapt că versurile sale „sună din coadă” nu le transformă automaț în poezie. În plus, formule ca acestea: „Mai pămint decît toate strălucirile lumii” sint, oricît de nobile ne-ar fi sentimentele pe care dorim să le exprimăm, silnice, nefiind nici în spiritul poeziei, nici în acela al limbii române.

La un sumar bilanț, plachetele de debut comentate aici ne relevă 3-4 autori formați, care ar fi putut debuta în volum propriu, 3-4 care n-ar fi trebuit să apară nici aici, restul aliniindu-se între acești poli. Conform curbei lui Gauss, situația poate fi considerată normală. Poate fi, însă, supusă poezia acestei curbe?

Liviu ANTONESCU

VIORIEL ALECU : „împăcare”

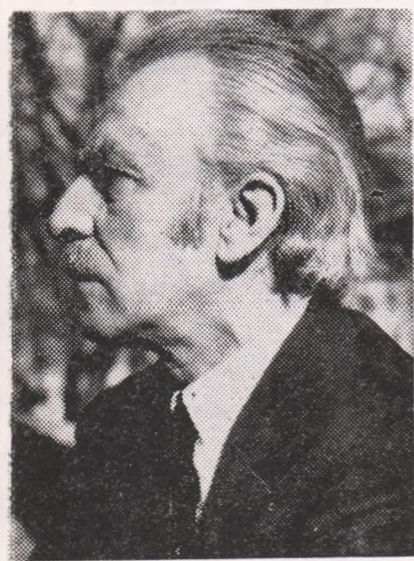
Vioriel Alecu experimentează tehnica „romanului în roman”; două narațiuni simple ațit prin intriga lor cit și prin frazele clare, vioaie, aproape reportericești. Construcția romanească se bazează, în special, pe povestire; descrierile sunt umane, psihologia unor oameni comuni sint accidentale. În prima narațiune, absolventul Facultății de filologie din București, Anton Cernea, cunoaște și altă lume decît cea a cărților. Deși era șef de promoție și ar fi putut ocupa prin repartiție ministerială singurul post vacant din capitală (o catedră la un liceu), totuși cedează în favoarea colegului său, Gheorghe Popescu, individ cu relații, dar mediocru. Renunță inteligențului profesor, abia ieșit din amfiteatrele facultății, așa ușor la luptă? Are suficient timp să privească în afara și înăuntrul său. La școala unde avea să-și contureze personalitatea sub toate aspectele, cunoaște cadre didactice și pe bibliotecara Anca, fiică de țaran, care tulbura prin simplitatea ei. Echilibrat, protagonistul construiește un edificiu imaginar și ascultă îngrozit cum, din cînd în cînd, schelele se prăbușesc în jurul lui. Trei „figuri” atrag atenția. Bibliotecara Anca, pe care tinărul absolvent o pregătește pentru examenul de admitere la Facultatea de filologie, se distinge mai întîi. Enigmatică, fata îi dă speranțe lui Anton Cernea și întrevine în același timp relații cu Niculescu, director adjuncț, bărbat în vîrstă, care alături de ea își aminteste de anii tineretii și care o ajutase pe Anca să ocupe postul de bibliotecară. Mai tîrziu, studentă, se căsătorește cu Sandi Popescu, asistent universitar, jovial, cu zîmbet fals și gesturi studiate. Greu de ghicit dacă Anca și Anton formează un cuplu asemănător cu cel din *Enigma Otiliei*, unde explicația atitudinilor rămîne totuși neclară; enigma Otiliei fiind enigma *feminității* însăși. Ori, poate scriitorul Vioriel Alecu creează un personaj feminin abil care, fiind de condiție modestă, încearcă să-și rezolve problemele sociale punîndu-și în valoare farmecul, ori de cîte ori este nevoie: „enigma se numște de data aceasta, interes. O altă „figură” interesantă este aceea a profesorului de limba și literatura română, Vintu, celibatar cult și rafinat, aproape de ieșire la pensie, cu care Anton Cernea se împrietenește. Grigore Vintu are o bogată experiență de viață ceea ce deocamdată lipsește eroului principal. Nu mai puțin atrăgătoare este cea de a treia „figură”, Daniela, eleva preferată a lui Anton Cernea. Destinul acesteia se împlinește frumos; va fi studentă și se va căsători cu doctorul Vladimir Mocanu, șeful secției de chirurgie a spitalului, viitor cercetător științific în capitală. Încercările profesoarei Marieta Olteanu, fată bătrînă, temperament rece, invidioasă și meschină, de a-și discreditat eleva, de a o exmatricula din școală pe motive de imoralitate, eșuează. Acesta ar fi în linii mari „romanul de bază” în care autorul a inclus un alt roman. Este vorba de Manuscrisul lui Grigore Vintu, oferit pentru lectură confratelui său mai tînăr. Este un roman al dramelor pasionale. Virgil Crăsnaru refuzat de Margareta, care promisese seara altuia, vrea s-o ucidă, dar nu reușește; fără să judece situația, si-a tras un glonte în creier. Este în același timp un roman document. Sint invocate mari personalități, printre care Ion Petrovici, orator distins, Petre Andrei, care nu era preocupat de efectul prelegerilor sale, G. Călinescu, scriitor în expunerii, apreciat de cursanți. Vinătoreea de oameni era în toi; orice frază, tîlmăcită și răstălmăcită de legionari. Sint în acest roman incluse cîteva pagini memorabile. Ultimele fraze subliniază mesajul cărții: să te dărujești colectivității. Protagonistul a înțeles că rolul omului în societate nu este acela de a te dăruji unei singure ființe, ci colectivității. Așadar, va munci, va căuta să-și consacre energia demnității umane și frumuseții vieții!

George BĂDĂRAU

eugen jebelianu sau certitudinea spiritului

Cind Poezia ia chipul Conștiinței care, înaltă, gravă și statornică sieși, afirmă și respinge, apără și acuză, mingie și infierează, demască și acreditează, consolează și instigă, numele ei este al unuia dintre contemporani: Eugen Jebeleanu. Ca de atâtea ori în literatura noastră, **realul palpabil, actualitatea** — „univers de lumini și văpăi în perpetuă mișcare” —, **istoria** determină un destin de scriitor. O „dedicație” din 1955 reia tema misionarismului poetic din **Rugăciunea** lui O. Goga: „Nu, nicicum parfumul straniu, / pe care nu mi l-am rivnit, / ci veacu-mi aspru, de uraniu,

de flăcări, veacu-mi drag, cumplit...” (Pe o carte). Dar zeii tutelari sînt mai vechi și unul dintre ei e Bălcescu, conștiință ardentă, generoasă și inflexibilă a romantismului pașoptist, celebrată într-un lung poem din aceiași ani '50, **trubatur**, din păcate, retorismului acestora. Un model și o certitudine le reprezintă, în deceniul următor, o personalitate cum e aceea a „divinului brit”, invocată, ca altă dată de Eminescu, într-un sonet, drept călăuză, „Prin labirintul crimelor, prin vicii, / prin sînge, prin tere crini...”, către lumină și regenerare: „Tu, Shakespeare, printre flăcări mă conduci... / Dă-mi mina și arată-mi iar și iar /, că mina este mai presus de gheară / și că pedepsitoarele nălcui / din iarnă ies, suind spre primăvară” (Lui Shakespeare). Nu de puține ori, peste filele cărților lui Eugen Jebeleanu, se profilează umbra rățăitorului Hidalgo, din a cărui familie de spirite poetul se revendică, într-un eseu cu

rezonanțe poetice: „Nu se poate trăi fără fantezie, fără elan, fără o sacră convingere în ceva ce depășește noroiul, fără dezinteres. Nu se poate accepta viața fără bravură, fără panas, fără mori (vai!) de vînt și fără oameni care să se avînte împotriva lor (...) Străpunsă de lancia lui Don Quijote, morile de vînt, — în aparență, placide ursitoare de făină — își capătă uneori înfățișarea lor adevărată: jivine”.

Pentru autorul **Inimilor sub săbii** și al **Surrisului Hiroșimei**, arta n-a fost niciodată o „nobilitate gratuită”, literatura, un „joc” sau o „inscenare”, făcînd din pădurile de spinzurați mirifice grădini suspendate. Tentațiile evaziunii și ale automisticării li se opune cultul, niciodată trădat, al Adevărului, oricît de respingător. „Căci am trăit nu într-o / grădină, / ci într-o măcelărie”, declară scriitorul într-o poezie închinată, semnificativ, lui Geo Bogza (Semiramis). Sub presiunea Evenimentului, nu mai e timp pentru joc de nuanță și inefabil lexical. Opera lui Eugen Jebeleanu e guvernată, unitar, de o dialectică simplă, brută, a vieții. Rîndurile amintite, din 1967, despre nobilul luptător cu morile de vînt o confirmă: „Mina și se prelungește încă o dată în degetul lăncii. Chipul tău lung, surisul tău obosit puțin, dar tot mindru, spune nu. Asta înseamnă da pentru lumină”. Dar întreaga sa jurnalistică, cum e aceasta adunată mai recent în volumul **Deasupra zilei**, pendulează între negație: „Nu. Cu amîndouă mîinile, eu smulg de pe ochi marama singelui și o fnalț în văzduh, o flutur, și strig: — Opiți cr.ma! De la Cain și pînă astăzi prea mult sînge a curs. Opiți sîngele!” (**Furul roșu**) și afirmație: „Alături de tine, voi clădi (...) Trebuie să mă gîndesc cu o nesfîrșită intensitate la tine, ca să renaști, Bucurie...” (**Bucuria**): „Ascultați și credeți în glasul poeziei și al primăverii” (**Mărțișoare**).

Comunicînd, nu numai la nivelul tematic, dar, adesea, și la acela al modalităților de expresie, cu publicistica, poezia se supune și ea acestei dialectici antitetice. Nu întîmplător, o componentă a ciclului **Riul pe obraz**, definitorie pentru formula umană și artistică a lui Jebeleanu, se intitulă **Da și nu**: în numele iubirii, al zborului, al luminii, al frumuseții, al ideii, sînt respinse, pe rînd, efemerul și absurdul, resemnarea și pustiul, nedreptatea și fatalitatea, ticăloșia și asuprirea, mlaștina și bezna... Reverberînd, încă, sonorile grave ale **Elegiei pentru floarea secerată**, poemul o pune Morții forța Spiritului, cu a sa „armă secretă”, a **rememorării**: „Cred în văzduhul tău, azi fără lanțuri, / în frumusețea ta cred. / Cred în vestimîntul gîndurilor tale / și nu cred în uitare. Niciodată”. De o parte și de alta a limitei, viață înseamnă amintire, memorie. Poetul e un receptacol, poema, un memento: „Sunt vadul de pămînt; cel ce păstrează / sărutul amintirilor...”; „Cîntă absenții toți în mine...”.

Reprezentative pentru Eugen Jebeleanu, cel al ultimelor două decenii, sînt, indiscutabil, **parabolele civile**, cele din volumul **Hanibal** (1973), dar și din **Arma secretă** (1980). Impasul biografic devine dimensiune a condiției umane tragice. Depășindu-l, poetul reia armura, întorcîndu-se în arenă. Ca un pendant la **Răgazul**, poezie din 1957: „Stai! Nu e timp să-mi scutur scrumul cald...”, **Achile bătrîn**, al ultimului volum, readece imaginea luptătorului istovit, dar neîncovoiat: „Ca și cum ai trăi / trebuie să faci totul, / chiar dacă pari mort. / Să creadă că încă mai lupți. / Intin-

de-ți, să-i sperii, lung botul / și umflă-ți o brajii tăi supti, / și nu în cavou / te-ntinde gemind, / ci sub cort”.

Printr-un eticism implicit și o didactică suplă, **Parabolele civile** se constituie într-o **carte de învățătură**, în care poetul descifrează semnele lumii contemporane și ni le explică. Scopul lor ultim este despărțirea binelui de rău și, desigur, vorbind în termeni familiari poetului, sporirea capacității de apărare a omului comun, dar și a potențialului său ofensiv. Punctele de plecare, sursele sint, deopotrivă, **mitul**, **păgîn sau creștin**, **istoria** veche sau modernă, **experiența** cotidiană, banală sau neobișnuită, toate valorificate, însă, din perspectiva celei mai stringente actualități. În tradiția temelor predilecte (**Surisul Hiroșimei**, **Cîntece împotriva morții**...), se înscriu **parabolele infernului terestru**, din **Semiramis**, **Atrizii**, **Asupra mea**... perpetuînd imagini ale terorii: „O să vă duc acolo unde lumea / e mută, unde nimeni nu răcneste, / acolo unde-si veseli asasinii, / și omul-cruce; țara-țintirim...”, ale acopolipsului modern: „Acolo și acolo moartea își arată dinții...”; „Au mai izbucnit citeva furuncule de bombe...”; „Bună dimineața este spus de salve de tunuri...”; „...mortuari crîni exploziv...”. Aceeași linie o urmează **parabolele puterii**, ale **tiraniei** și **violentei**, din care se rețin cîteva piese de excepție, cu o figură simbolică impresionantă, pachidermele, evocînd mecanica oarbă a războiului, în **Hanibal**: „Și labele lor sfărîmînd vertebrele / a acestor alpi albiți de spaimă...”, **Centaurii**, „teoriiți maculați / ai timpului nostru”, indicînd aceeași forță opresivă irațională, nu și invulnerabilă, **dihorii**: „Am simțit de departe dihorii / Tircoale dînd grași, cenușii...”. Un sumar reperoar al parabolelor ar putea continua, desigur, cu cele, nu mai puțin realizate, ale **imposturii**, ale **minciunii**, ale **trădării** (**Apostol**, **Privighetorile**, **Convertirii**, **Firesc**, **Măști**...), ale **prostiei** umane, **delăsării**, **indiferenței** (**Insula**, **Ediție specială**...), ale **doii** speciale, **Niciodată**, **Ca prostul**...), ale **orbilor** (**Marele orb în primăvară**, **Copiii veacului**...), apoi, cu acelea, numeroase, ale **inconformismului** (**Aquaforte**, **Cosmar**...), ale **impotrivirii** (**Sfînta Ioana**, **Jurnal de bord**, **Cînd nu vreau Numai dacă**...), ale **răzvrătirii** (**Apa și focul**, **Aș da foc**...), ale **speranței** (**Discontinuu**, **Cumpăna**...).

„Aș trece prin gurile iadului / cu ochi surzători — / de-aș putea spera tare că oamenii / se vor bombarada odată cu flori” — mărturiseste poetul exasperat de „atît de puțină lumină”. Una din temele majore a liricii sale civice este aceea a solidarității cu omieria în suferință. Două parabole, ale **fraternizării** și **dăruirii**, deschid și închid ciclul acestora, în volumul **Hanibal**. Ultima se intitulă **Desprindere**: „Aș putea să zbor și să vă părăsesc, dar inima mea este urechea unei pinde: palidă-n întunericul surd / așteaptă să audă forțele surubului vostru / smulgînd frunzișuri de păsări”.

Intr-un evocare a lui Marin Preda, din 1980, Eugen Jebeleanu încerca să schițeze trăsăturile dominante ale personalității sale morale. „o certitudine: cea a Spiritului” și „o conștiință depunînd mărturie și pledînd de fiecare dată pentru adevăr și acuzînd și condamnînd nedreptatea și minciuna...”. Aceste însușiri ale marelui prozator dispărut sînt, în același timp, nobile deziderate ale Scriitorului, pe care, printre cei dinții, autorul lui **Hanibal** le-a împlinit într-un mod exemplar.

Doru SCĂRLĂTESCU

convorbiri — 1886

V. A. Urechia scrie un amplu și documentat studiu despre cronicarul Miron Costin, numindu-l peste tot **scriitor**. Nu lipsesc, ci abundă, citatele care să argumenteze, mai puțin analize. Cîteva considerații întemeiate asupra stilului cu adevărat particular al autorului cercetat. Important este și faptul că Miron Costin a fost cunoscut și apreciat încă din secolul al XVIII-lea. Fiul domnitorului din ordinul căruia ilustrul mare logofăt avea să-și piardă capul, Dimitrie Cantemir, îl numește, în **Descriptio Moldaviae**, „un istoric de cea mai ridicată acuratețe”, ungurii Alexius Horany (**Memoria Hungarorum et provincialium scriptis notarum**), „printre cei mai buni istorici ai Moldovei” și Ludovicus Albrecht Gelhardi (**Geschichte des Reichs Ungarum**) „învățatul mare cancelar Miron” (cronicarul cunoștea și limba maghiară, informîndu-se direct de la surse). Aceștia nu combat teza fundamentală a operei lui Miron Costin care, alături de Ureche, Dosoftei, Varlaam, Eustratie, susține peste tot **latinitatea, romanitatea** neamului moldovean, muntean și transilvănean. Miron își va desfășura ideile și în fața regelui

Ioan III al Poloniei în versurile cunoscutei poeme din 1684. Cuvinte de laudă au pentru el și Bălcescu, Cipariu, mai puțin informat arătîndu-se Șincai. Surprinzător, doi istorici francezi, simpatizanți ai **Unirii Țărilor Române** dovedesc în scrieri ale lor că nu i-au citit pe cronicarii noștri: „Cronicile lui Ureche și ale celor doi Mironi sînt prea aride pentru a merita examenul nostru” (Vaillant), iar Ubicini scrie doar despre activitatea politică a „marelui logofăt”. Textul letopisefului stă însă împotriva. Patriotismul luminat de adevăr și sensibilitate se observă încă de la primele și-uri: „De a începe osteneala aceasta după atîtea veacuri, de la descălcatul întîiu, de la Traian Impăratul Rîmului, cu cîteva sute de ani peste mie trecute, se sparie gîndul; și a lăsa iarăși nescriș, cu mare ocară înfundat neamul acesta de o seamă de scriitori este inimei durere!”. „Nimica nu strică credința celor ce scriu letopisețele ca fătăria, cînd veghe voia unuia și pogoară lucrul cu hula altuia”; „Nol măcar că am fi datorți cu pomenire laudată mai mult lui Ștefan Vodă, de la care multă

milă am avut, de cît de la Vasile Vodă de la care multă urgie părinții noștri au petrecut, iar dreptatea socotînd, nu pot scrie într-alt chip” (e vorba de domnitorii Ștefan Gheorghe și Vasile Lupu). Sorbonardul Hase (**Notices des manuscrits de la bibl. du Roi**) este mult mai aproape de adevăr cînd susține că: „Miron scrie cu un ton de veracitate foarte însemnat și oferă în ultima parte a operei detalii picante necunoscute istoricilor noștri, picături amănunțite și pline de naivitate, documente curioase și autentice. Raționamentele autorului au justete”. Și, pentru final, o caracterizare a lui V. A. Urechia însuși: „Stilul lui Miron Costin e superior celui al lui Ureche și al lui N. Costin. Fraza este uneori obscură dar aceasta mai adesea din cauza greșitei punctuațiuni cum s-a tipărit pînă astăzi. Uneori și din cauza **inversiunilor** care au dispărut din limba de azi, sub influența fatală a limbii franceze. Zicem **fatală**, căci dacă fraza scurtă, tăiată, convine unor genuri literare, ce pompă, ce gală deosebite aduce altora **periodul antic**!”.

Lucian DUMBRAVA

Imagini din Iașul contemporan

SOCIOGARME

între două vîrste

Prezența sociologilor în spațiul cultural-literar a devenit tot mai sensibilă, punctele lor de vedere fiind urmărite cu interes și apreciate — mă gîndesc deosebi la articolele semnate în **Tribuna** de Achim Mihu și în **Amfiteatru** de Alin Teodorescu. Intervențiile lor formează zone de contact reciproc profitabile, dînd naștere fenomenelor de interferență spirituală: vezi, ca o mătură a acestui proces în curs deosebit de interesantă carte alcătuită din materialele unor conferințe și colocvii pluridisciplinare, **Cartea interferențelor**. Pentru posibilitatea de „interferență” a sociologiei cu alte domenii, volumul acesta realizat de un grup de fizicieni de pe platforma Măgurele cu invitații lor, personalități ale științei și artei românești actuale, constituie un exemplu mai degrabă negativ, căci nici un sociolog nu se numără printre invitații (fiind abordate totuși, zone apropiate, epistemologie, logică, filosofie și chiar o încercare de sociologie a culturii realizată însă de un istoric!). Nu este nevoie să se pledeze prea mult în favoarea unor asemenea modalități, întrucît toată lumea pare de la început convinsă, iar sociologia, nu numai în trecut, s-a dovedit capabilă a fi o știință „deschisă”. Făcînd un pas mai departe, dincolo de spațiul consensului general al declarațiilor de principiu, intrăm în zona ceva mai aridă a problemelor de colaborare practică, de acțiune comună ce nu exclude critica și opoziția. Un bun prilej de discuție în acest sens ni-l oferă recenta și tematic actuală lucrare a lui Constantin Schifirneț, **Generație și cultură** (Albatros, 1985). Autorul, sociolog, în cadrul Centrului de cercetări pentru problemele tineretului din București, a fost rareori prezent în publicistica literar-culturală, astfel încît numele său e puțin cunoscut de către literați. Spun asta deoarece ultimul capitol al studiului său se intitulă **„Generația literară”** și cuprinde referințe inclusiv despre „generația '80”, motive deci pentru toți cei ce sînt preocupați de fenomenul respectiv să consulte volumul fie și numai în scop informativ.

Ținînd seama de profilul editurii și de domeniul în care sociologul și-a desfășurat activitatea științifică, orientarea didactică, de inițiere a acestei cărți (de debut!) apare destul de transparentă. Ea își propune să fie o sinteză a literaturii științifice și culturale (în sens larg), românești și străine, ce a abordat direct sau tangențial problema generațiilor, expunînd totodată rezultatele unor cercetări concrete efectuate printre tineri. Reușita constă în realizarea unui ghid de lectură teoretică, a cărui utilitate e indiscutabilă, chiar dacă ne-am referi numai la bibliografia (selectivă) publicată la sfîrșit. Rolul autorului nu este doar pur descriptiv, intervențiile sale critice în prezentarea diferitelor orientări și concepte fiind binevenite, edificatoare. Performanța bibliografică (limitată, ca orice performanță), legată de perspectiva erudită asupra științei, implică și o serie de dezavantaje. Mai întîi, acela al unificării și fluidificării informației: succesiunea, în conturarea și impunerea conceptului, a unor nume mai mult sau mai puțin celebre, mai mult sau mai puțin „savante” ori „culturale” (Aug. Comte, F. Mentre, K. Mannheim, Ortega y Gasset, W. Dilthey, O. Lorenz, Mircea Eliade, N. Iorga, Camil Petrescu, M. Ralea, Tudor Vianu, Petre Andrei, D. Gusti, Mircea Vulcănescu...), arată, prin chiar varietatea semnificațiilor, cît de descoperit și de vag definit este conceptul, deci cu cîtă dificultate se poate impune conținutul său științific, în mod riguros rațional și operațional. Alături de istoricul termenului, autorul își propune și circumscrierea logică a acestuia, abordînd succesiunea generațiilor, raporturile dintre generație și vîrstă, cohortă, epocă, clasă socială și personalitate, dintre generația familială și generația socială. Concluzia privind caracterul de „concept deschis” al generației suferă poate de prea multă deschidere, nedistingînd suficient între imaginea difuz-neorganizată despre sine a unui grup și cea (socio) logic omogenă.

Capitolele următoare trec la o analiză a conținutului fenomenelor psiho-socio-culturale legate de simbolul ambiguu al generațiilor. Raporturile între generații” abordează latura psiho-socială a problemei, insistînd asupra dimensiunii educative-formative, în vreme ce „Tineretea — vîrstă culturală” ține mai mult de sociologie și discută diferitele definiții și ipostaze ale „culturii tinere” (subcultură, contracultură...), decupate din bibliografia internațională a temei. Nu ar fi stricac aici ceva mai multă acuratețe în reproducere, inclusiv atunci cînd se traduce citatele (vezi un exemplu nefericit, la p. 128), iar prezența unui indice la sfîrșit ar fi adus cu siguranță un cîștig suplimentar de rigoare și operaționalizare conceptuală. Rezultatele unor cercetări concrete privind orizontul și opțiunile culturale ale tinerilor sînt prezentate în continuare, precum și o serie de cupluri teoretico-practice de orientare și încadrare a comportamentului cultural al tinerilor: cultură tradițională — cultură mass-media, cultură urbană — cultură rurală, cultură artistică — cultură științifică, cultură școlară — cultură extrascolară, cultură profesională — cultură generală, cultură națională — cultură universală, cultură clasică — cultură modernă, cultură generațională — cultură globală, cultura grupului — cultura societății. Și aici, ca peste tot, aceeași dificultate de distingere între empiric constituit și epistemologic construit, fapt care ar introduce efectul de legitimare științifică a unor categorii preconstruite. În acest sens este deosebit de elocvent ultimul capitol, deja amintit, unde reproducerea diferitelor opinii ale literaturii cu privire la un fenomen în care sînt implicați ei înșiși înlocuiește aproape cu totul orice analiză. Ceea ce nu este nici științific relevant, nici literar pertinent, căci un critic literar ar fi putut realiza un tablou mult mai nuanțat (există de altfel asemenea tablouri în volume de critică).

Impresia de severitate pe care ar putea-o lăsa cititorului aceste rînduri este însă departe de intențiile recenzentului și de opinia sa globală, favorabilă cărții. Un prim și serios pas a fost făcut de Constantin Schifirneț și sintem îndreptățiti să așteptăm cu încredere continuarea.

Mihai Dinu GHEORGHIU

„pui de teatru românesc“

cum se naște un teatru

Greu! Dar care naștere-i ușoară? Puțini dintre cei prezenți la un spectacol de teatru știu cit amar de articulații și angrenaje și șuruburi și șurubașe alcătuiesc mașinaria cu suflet păstorită de Thalia și administrată, trecător și „în comun“ de slujitorii din afara scenei. Acum 170 de ani, „Mirtil și Chloe“ se înfiripa din înmănușierea unor entuziasme; se naștea atunci, în 1816, spectacolul în limba română, dar încă nu și teatrul ca atare. Ca instituție, adică. Decențiile au filtrat și drămuț entuziasmele, așezându-le, totuși, la temelie oricărei scene. Și acum, în 1986, întâia cărămidă a oricărui edificiu teatral rămîne sufletul — convertit în investiție de entuziasm, optimism și încredere. Filozofia atrage atenția că optimismul naiv și necritic este retrograd și conservator — de unde acuta necesitate a stabilirii gradului, punctului, nivelului pină la care încrederea în propriile forțe se înscrie între parametrii cu efect într-adevăr constructiv, fără alunecarea (și eşuarea) în utopie. Numai cu entuziasme, fie chiar rostogolite în cantități industriale, greu de crezut că se edifică, în concretul cotidian, o întreprindere de anvergură pe teren cvasi-virgin. Fără entuziasm, nici atît. Pe această îngustă muchie, îngăduind doar echilibrul atent și strunit, s-au sprijinit eforturile menite să aducă pe lume un „pui de teatru românesc“, în „Tara de sus“ a Sucevei. Cîți credeau cu adevărat, cîți acordau șanse de succes real acestor strădăni? Desigur, mai întii cei ce nu cunoșteau în amănunțime organismul complicat și fragil numit teatru. Pe al căror sprijin, tactic vorbind, s-a contat. Nu în ultimul rînd și nu fără folos. Dimpotrivă chiar — astfel constituindu-se și punindu-se în circulație ideea. Punctul de plecare rămînd ușor romantic, ușor naiv, amintind de textele unor cîntece ale anilor '50: „Hai să facem / O gospodărie / Și la noi în sat“. Refrenul, melodios, cantabil, s-a insinuat, făcîndu-și loc încetîșor, în conformitate cu teoria „pașilor mici“. Ne gîndeam la o sală dintr-un județ d.n sudul Moldovei, mult asemănătoare (la scară) cu aceea a Naționalului ieșean. Forurile locale, în momentul trecerii de la poezie la cifre, au sovit. Ceea ce nu s-a petrecut și-n Nordul românesc, unde bucovinienii, cu stîlul lor specific de a lua totul pieptis, gospodărește, au redactat, repede, un prim „Plan de măsură“. Este (adică, ar trebui să fie) întiiul act din arhiva noului Teatru. Nu exista, atunci, nimic: nici sediu, nici trupă, nici repertoriu. Și totuși edificiul dispunea de pilonii de bază: sprijinul hotărît al organelor județene de partid, al Comitetelor județene de cultură Suceava și Iași, al Consiliului culturii și educației socialistice. Inexistența teatru începea să existe. Ideea a suris promoției 1984 a institutelor de artă teatrală din București și Tg. Mureș — mizîndu-se pe repetarea experienței fertile petrecute, cu decenii în urmă, la Piatra Neamț. Repetabilitatea, în cultură, nefiind niciodată posibilă pînă la capăt, fie și pentru simplul fapt că vîrsta începutului se înscrie într-o altă vîrstă a peisajului general, într-un context cu alte dominante, cu exigențe specifice. Tinerii actori, foc de talenți și în aceeași măsură nepregătiți pentru avaturile „secunde zero“, după un prim popas ieșean, festiv, filmat, consemnat, după o etapă de „cunoaștere a județului“ la fel de festivă și ușor-înșelătoare, asortată deplin carului cu iluzii ce-l aduceau după dînsii în municipiul sucevean, s-au trezit la un teatru fără sediu și-n apartamente mobilate cu paturîi împrumutate de la internatele școlare. Etapă în care entuziasmul s-a subțiat pînă la unanimitate adoptare a termenului „aventură“, plus determinativul „suceveană“. S-a consumat, atunci, momentul critic, cu atît mai mult cu cît lucrările la noul sediu păreau a înainta dificil. Creșterea constantă a tonusului trupei a ținut pasul cu buletinul de știri de pe șantier, fiecare inaugurare parțială (sală de repetiții, foaiere, sală de spectacole, scenă) aducînd cu sine stropul de încredere corespunzător. Cele dintii premiere au fost programate la Iași, dar a venit și momentul dării în folosință a elegantului edificiu intitulat, cu un anume orgoliu, „Teatrul municipal Suceava“. Au capitulat, de voie, de ne-voie, neîncredători: la Suceava există un teatru. Cel mai lînar din România, patronat de cel mai vîrstnic. Scurta lui istorie include și momente hazii (încă n-a sosit timpul evocării lor) și mici drame ale adaptării și tot ce ține de complicatul act al înființării. Subsemnatul, obișnuit cu mirosul de var proaspăt și tencuială umedă din redacția revistei „Cronica“, de la sediile Asociației scriitorilor, de la Editura „Junimea“ (toate aceste instituții fiind cîtoriri culturale ale „Epocii Ceausescu“), cu febra procurării cutăror materiale „de negăsit“ și pînă la urmă, desigur, aflate, a trecut mai ușor proba rigorilor începutului. Acum, cînd putem privi înapoi cu înțelegere și nu cu minie, ba chiar, mi-aș permite să afirm, cu mindrie, cită vreme s-a înscris, pe harta cultural-artistică a României, firma unei noi instituții teatrale, cred că se cuvine să apelăm din nou la entuziasm, optimism, încredere. Fiindcă un teatru nu înseamnă doar sală, trupă, repertoriu. Teatrul e-o ființă care se naște și, mereu, crește. A aceeași investiție generoasă, purtînd semnătura tuturor, urmează a citorii, pe mai departe, într-un domeniu în care nu se mai vorbește de „stadii fizice“: edificarea prestigiului noii instituții, înscrierea ei deplină în contextul culturii naționale. S-ar putea să fie chiar mai dificil decît construirea și dotarea unui edificiu — datorită faptului că „la comandă“ se află, acum, fiecare. Cu înzestrarea sa de talent și pasiune. Cu disponibilitățile, cu generozitatea și dirigența apte să pună sub semnul memorabilului act artistic plămîdit la Suceava. Din acest punct de vedere, starea continuă de inaugurare rămîne înscrisă pe mai departe în programul celui mai tînăr teatru românesc.

Mircea Radu IACOBAN

nevoia de teatru

Orașul devine oraș cînd are un teatru. Mi-am format această convingere încă la 17 ani cînd munceam, învățam și aveam și timp să nu lipsesc din galeria Teatrului Național din Cluj-Napoca de la înălțimea căreia am sorbit cu setea adolescenței marile adevăruri aduse la rampă de piese din repertoriul național și universal, de frumusețea și armonia marilor opere ale teatrului liric. Am avut apoi șansa să fiu soldat în București și să uit mișcările săptămîinii prin întîlnirile duminicale la teatru cu George Vraca, Lucia Sturza Bulandra, Emil Botta, Grigore Vasiliu Birlic, George Calboreanu, Dina Cocea, Alexandru Giugaru, Radu Beligan, Ștefan Ciubotărașu, Fory Eterle, Sandu Stîclaru, Octavian Cotescu și pe atunci tinerii, marii actori și actrițe de astăzi. Am mai avut și norocul să fiu student la Iași și să-mi mai prind în scenă pe Miluța Gheorghiu, Margareta Baciu, Constantin Sava, Ion Schimbînșchi, Eugenia Popovici, Virgil Raiciu și mulți alții. În aceste trei puncte cardinale ale culturii românești am învățat că teatrul nu este un lux și nici un divertisment, ci este o necesitate care dă temelii trănice fundamentului cultural al personalității. Ajuns, acum douăzeci de ani, la Suceava era normal să simt nevoia de teatru. Și mulți în jurul meu vibrau la fel. Am aflat cu interes că și pe aceste locuri, exista o tradiție care își cerea dreptul la continuitate. Încă în prima jumătate a secolului trecut în conacul de la Spătărești, în teatrul particular din Fălcișeni, sau în casele familiei Istrati de la Rotopănești se cultiva sezonier spectacolul de teatru și muzică. De la începutul secolului nostru în Suceava a funcționat cu succes, mulți ani, o reuniune muzical-dramatică numită „Ciprian Porumbescu“. S-au ridicat de pe aceste meleaguri și au făcut cinstea artei interpretative slujitorii de frunte ai scenei românești precum Matei Milo, Alexandru Alger, Jules Cazaban, Grigore Vasiliu Birlic, Paul Călinescu, Gheorghe Cozorici, Iulia și Tamara Buciceanu și încă alții. Întimplarea a făcut să fiu implicat și deci să insist pentru dezvoltarea unei mișcări teatrale de amatori pe lângă instituțiile culturale ale județului Suceava. Rînd pe rînd au luat ființă și s-au ilustrat cu succes în competițiile genului Teatrul Popular din Vatra Dornei, Teatrul Popular din Cîmpulung Moldovenesc, Teatrul Popular „Matei Milo“ din Suceava, Teatrul Popular al Casei Orașenești de Cultură din Rădăuți și alături de acestea, peste 100 formații de teatru și teatru de păpuși din întreprinderi, instituții, sate, formații care au adus peste treizeci de titluri de laureat în edițiile de pînă acum ale marii competiții naționale „Cîntarea României“.

Pe acest sol deosebit de fertil se exprima constant o mai veche și ardentă dorință a sucevenilor de a avea teatrul lor, de a avea o echipă permanentă la Suceava. Și s-a bătut în multe uși și s-a crezut în multe promisiuni. Datorăm o aleasă recunoștință Teatrului Național „Vasile Alecsandri“ din Iași, directorului Mircea Radu Iacoban, Comitetului Județean de Cultură și Educație Socialistă Iași, președintelui Pavel Florea, pentru acordul entuziast la realizarea acestui generos și superb act de cultură — Secția Suceava a Teatrului Național „Vasile Alecsandri“. Și astfel, aproape o promoție de absolvenți de teatru din anul 1984, la care s-au adăugat cîțiva excelenți actori de alte vîrste, s-au constituit în teatru profesionist la Suceava, cu întiiia ridicare de cortină în seara lui 8 decembrie 1984. Ei se numesc: Cristina Ioviță (regizor), Carmen Ciorcilă, Sebastian Comănici, Pușa Darie, Radu Duda, Constantin Florea, Ada Gîrțoman, Bogdan Gheorghiu, Mioara Ifrim, Liviu Manoliu, Nicolae Manolache, Adrian Păduraru, Georgeta Păduraru, Răzvan Popa, Cristian Rotaru, Maria Ștefanache, Carmen Tănase (actori). Ei sînt primii. Unii deja nu mai sînt. Vor fi și alții pe care-i așteptăm cu sufletul și brațele deschise, asigurîndu-i că vor fi întîmpinați cu aceeași dragoste cu care a fost primită, în toate orasele și comunele județului nostru, prima trupă a Bucovinei. Și ar mai trebui spus că aproape toți sucevenii, întreprinderile municipiului nostru, au modernizat și înfrumusețat întiiul nostru teatru, un foarte frumos lăcaș, în care bate, din ce în ce mai viu, noua inimă spirituală a Sucevei.

Fie-mi permis să rostesc în această „carte“ lunară numită „Convorbiri literare“, ce găzduiește cu generozitate o altă inițiativă a noastră numită „Pagini bucovinene“, recunoștința față de toți iubitorii teatrului care ne-au încurajat cu căldură în tot ce am întreprins, îndemnul să ne iubim din toată inima actorii, regizorii, toți muncitorii scenei prin strădania cărora orașul nostru devine Oraș.

Alexandru TOMA

Mioara IFRIM (Irina), Nicolae MANOLACHE (Sorin) în „O dragoste nebună, nebună, nebună...“ de Tudor Popescu (regia Cristina Ioviță)

Sebastian Comănici, Liviu Manoliu, Dan Acioabănești, în CABANA, de Mircea Radu Iacoban

pulsație de lumină

Un teatru era tocmai ceea ce avea nevoie Suceava. Trupele teatrale nu au ocultat niciodată orașul. În săli și sălițe, în antractele spectacolelor unor trupe ambulante, doamnelor își etalau odinioară rochiile cu trenă și lăseu dire lungi de parfumuri franțuzești. An de an, cîțiva împătimiti de teatru se trudeau să pună pe roate reprezentații cu actori pentru care scena nu era o profesie, ci o pas une de ore libere. Dar trupele plecau în poștaloanele țesute cu tot calabalicului. Răminea amintirea și nostalgia. Pulsația de lumină a spiritului, ce vine dinspre scenă, era intermitentă și setea de joc nu putea fi potolită cu adevărat.

Suceava, mai ales în anii noștri, după 60 în special, căpăta respirația unui oraș mare, dobîndea funcțiuni pe măsură în administrație, industrie, turism, dar era lipsită de unele din acele instituții creatoare de climat spiritual, între care un loc de frunte îl ocupă și teatrul. Publicul însuși se emancipase spiritualmente și nevoia de artă nu însemna nicicînd un mof, ci ceva organic. Înființarea unui teatru, cu trupă permanentă, devenise imperioasă. Dinspre Iași s-a aruncat o punte. Simbolică, i-aș spune. Adică, între două foste cetăți de scaun. Gestul Naționalului ieșean, de a deschide o secție la Suceava, a stîrnit entuziasmul oamenilor locului, a forurilor locale. Bătrîna sală de teatru de la Suceava a căpătat peste noapte, printr-o admirabilă reconstrucție și dezvoltare, înfățișarea unui elegant teatru. Tinerii ce veniseră în stol, o întreagă promoție a Institutelor de teatru din București și Tirgu Mureș, puteau să pornească la drum. Și au făcut-o cu elan, cu fervoare, dînd farmec pînă și stîngăciilor inerente unui început. Se vede că sînt setoși de glorie, se vede că vor să-și croiască un drum, un drum al lor. Este o garanție că succesele de pînă acum, atîtea cite sînt, se vor înmulți în viitor, cum șovăielile, firește într-un fel, se vor răi. Acești tineri au în viitorul înainte. Trecutul, puțîn cit este, spectacolele realizate într-o stagiune și jumătate, reprezintă o platformă de pe care se poate merge mai departe. Au demonstrat acești tineri, în frunte cu regizoarea lor, colegă de generație, Cristina Ioviță, că sînt capabili să creeze acest miracol, care este Teatrul. Prin ei Suceava a primit tocmai ceea ce-i lipsea pentru a-și întregi personalitatea. Le dorim artiștilor scenei de la Suceava să fie în stare să intre în legendă, așa cum au intrat demult aceeași locuri, a căror nestemată este Suceava însăși.

Gr. I.

să avem încredere

La Suceava lucrează acum cea mai tînără echipă de profesioniști ai scenei din întreaga țară.

Este prematur să pronosticăm ce va însemna Teatrul Municipal din Suceava peste un sfert de veac. Integrarea lui pe harta teatrului a țării s-a produs însă sub asemenea auspicii încît nimic nu ne poate împiedica să credem că va purta cu demnitate și izbîndă stăpîna tineriei. Totul pledează în favoarea sa: scena-mamă, cea mai veche a țării, înmobbilată de munca unor îndrăzneți pionieri și de cea a unor iluștri maștri; disponibilitatea și receptivitatea față de artă a oamenilor de pe meleagurile suceveane, cei care și-au întîmpinat sîrbătorește prima lor trupă stabilă de teatru profesionist, amenajîndu-i și punîndu-i la dispoziție un incîntător edificiu Pro-Thalia; și, desigur nu în ultimul rînd, temeinica pregătire și credința în rostul muncii, de care dau dovadă acești mînușiți și foarte tineri absolvenți ai școlii de teatru românesc — promoția aproape completă a anului 1984 — care au pornit la drum odată cu propria lor instituție.

Nu pretîndem că totul este perfect aici; e în firea lucrurilor ca orice început să cunoască și ezitări, și nesincronizări, alături de împlinirea înălțării la verticală. Ceea ce ne bucură, după aproape două stagioni, este grija pusă în alegerea repertoriului și efortul de a-l valorifica pe cîi de exprimare adecvate acestui colectiv; spiritul dinamic pus în slujba cîștigării unei prietenii statonice a spectatorilor și precizarea de a păstra această esențială relație pentru viața oricărui teatru: bucuria copleșitoare, și molipsitoare, a jocului, reconfortantă și dătătoare de încredere pentru toată lumea, în care dorința firească de afirmare a fiecărui participant la actul artistic scenic nu se opune echipei; folosirea activă și eficientă a tuturor actorilor, îndemnați să abordeze cu aceeași seriozitate și răspundere partitura solistului, ca și pe cea a personajului-fundal.

Am avut privilegiul de a mă număra printre spectatorii primei reprezentații oficiale a noii trupe, în decembrie 1984, la Suceava: premiera absolută a piesei „Cabana“, de Mircea Radu Iacoban. Momentul a făcut parte dintre acelea care rămîn înscrise în istoria teatrului nostru;

alături de publicul sucevean, cald, entuziast, mîndru de noua și îndelung rîvnită instituție de artă, erau de față oaspeți de prestigiu din întreaga țară — dramaturgi, regizori, actori, critici dramatici, salutînd cu prietenie și încredere începutul de drum. Au urmat spectacolele, atît de diferite ca structură și ca modalitate de abordare scenică a unui text dramatic, numite „Desteptarea primăverii“, de Wedekind, „Adio, studenție“, de Vam. Pilov, „Răceala“, de Marin Sorescu, „O dragoste nebună, nebună, nebună...“, de Tudor Popescu. Imi îngădui să le socot trepte către conturarea înțeleaptă a unui profil, care să confere personalitate distinctă tînărului teatru. Poate părea grăbită o asemenea dorință: sînt încă destule teatre, cu îndelungi stăte de serviciu, care n-au izbutit să-și definească „profilul“. Cred că, peste încă o stagiune, cel din Suceava se va găsi în fireasca situație a limpezirii vocii sale artistice. Un program lucid poate apropia elipa întîlnirii foarte tînărului colectiv cu personalitatea-i latentă. Sîntem martori ai unei frumoase decantări profesionale, în care „școala artei“ își împletește fluid mersul cu „școala spectacolului“: Teatrul Municipal din Suceava, secție-laborator a Teatrului Național „V. Alecsandri“ din Iași, își formează publicul formîndu-se pe sine. Preponderentă, în această bună tovarăsie la drum lung, mi se pare a fi o tinerete a spiritului, guvernînd, dincolo de cota valorică, încă fluctuantă, a spectacolelor, căutările și statonice. rea hornelor-reper ale unui suis pe care-l dorim continuu și solar.

Constantin PAIU

un nou teatru

Cum se poate transforma o sală de spectacole, și mai degrabă îngrățată, și ca arhitectură, și ca semnificație culturală, într-un teatru, ne-ar putea-o spune cei care au hotărît să facă din edificiul numit pe vremuri „Dom polski“ sediul Secției Suceava a Teatrului Național „Vasile Alecsandri“ din Iași. Nu știu dacă în ceea ce aș vrea să spun mai departe poate avea vreo greutate o mătură... sentimentală — dar o bună parte din copilărie și adolescență am petrecut-o, în decenii gase, chiar în preajma acestei clădiri; locuiam într-un apartament aflat la nici cîinci-cinci metri de sala aparținînd pe atunci Ansamblului de cîntece și dansuri populare „Ciprian Porumbescu“. Se desfășurau aici variate manifestări — de la, bineînțeles, spectacole folclorice, reprezentații de muzică ușoară și de varietăți, „întărite“ cu stee mai strălucitoare sau mai scăpătate, la festivaluri ale artiștilor amatori, serbări școlare, conferințe ș.a.m.d. —, așa cum stătea bine unui oraș nu prea mare și care, ca atîtea altele din acea vreme, nu abandonase caracteristicile ambiții culturale... Tot aici dădeam din cînd în cînd reprezentații teatrale aflate în turneu — cele care reușeau să-și adapteze decorurile după dimensiunile scenei...

Mi s-au fixat în amintire orele de dinaintea spectacolelor: în spatele clădirii trăgeau camioane încărcate cu recuzită, mașiniștii se luptau cu amenajarea scenei, tehnicienii puneau la punct magnetofoanele, reflectoarele, se făceau probe, actorii treceau grăbiți spre cabine, spectatori se imbulzeau la intrare... De afară, de unde urmăream, mai departe, partea nevăzută a spectacolului, auzeam, din vreme în vreme, valurile a plauzelor... În sfîrșit, luminile se aprindeau din nou, lumea se grăbea la ieșire, plecau și actorii, cu fețele mai obosite decît în urmă cu o oră-două, cînd îi văzusem intrînd, mașiniștii se mai războiau un timp, după ce sala se scufunda în întuneric, cu decorurile; apoi totul era invadat de o tăcere nefirească; săliile de spectacol goale au în ele ceva trist și straniu. Acele valuri de linște care făceau parcă dintr-o dată mai mică, mai posomorîtă clădirea plină de forfocă cu puțîn timp înainte, mi-au lăsat o impresie puternică și durabilă. De-atunci am rămas cu convingerea că aerul de muzeu nu vine bine nici măcar muzeelor... Ca urmare, cînd am aflat că în vechea clădire și-a mutat sediul Secția Suceava a naționalului ieșean m-am gîndit în primul rînd la actorii și regizorii care, cu munca și cu visurile lor, însușesc bătrînele ziduri...

Ce înseamnă un teatru în viața unui oraș care decenii de-a rîndul n-a avut unul cu înțeles foarte bine în primul rînd cel cărora îi se datorează apariția acestei secții. Acum doi ani s-a concretizat un vis mai vechi: un număr de absolvenți ai Institutelor din București și Tirgu Mureș au luat drumul Sucevei; a fost refăcută, apoi, sala despre care v-am vorbit, a început să fie realizat un repertoriu... La inaugurare (care a beneficiat de o premieră absolută) presa culturală s-a arătat interesată de nouitatea inițiativii: cel mai tînăr teatru din țară a fîșit la lumină, cum se spune, sub auspiciu favorabile...

Desigur însă că un teatru nu apare peste noapte și ar fi destule de urmărit în modul în care prinde contur această experiență mai puțîn obișnuită: cum se structurează un grup de tineri actori abia ieșiți din institut, care au început să lucreze fără a se afla, cum se întîmplă de obicei, în mijlocul unui colectiv cu experiență — conducerea artistică aparține și ea unei regizoare care le-a fost colegă; și mai fi de urmărit, din punctul de vedere al sociologiei artei, cum s-a răsfrînt apariția acestui teatru permanent asupra unui public obișnuit cu reprezentațiile de turneu (spectacole care urmează, de regulă, o rețetă simplă a succesului: cîteva nume răsunătoare, texte care sînt nu „obosească“ prea mult gîndirea privitorilor etc.); experiența Secției Suceava este din altele aite puncte de vedere demnă de tot interesul.

P. CONSTANTIN

convorbiri literare prin corespondență

■ David ALEXANDRU — Dumbrava Roșie (Neamț). Am remarcat Poemul unui cer frânt și Poate iertare își ceri.

■ Constantin ANIȚII — Morărești (Argeș). Versuri de începător nedeprens cu lectura poeziei.

■ Petru Barbu — Galați. Spiritul de observație, ingeniozitatea, ironia sint calitățile indiscutabile ale prozei dv., după cum prolixitatea, pe alocuri lipsa unei construcții riguroase și a unor tipologii semnificative li sint defectele evidente și persistente. Libertatea de mișcare a fanteziei nu trebuie să fie un scop în sine.

■ Gavril BALE — Cluj-Napoca. Am reținut Osul uscat al arborelui.

■ Diana BILEA — Girliciu (Constanța). Nu știți să vă expuneți în scris, ceea ce face ca problema calităților literare nici să nu se pună.

■ Marius Ioan BOCU — Tirgoviste. Aspiranța spre o poezie a „problemelor mari” este peste posibilitățile reale ale scrierii dv.

■ C. BRUSTUREANU — Iași. Neconcludent

■ M. CORNESCU — Rădăuți. S-ar putea ca Semne de toamnă să însemne ceva. Să mai vedem.

■ Romulus-Adrian DINU — Giurgiu. Mi-ați trimis plicul destinat revistei „Ramuri”. E posibil, ca într-un altul, trimis la Craiova, să se afle texte pentru „Convorbiri”... Și s-ar mai putea ca din această încurcătură să fi ieșit în avantaj oltenii, adică să fi avut parte de lucruri mai bune. Ceea ce a ajuns la noi nu mă entuziasmează.

■ Raul-Liviu DOREANU — Brașov. Mircea-Doru PANDELESCU — Iași. Mai trimiteți texte și scrieți, vă rog, citeț.

■ Valeriu GALANTON — Botoșani. Noua variantă nu o depășește pe prima. În fond, nereușitele provin din aceea că judecați poezia pe baza unor criterii străine ei.

■ Vasile GRĂMĂTICU — Gura Humorului (Suceava). Din ultimul plic am reținut Noaptea.

■ G. IRADIAN — Timișoara. Mi-ați trimis un volum întreg. Poemele ample (Liniste la miezul nopții) merită atenție. Faceți singur o selecție riguroasă, fără grabă, și trimiteți-mi un grupaj de cel mult zece poezii.

■ Angela JURMA — Reșița. „De ce bat păsările aripile trist, / ca niște clopote îmbătrinite peste sat?” ar fi locul de întâlnire cu poezia. E bine, cred, să rămâneți în registru confesiv-elegiac.

■ Simone-Nicoleta LAZĂR — Bacău. Mă suspectezi, într-o paranteză, de lipsă de obiectivitate. N-am nici un motiv să nu-i „cintăresc” pe corespondenții mei cu aceeași balanță și cu greutate nefalsificate. Că, într-un caz sau altul, aș putea să mă înșel, e altceva. În ce te privește, nimic nou. De altfel nici nu era timp pentru noutăți.

■ Fimah LORINI — Cimpulung-Moldovenesc. Insuficient.

■ Ion MACHIDON — București. Luați legătura cu Constantin Pricop.

■ Dan MANOLE — Galați. Am reținut, pentru o viitoare publicare, Scrisoare păcii și Toamna pe mare.

■ Marian [?] — Tirgoviste. Ironia vă prinde. gravitatea, nu. Reveniți, cu numele întreg.

■ Dinu MATEI — Sîntana (Arad). Rămân valabile răspunsurile anterioare. Ceva mai bine în „Cine ești tu, Neasemănătoare...”

arpegii

un poem citit înt-un ritm civil de sentință

Moiseiului martir

nu-mi alege locul în care să mă-ngrop
așteaptă-mă sus pe dîmb și privește
întîi orizontul și vezi dacă mă cuprinde
plumbul de execuție cu rana în privire
ca o torță aprinsă înima copilașilor
murmură-n pieptul patrici
întîia dimensiune a strigătului
la hotarele privirii zăpada cade cu ochi deschiși
peste osemintele înghesuite marșul triumfal
al poemului

incolțește la umbra statuielor învățătoarea
satului
își face stagiatura în ore deschise citește
țărănilor
ultimele dorințe într-un ritm civil de sentință

despre pledoaria unui provincial discurs

în largul cîmpiei țărăni își strigă numele
în timp ce în cartiere ciinii se plimbă
alături de femei credincioase produselor

cosmetice
privește prin vizorul ușii vin aproape de suflet
curate ca o cîmpie plouată pînă noaptea firzui
încît la sfîrșit de mileniu întîrzi la autobusul
de cinci
ce vine cuprins de rateuri pe mijlocul drumului
paznicul înneacă țeava puștii cu gloanțe lrgate
la ochi
țărăncile n-au fost niciodată condamnate la
moarte

un poem predoslovit unui manual pentru un curs de urbanizare

deschid larg porțile acestui poem
scris în deplină libertate de cunoaștere a istoriei
în care țărănilor nu i s-a ridicat nici o statuie
deși vorbește în șoaptă aplecat asupra cimiei

■ Cătălin MIINESCU — Balș (OH). În poezie nu încap reflecții de genul: „Căci zăpada e speranță / e dragostea / și mai e puritatea sentimentului... / Nu poți călca un sentiment!”

■ Luminița MOLDOVEANU — Cimpulung Moldovenesc. E bine, e chiar foarte bine, pe alocuri. Speculația (autoarcere) nu te prinde. Mai trimite, să pregătim, fără grabă, un grupaj, care să dea adevărata măsură a posibilităților dv.

■ Vasile MUNTEANU — Sibiu. Vă menți neți în zona versificațiilor comode: „Prin fe reastra larg deschisă / toamna mi-a trimis / frunză de aramă / îmbrăcată-n taine / adusă de un vînt domol” etc.

■ Luciana MUREȘAN — Pașcani. Inegalități între texte și între versurile aceluiași text. E bine spus, de pildă, „Glasul meu se ridică / dar cade sub strigăt”, pentru ca să urmeze o comparație construită la minima rezistență: „aidoma castanelor în toamnă / căzătoare pe asfalt”.

■ Dumitru NOVIAN — Brașov. Ar trebui să vă decideți pentru o formulă.

■ Gabriel OPREA — Galați. Demne de atenție sint Lacuri. Mai trimiteți.

■ Cristian PAVEL — Galați. Am reținut Vodeviluri pe zăpezi, Arhitectura de lemuria, Looping III. Celelalte dau senzația improvizăției, ceea ce nu vă avantajează.

■ Dora P. — Vaslui. Nu e rău. Mai trimite să am de unde alege.

■ Constantin POENARU — București. Nu am noutăți.

■ Dan Mihail POPA — Bacău. Nu sînteți un începător. Ies în evidență Uz de sentiment și Război (I).

■ Ioan PRODAN — Hațeg. Gîngăse sentimente versificate conventional.

■ Costel ROZENTZWEIG — Iași. Sentimentalismul dăunează simplității, pe alocuri emoționante, a versurilor dv.

■ Constantin SĂRACU — Vaslui. Textele nesemnificative sînt în majoritate. Am ales, pentru o viitoare publicare, Am plecat... și Numai piatră.

■ Emil SIMA — Nedelea (Prahova). Nimic nou. Vreau ceva pînă în 10 pagini (la 2 rînduri), mai bine lucrat. Apar nepermise neglijențe de redactare.

■ Constantin SIRGHI — București. E mai mult ca sigur că fiecare dintre noi așteaptă altceva de la celălalt. E motivul pentru care dv. insistați trimițîndu-mi versuri, iar eu, la rîndul meu, insist să scrieți nu numai versuri, ci și poezie.

■ Rose TALL — Tirgu Jiu. Vă complicați în prețiozități: „Pielea ca o husă / a statuii lichide din noi” etc. Început de primăvară la periferia orașului e remarcabilă.

■ Andrei TUGUI — Rădăuți. Sint lucruri promițătoare. Mai trimite.

■ Vasile [?] — Sf. Gheorghe. Pe un fond de inconsistență lirică, apar dezacorduri gramaticale: „Vorbele devin fără conținut / în relațiile / superficiale / n-are nici o valoare cele mai frumoase / expresii”.

■ Sorin VIDAN — Tr. Severin. Nu am noutăți.

■ Mihai Constantin VOICU — Milcovul (Vrancea). E bine „Intunericul alb la față”.

Daniel DIMITRIU

George CEAUȘU

culturile sint privite cu alți ochi
în marșul de secesiune sufletul îi stă
curat ca o mireasă în trecerea fără de margini
a flăcării cuprinsă în cruciada oglinzilor
sparte
dintr-nu amfiteatru agricol poetul decupează
cuvinte
cuprinse într-un manual pentru curs de
urbanizare.

Aurel POP

cîntec în cîmpie

macii înflorind pe obrazul cîmpiei și-un
poet pîndind privighetorile ca un milițian
proptit într-un sens giratoriu acum ar fi trebuit
să treacă prin griu așa cum amintirea
ploii trece pe sub arcada circubului sau căcă
mai vrei o comparație așa cum trece gîndul
insetatului prin burtă cămălei...

dar ce-am ajuns oare prin sahara cînd
atîtea verdețuri și-atîtea flori sint în
coronița pe care și-am pus-o pe frunte
premiîndu-te
pentru titlul de „inger păzitor” al poemelor
mele scrise cu pene de fluturi într-o vară
secetoasă inundată de iubire —

doar știi

doar știi că a plouat astă noapte
cît pentru toate tristețile fetelor
bătrîne îngerii și-au întins hainele
la uscat pe linia orizontului ca pe
sirma pe care echilibristul o știe pe
de rost cum își cunoșc eu exact punctul
tău de vedere în legătură cu explozia
mugurelui pe creanga arborelui genealogic

doar știi că a plouat astă noapte hai
prin aerul curat al dimineții să desenăm
cite un zîmbet cordial trecătorilor ce se
îndreaptă spre cine știe ce iluzii hai drag
mea hai și noi iată eu deja am deschis ușa
poemului.

Dorel SAUCIUC

poșta „argonaut”

Adrian CHIFU — Timișoara. Preiau ideea unei caricaturi: — E greu de înghițit un elefant? — Nu. Trebuie doar să închiți după aceea gura.

Dorin DIACONESCU — Roșiori-de-Vede. Vă vom expedia două dintre numerele solicitate.

Alexandru GIURCA — Reșița. Încă nu se pot face abonamente la supliment, ci doar la revistă. Schițele sint scrise îngrijit, cu o preocupare evidentă pentru formă. Însă ideea SF a fiecăreia e cam vagă sau cufundată într-un polier de duzină, cum e și cazul textelor mai aproape de cerințele noastre: Crimele nu se prescriu și Ultimul ceai. Evitînd stereotipia momentelor de acțiune și dialogul excesiv, prozatorul Tudor Alexandru are toate șansele să iasă la lumină.

HATOS Helenita — Sfinții Gheorghe. Schița ascunde un zîmbet candid, fără a atînge, însă, o formă publicabilă. Mai trimiteți.

Petru IAMANDI — Galați. Povestirile lui Isaac Asimov, Lumină stelară și Un viciu de formă, au apărut deja în almanahul estival Luceafărul '85 în traducerea lui Mihai Bădescu (dacă mă înșel, voi reveni; în orice caz, într-un almanah apărut în vară). Schițele lui Viaceslav Kuprianov și ale Dianei Evans sint sub nivelul unor texte românești (SF sau aproape SF) scrise de începători buni. Este esențial ca textele traduse să fie semnificative. Preluăm caricaturile.

Maler — Iași. Elementele de sinistru din Neutralizare înăbușă fabula SF. Mai multă coerență, mai puțin absurd, chiar dacă, aparent, acest absurd este pus în slujba unui scop umanitar.

Ion MALETA — Galați. Secunda și Insectarul mizează pe idei cam „prăfuite”; am însă impresia că vă puteți dezvolta pe un spațiu mai larg decît al unei schițe. Dacă vă veți dropune pușin, veți realiza ceva comparabil cu pușinul.

Paul MANO — Tulcea. Grupajul nu este încă elocvent. Se observă anumite semne bune — claritate, concizie; dar să lăsăm post-catastroficul, care are deja modele greu de depășit pentru începători.

Mircea-Doru PAVELESCU — Cimpulung Moldovenesc. Fiat lux! nu este în măsură să facă lumină în privința înzestrării dumneavoastră ca prozator. Poate altceva.

Lucian POP — Baia Mare. Reținem grafic.

Costel RADU — Bacău. E o proză calmă, muzicală, cu ecouri eseistice, dar cu minusuri la capitolul dinamismului. Contact între șapte și opt e aproape de publicare în condițiile reducerii părții inițiale, pregătitoare contactului propriu-zis. O imagine superbă: dezintegrarea unei ființe sub fluxul optic al unei priviri intense.

Sergiu SOMEȘAN — Codlea. Reținem Să n-o săruți pe Isabel. Celălalt text e mai puțin realizat.

Dan STARCU — București. Descrierea robotului evolutiv e frumoasă, dar cam încărcată de convenționalități și fără un ecou deosebit în planul umanului. Pe de altă parte, o proză-interviu se poate lansa doar în explicări. Poate aveți și altceva.

Florin TEODOR — Brăila. Textul are umor, dar apelează la clișee de acțiune și noțiuni tehnice neasimilate prea bine. Din cauza frecvenței de abordare a subiectului, ideea contactului perceput deformat de către o civilizație merită un plus de atenție.

De marginea din dreapta trag apele cerul; aici, în ses, la fel ca pe deal,
mult timp stele mici plutînd, licărînd;
stă locului lumina, pe drumuri
ziua făcîndu-se cerc; pentru ea
mi-nalt eu cîntul și femeile nu sint triste;
spicele, ierburile ce vezi aici, laolaltă cu toți,
de citeva ori fericiți; de fapt, iată,
amestecăm potecile cu depărtările zării
că sint și păsări cu imaginile-n oglinzi.

de luni pînă luni se răsucește zarea; de fapt,
acum e octombrie; vîntul adie
și tocmai cîntă crengi; zilele și nopțile
ele cu tot văzduhul, cu tot adîncul repezi
se desprind;

vor micșora sălbăticia, dar uite,
e rece și e fierbinte jos;
sus acum e goliciunea toată
încheind o poveste sau nimic.

de-atîtea ori
Ciudată plăcere, oriunde; înaintea luminii
ropși lungi cu single-nhămat;
cu două picioare decît eu o mie,
mult mai mult alergînd;
fluturînd o batistă de frunze acum urc;
ard stele în ceruri, ca-n marea de lumină
și ispite săgețile de foc, dar eu,
înconjur aceste privești; spre dealuri
aș vrea să nu vină zorii; în spatele aburului
subțire

e pămîntul mai cald în brațele femeii;
cu ochii cu care-o văd
nu o compar cu nimic, să n-o schimb;
ca de-atîtea ori doar dezmierd văzduhul
pînă la primul sat.

de fapt
De marginea din dreapta trag apele cerul; aici, în ses, la fel ca pe deal,
mult timp stele mici plutînd, licărînd;
stă locului lumina, pe drumuri
ziua făcîndu-se cerc; pentru ea
mi-nalt eu cîntul și femeile nu sint triste;
spicele, ierburile ce vezi aici, laolaltă cu toți,
de citeva ori fericiți; de fapt, iată,
amestecăm potecile cu depărtările zării
că sint și păsări cu imaginile-n oglinzi.

de luni pînă luni se răsucește zarea; de fapt,
acum e octombrie; vîntul adie
și tocmai cîntă crengi; zilele și nopțile
ele cu tot văzduhul, cu tot adîncul repezi
se desprind;

vor micșora sălbăticia, dar uite,
e rece și e fierbinte jos;
sus acum e goliciunea toată
încheind o poveste sau nimic.

de-atîtea ori
Ciudată plăcere, oriunde; înaintea luminii
ropși lungi cu single-nhămat;
cu două picioare decît eu o mie,
mult mai mult alergînd;
fluturînd o batistă de frunze acum urc;
ard stele în ceruri, ca-n marea de lumină
și ispite săgețile de foc, dar eu,
înconjur aceste privești; spre dealuri
aș vrea să nu vină zorii; în spatele aburului
subțire

e pămîntul mai cald în brațele femeii;
cu ochii cu care-o văd
nu o compar cu nimic, să n-o schimb;
ca de-atîtea ori doar dezmierd văzduhul
pînă la primul sat.

de fapt
De marginea din dreapta trag apele cerul; aici, în ses, la fel ca pe deal,
mult timp stele mici plutînd, licărînd;
stă locului lumina, pe drumuri
ziua făcîndu-se cerc; pentru ea
mi-nalt eu cîntul și femeile nu sint triste;
spicele, ierburile ce vezi aici, laolaltă cu toți,
de citeva ori fericiți; de fapt, iată,
amestecăm potecile cu depărtările zării
că sint și păsări cu imaginile-n oglinzi.

de luni pînă luni se răsucește zarea; de fapt,
acum e octombrie; vîntul adie
și tocmai cîntă crengi; zilele și nopțile
ele cu tot văzduhul, cu tot adîncul repezi
se desprind;

vor micșora sălbăticia, dar uite,
e rece și e fierbinte jos;
sus acum e goliciunea toată
încheind o poveste sau nimic.

de-atîtea ori
Ciudată plăcere, oriunde; înaintea luminii
ropși lungi cu single-nhămat;
cu două picioare decît eu o mie,
mult mai mult alergînd;
fluturînd o batistă de frunze acum urc;
ard stele în ceruri, ca-n marea de lumină
și ispite săgețile de foc, dar eu,
înconjur aceste privești; spre dealuri
aș vrea să nu vină zorii; în spatele aburului
subțire

e pămîntul mai cald în brațele femeii;
cu ochii cu care-o văd
nu o compar cu nimic, să n-o schimb;
ca de-atîtea ori doar dezmierd văzduhul
pînă la primul sat.

de fapt
De marginea din dreapta trag apele cerul; aici, în ses, la fel ca pe deal,
mult timp stele mici plutînd, licărînd;
stă locului lumina, pe drumuri
ziua făcîndu-se cerc; pentru ea
mi-nalt eu cîntul și femeile nu sint triste;
spicele, ierburile ce vezi aici, laolaltă cu toți,
de citeva ori fericiți; de fapt, iată,
amestecăm potecile cu depărtările zării
că sint și păsări cu imaginile-n oglinzi.

de luni pînă luni se răsucește zarea; de fapt,
acum e octombrie; vîntul adie
și tocmai cîntă crengi; zilele și nopțile
ele cu tot văzduhul, cu tot adîncul repezi
se desprind;

vor micșora sălbăticia, dar uite,
e rece și e fierbinte jos;
sus acum e goliciunea toată
încheind o poveste sau nimic.

de-atîtea ori
Ciudată plăcere, oriunde; înaintea luminii
ropși lungi cu single-nhămat;
cu două picioare decît eu o mie,
mult mai mult alergînd;
fluturînd o batistă de frunze acum urc;
ard stele în ceruri, ca-n marea de lumină
și ispite săgețile de foc, dar eu,
înconjur aceste privești; spre dealuri
aș vrea să nu vină zorii; în spatele aburului
subțire

e pămîntul mai cald în brațele femeii;
cu ochii cu care-o văd
nu o compar cu nimic, să n-o schimb;
ca de-atîtea ori doar dezmierd văzduhul
pînă la primul sat.

de fapt
De marginea din dreapta trag apele cerul; aici, în ses, la fel ca pe deal,
mult timp stele mici plutînd, licărînd;
stă locului lumina, pe drumuri
ziua făcîndu-se cerc; pentru ea
mi-nalt eu cîntul și femeile nu sint triste;
spicele, ierburile ce vezi aici, laolaltă cu toți,
de citeva ori fericiți; de fapt, iată,
amestecăm potecile cu depărtările zării
că sint și păsări cu imaginile-n oglinzi.

de luni pînă luni se răsucește zarea; de fapt,
acum e octombrie; vîntul adie
și tocmai cîntă crengi; zilele și nopțile
ele cu tot văzduhul, cu tot adîncul repezi
se desprind;

vor micșora sălbăticia, dar uite,
e rece și e fierbinte jos;
sus acum e goliciunea toată
încheind o poveste sau nimic.

prezențe la junimea

au înflorit castanii

Am rămas ca niciodată
fără aripi, fără răsărit

Din goana zbaterii mele
Resimt luceafărul tainic

Ca niciodată am surș
cu sabia ruptă

Pretutindeni am înflorit în anotimpuri:
în iarna asta uitîndu-mă la tine
au înflorit castanii

★
★ ★

Într-un tîrziu m-am adunat în palme
Zilele își căutau întoarcerea din trupuri
Mi-am amintit lumini ca toate zăpezile mele
Și dincolo de cuvîntul ce taie fîntina
Am rămas în aripi nerostite.

flacăra fîntinii

Găsim între frunzi tîrziu din noi
Clepsidra sigilată în umărul golit
Străini ne aflăm în ireversibilul timp
Și ne-ngropăm unul pe altul
în flacăra fîntinii.

Cristina ȚILICA

veste din munți

Pe-aici
pe unde cerul
și-a plîns lacrimile
de piatră
a izbucnit primăvara
și
peștii au început să curgă
cu rîurile
în spinare...

parc

Cînd a venit vîntul
și-a scuturat copacii
de privirile mele
galbene și uscate
abia atunci
am înțeles că lumea
a reușit
să se rătăcească
de mine...

Constantin SAVIN

cenacul „junimea”

Cenacul „Junimea” și-a reluat ședințele de lucru: în cea din 7 februarie au citit poezie Irina Andone și Ion Zîmbu; au discutat pe marginea acestora: George Pruteanu, Lucian Vasiliu, Nichita Danilov, Dan Giosu, Sanda Șfichi, Eusebiu Munteanu, C. Rusu. Invitat de onoare a fost poetul Horia Zilicru.

În ședința din 21 februarie George Pruteanu, Lucian Vasiliu, Eusebiu Munteanu, Luigi Puiu, Irina Andone, Daniel Dimitriu au vorbit despre textele citite de M. Străjer-Netea și Cristina Țilică. Invitatul de onoare al acestei ședințe a fost Corneliu Sturzu.

A treia ședință a noii stagiuni, din 7 martie, i-a avut ca protagoniști pe Cătălin Anuța și Constantin Savin, ale căror versuri au fost comentate de: Eusebiu Munteanu, Codrin Cufitaru, George Pruteanu, Luigi Puiu, C. Rusu, Lucian Vasiliu, Lia Naty, Daniel Dimitriu.

Ședințele au fost conduse de criticul Constantin Pricop.

„ANUL INTERNAȚIONAL AL PĂCII”

vocația păcii

În cei 65 de ani de activitate revoluționară, Partidul Comunist Român a afirmat cu consecvență vocația de pace a poporului nostru, căreia i-a conferit semnificația unei strategii politice și a unor acțiuni practice de importanță deosebită pentru istoria modernă a României. Încă din anii ilegalității comunistii români au atras atenția asupra pericolului pe care îl implică recrudescența fascismului pe continentul european, și s-au aflat în primele rânduri ale marilor acțiuni de masă în favoarea democrației și păcii. Ei au văzut cu claritate consecințele dezastruoase ale intrării României în război, alături de Germania, au mobilizat masele la sabotarea mașinilor de război hitleriste, au avut contribuția hotărâtoare în declanșarea actului revoluționar de la 23 August 1944, act cu semnificații majore pentru

evenimentele care au condus la înfrângerea Germaniei naziste.

Odată cu eucerirea puterii politice de către partidul clasei muncitoare, încă din primii ani ai construcției socialiste, România va milita activ pentru consolidarea păcii. Mariile transformări economico-sociale, al căror strateg a fost partidul, nu se puteau desfășura decât în condițiile muncii pașnice, ale bătlărilor eroice pentru realizarea unei industrii naționale puternice, a unei agriculturi moderne, a unei științe avansate, a unui învățământ și a unei culturi pe potriva omului nou, a aspirațiilor sale. Pacea era un aliat prețios în realizarea obiectivelor strategice ale politicii partidului, obiective care vizau transformarea din temelii a societății spre binele și bunăstarea oamenilor muncii, ale întregului popor stăpîn pe propriul său destin.

Un rol crucial în afirmarea politicii de pace a partidului și statului nostru l-a avut, fără îndoială, Congresul al IX-lea al P.C.R., eveniment care stă la baza unei noi „strategii a păcii” și colaborării internaționale, al cărei lăuciu promotor a fost și este secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Au fost stabilite și traduse în fapt principiile unei politici externe noi, de afirmare a independenței și suveranității naționale, ale unei politici deosebit de active, consacrată realizării țelului fundamental al epocii noastre, apărarea păcii, lupta împotriva cursei inarmărilor, pentru prevenirea unui război nuclear catastrofal.

Analizând în profunzime și cu excepțională clarviziune spectrul general al problematicii războiului și păcii în lumea contemporană, tovarășul Nicolae Ceaușescu a ridicat politica internațională a partidului și statului nostru la rangul de acțiune exemplară ale cărei principii se bucură de o largă recunoaștere internațională. Luând în considerație datele extrem de complexe ale situației planetei la acest sfârșit de veac, date care atestă o sumă de contradicții generatoare de confruntări, concepția partidului și statului nostru privitoare la problematica lumii de azi se distinge prin clarviziune și realism în aprecierea evenimentelor, în fixarea unei poziții ferme față de aceste evenimente. Politica de pace a Partidului Comunist Român și a României socialiste exprimă aspirațiile la o viață liberă și demnă ale poporului nostru, a cărui vocație a păcii și colaborării este recunoscută ca tradițională.

Ceea ce a conferit o notă de originalitate politicii externe românești din ultimele două decenii este împletirea acestei concepții clarvăzătoare și realiste cu o activitate practică de un impresionant dinamism, cu un rol determinant în rezolvarea unor probleme impor-

tante ale vieții internaționale. România, prin glasul ei cel mai autorizat, președintele Nicolae Ceaușescu a elaborat un program cuprinzător de acțiuni destinate salvării păcii, program ce prevede între altele: sistarea producției de arme nucleare; trecerea la reducerea treptată a stocurilor existente până la lichidarea tuturor armelor nucleare, a celorlalte arme de nimicire în masă; oprirea amplasării rachetelor cu rază medie de acțiune în Europa, retragerea tuturor rachetelor existente, eliberarea treptată a continentului de orice arme nucleare; încetarea oricăror acțiuni de militarizare a cosmosului și reglementarea folosirii acestuia numai în scopuri pașnice; înghețarea cheltuielilor militare, reducerea lor anuală cu 5-10 la sută; reducerea efectivelor aparținând celor două alianțe militare din Europa, trecerea la reducerea armamentelor clasice, reducerea care în perspectivă să conducă la dezarmarea generală și totală.

În conformitate cu această politică deosebit de activă, consacrată impunerii unui climat de pace și încredere, România a impus inițiative și idei inovatoare destinate făuririi unei Europe unite, securității, înțelegerii și colaborării. Încă în toamna anului 1965, la propunerea țării noastre, Adunarea generală O.N.U. a adoptat o importantă rezoluție privind măsurile pe plan regional în vederea îmbunătățirii relațiilor de bună-vecinătate între statele europene aparținând unor sisteme economice și sociale diferite. Zece ani mai târziu, actul final de la Helsinki conține numeroase idei preconizate de România, țara noastră având un rol activ în desfășurarea lucrărilor reuniunilor general-europene de la Belgrad și Madrid, în convocarea Conferinței de la Stockholm pentru măsuri de încredere și securitate și pentru dezarmare în Europa. Prezența deosebit de activă a țării noastre la O.N.U. și în alte organisme internaționale, rolul inițiativelor românești în aceste organisme demonstrează că politica de pace a partidului și statului nostru nu reprezintă simpla afirmare a unor principii și poziții, ci implicarea profundă în problemele majore care privesc viața de zi cu zi a comunității internaționale, probleme aflate sub semnul menținerii și consolidării păcii, al înlăturării primejdiei unui nou război.

Exemplară pentru această politică dinamică este activitatea neobosită a tovarășului Nicolae Ceaușescu, care a fundamentat întreaga politică internațională a partidului și statului nostru în ultimele două decenii. Activitatea teoretică a secretarului general al partidului, susținutele demersuri practice, traduse prin numeroase contacte și acorduri la scară internațională, fac din președintele României o personalitate politică de prim-plan a lumii contem-

porane, personalitate ale cărei aprecieri și inițiative cunosc o largă recunoaștere. Numeroși oameni politici, politologi și ziaristi văd în președintele României un exemplar luptător pentru pace, expresie a tradițiilor și voinței unui popor mult încercat de istorie. În prefața volumului Ceaușescu al României — Campion al păcii, apărut în S.U.A., se spune: „Președintele Nicolae Ceaușescu este moștenitorul tradiției românești de pace. Ca fiu al României, el caută să aplice această moștenire la viața zilnică și să transpună principiile de pace în programe concrete”. Publicistul britanic Robert Gower, spune următoarele: „Puține popoare consacră mai mult timp, energie și gânduri pentru a face lumea să fie un loc mai bun de trăit pentru noi toți, indiferent de rasă, religie, ideologie sau sistem social. Aceasta se datorează unui bărbat care este, astăzi, larg apreciat în lume ca un lider de adevărată mondială și un filozof de statură internațională — Nicolae Ceaușescu”. Krister Helveg Petersen, autorul cuvintului introductiv la volumul Cuvintările lui Ceaușescu remarca ampla și laborioasă activitate a președintelui Ceaușescu în sfera vieții internaționale. „În toate împrejurările — spune omul politic danez — în țară, sau peste hotarele ei, el acordă atenție deosebită țelului prioritar al omeniirii Pacea”.

Volumele care apar în străinătate, consacrate României, președintelui ei, scot în evidență politica susținută de pace pe care statul și partidul nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu o promovează cu neslăbită fermitate și consecvență. Așa se face că azi politica externă a României socialiste este legată de ceea ce s-a numit recent, într-un volum, apărut în Belgia și consacrat activității neobosite a președintelui Nicolae Ceaușescu, filozofia păcii, altfel spus de o concepție de largă cuprindere și profundă înțelegere a problematicii fundamentale a lumii în care trăim.

Politica internațională de pace reprezintă, fără îndoială, una din marile izbînzii ale acțiunii revoluționare, desfășurate de partidul nostru, politică încununată azi de spiritul vizionar, de gîndirea cutezător inovatoare și neobosită activitate practică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, omul care dă prestigiu și strălucire vocației de pace a poporului român. E ceea ce confirmă recenta cuvîntare la Plenara Consiliului Național al F.D.U.S., cuvîntare ce evidențiază, în contextul „Anului internațional al păcii”, contribuția României, a președintelui ei la realizarea unei lumi fără războaie, fără arme, o lume a colaborării și conlucrării pașnice

Cristian DUMITRESCU

LEONARD LAVLINSKI

(U.R.S.S.)

★ ★

Pe micul ecran văd tancuri și tunuri
Cad case-n ruine, schijele țipă.
Te sufoci, trimbe de fum
te mpresoară.

Și azi, ca și ieri, în fiecare clipă,
Sub cizme strivit, un om stă să
moară.
Cu inima grea și timpla bătînd
Insomnia în chinuri te leagă
Deschide fereastra și, iat-o, plecînd
Spre capătul lumii, pribegă.
Se-neacă-n miremele tari ca un vin
De-al flori, delir e buimacă.
Și-al vieții întreg îi rămîne străin.

In românește de
Daniel DIMITRIU

BEI DAO (R.P. Chineză)

un fir

Intre mine și lume
Tu ești un golf, o pinză
Capetele sincere ale firului
Un izvor, o briză
Chemarea cristalină a copilăriei.

Intre mine și lume
Tu ești rama unui tablou, o fereastră
Cimpul năpădit de flori
O respirație, un căpătîi de pat
Noaptea, tovarășa stelelor.

Intre mine și lume
Tu ești un calendar, o busolă
Razele care străpung întunericul
Curriculum vitae, semnătură
Prefața scrisă țirziu.

Intre mine și lume
Tu ești amurg, ceață
Lampa intrată în vis
Un fluierat, cînteco fără cuvinte
Ochiul închis al statuii.

Intre mine și lume
Tu ești o prăpastie, un iaz
Izvorul care curge la vale
O balustradă, un zid
Șablonul etern de pe monument.

In românește de
Mira LUPEANU

YANNIS RITSOS (Grecia)

elaborare

O zi după alta își părăsea armele. Mai întâi și-a scos hainele
apoi rufe, apoi pielea,
apoi carnea și oasele. Pînă la urmă nu i-a mai rămas
decît cea esență, pură simplă și caldă.

Acolo singur invizibil, fără mîini, frămînta din ea
urcioare zvelte, poeme și oameni.
Și poate că și el era unul dintre ei.

In românește de D. MARIAN

SATI KUMAR (India)

dușmanul

Dușmanul șade-n capitală
la ceasul cînd soldații inarmați pină-n dinți
sînt risipiți la mute frontiere.

Încă nu știu
de ce în spatele locomotivei se string
aceste trenuri
împovărate cu pături-donații
pentru soldații înghețați în marșuri sub ninsoare
Cu degetele pe trăgace
soldații omoară timpul nenumăratelor ierni.
Cum se îngheșuie mulțimea
aceste omenesți vieții într-un du-te-vino.
Mă uit. Ei se afundă în pădure
în căutarea copacilor
cu mîini goale emigrînd din hotar în hotar.
Virturile înzăpezite sînt străjulte în vreme ce dușmanul
tihnît se lăfăiește în capitală.

In românește de Ion IUGA și Gheorghe ANCA

WILLIAM J. SIMON (S.U.A.)

țara mea

Eu sînt Whitey; mi se spune Bubuliță;
am 18 ani, sînt din Nebraska, și
vinez dușmanul
în milul deltei. Ochi așintîți
în ceață.
Furnici în mincare, țînțari sugîndu-mi singele
de la încheietura mîinii, purici între degetele de la picioare
și dușmanul în dosul copacilor.
În deltă nu sînt lanuri de grîu.

Mi se spune Chico dar numele meu adevărat este

Jose Maria.
Căpitanul din Texas îmi spune Grăsunu'
și-mi dă panglică și medalii pentru că am ucis vietnamezi,
mici oameni galbeni pe care nimeni nu-i poate vedea.
Ucid ca să trăiesc,
cei de acasă îmi duc dorul.

Mi se spune Pilotul-jocheu:

Jos, în jungla acoperită
de singele oamenilor pe care i-am ucis, văd
Chipurile unor oameni pe care nu i-am văzut niciodată.
Zilnic călărînd norii, nou purtător al coasei
în epoca de aluminiu,
uncaltă argintie de ucis: focul iadului abătîndu-se de sus.
Cei morți și cei pe moarte sînt la fel.

Sînt căpitanul din Texas, panglicile din Coreea îmi împodobesc
pieptul;
ardem un sat și ne întoarcem — pămîntul unei săptămîni
cîștigat într-o zi, pierdut pînă seara.
Încă mai trag, chemați avioanele.
Am sînge pe bluză; un doctor.
Mor, salvați-mă.

Sînt America.
America murînd în Asia.

In românește de Petru IAMANDI

TAHSIN SARAÇ (Turcia)

iarba nemuririi

În livada de stele a universului nemărginit
Zei călare pe taurii lor fictivi
Și temple transparente, coloane, cai înaripați...
Cerul se-nvolbură în mii de izvoare
Natura întreagă dansează-ntr-o horă de raze
De ce sînt orbiți ochii ce privesc spre lumină
Dintotdeauna ne tot întrebăm.
Pe pereții pesterilor cerbii cu coarne înrămurite
Dau ghionturi întunericului adormit
Copitele insingerate ale iepelilor la întoarcerea din luptă
Se rușinează de ierburile strivite ale cimpilor tătare
Un moșneag invins încearcă demnitatea multă a umilinței.
În timp ce o umbră spartă de plantă coboară în băuturi
Noi ne așezăm turcește pe jarul durerii.

Patru anotimpuri renasc deodată în pieptul nostru înghețat
Am furat din gura sarpelei iarba nemuririi
Teamă, spaimă, panică, în cimitirul istoric
Iar nomazii își spală veșmintele-n ape de primăvară
Noi întorcîndu-ne cu spatele la nevăstuici, cu puștile noastre
Am lovit moartea drept în frunte.

In românește de Emil SUCIU și
Ion PENIȘOARĂ

Redacția: Iași, str. Gh. Dimitrov nr. 1,
telefon (981) 16242 • Administrația:
București, Calea Victoriei nr. 115, tel.
(90) 506618.

Colegiul de redacție:
Redactor șef: **Corneliu Sturzu**
Secretar responsabil de redacție: **HORIA ZILIERU**
Andi Andrieș, Daniel Dimitriu, Ioanid Romanescu

● Prețul unui exemplar: lei 5.
Abonamente: 6 luni, 30 lei; 1 an, 60 lei

Pentru străinătate abonamentele prin ILEXIM —
departamentul export-import presă, București, str. 13
Decembrie nr. 3.
P. O. BOX 136—137, telex 23226.